

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN
İŞLEYİŞİ: 2008 SONRASI TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

MEHMET ALTUNCUOĞLU

İSTANBUL, 2017

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İŞLETME ANABİLİM DALI (MBA)
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN
İŞLEYİŞİ: 2008 SONRASI TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

MEHMET ALTUNCUOĞLU

Tez Danışmanı: DOÇENT DR. HATİCE NECLA KELEŞ

İSTANBUL, 2017

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İŞLETME ANABİLİM DALI (MBA)
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Adı: FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ: 2008 SONRASI
TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Öğrencinin Adı Soyadı: Mehmet ALTUNCUOĞLU

Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu
_____ Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Ünvan, Ad ve SOYADI
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Ünvan, Adı ve SOYADI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

___ İmzalar

Tez Danışmanı

Ünvan, Adı ve SOYADI

Ek Danışman

Ünvan, Adı ve SOYADI

Üye

Ünvan, Adı ve SOYADI

Üye

Ünvan, Adı ve SOYADI

TEŞEKKÜRLER

Bu tezin yazımı sırasında desteğini esirgemeyen ve kıymetli zamanını benim için harcayan başta değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Hatice Necla Keleş olmak üzere tüm jüri üyelerine ve yüksek lisans tezim için harcadığım zaman boyunca desteğini esirgemeyen anneme, babama, kardeşlerime ve sevgili eşim Zübeyde ALTUNCUOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İstanbul, 2017

Mehmet ALTUNCUOĞLU

ÖZET

FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ: 2008 SONRASI TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Mehmet ALTUNCUOĞLU

MBA-GENEL İŞLETMECİLİK

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Hatice Necla KELEŞ

Haziran 2017, 127

Çalışmanın amacı bireysel emeklilik sistemi inceleyerek 2008 sonrası uygulanmaya başlanan faizsiz bireysel emeklilik sisteminin ekonomik ve finansal açıdan işleyişinin incelenmesidir. Bu çalışma ile bilimsel kaynak sayısı oldukça sınırlı olan alanda gelecekte yapılacak olan çalışmalara kaynak teşkil etmesi amaçlanmıştır. 2/01/2008 tarihinde Resmî Gazete ile bireysel emeklilik sistemi içinde en az %30 oranında Devlet Tahvili Hazine Bonosu bulunma şartının kaldırılması ile katılım bankacılığında bireysel emeklilik sistemi doğmuştur (Kaya 2003, s.7). Faize duyarlı olan bireylerin bireysel emeklilik sistemine sisteme dahil olmak istememesi, bu bireyleri faizsiz bireysel emeklilik sistemine yönlendirmiş olup faizsiz fonlara yatırım artmıştır. 2013 yılında yürürlüğe giren katkı payı tutarına devlet katkısının bireysel emeklilik sektörüne girmesi ile birlikte faizsiz bireysel emeklilik sisteminin sektördeki payı büyümeye başlamıştır. Söz konusu büyüme eğiliminin faizsiz bankacılığın gelişmesinde etkili olacağı beklenmektedir.

Faizsiz bireysel emeklilik sisteminin sektörde yeni oluşu nedeniyle konu ile ilgili sınırlı sayıda bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışmanın ilk bölümü konunun önemine ve araştırma konusuna yer verilmiştir. İkinci bölümünde, sosyal güvenlik sisteminin ortaya çıkışı ile ülkemizde ve ülkemiz dışındaki uygulamalarına yer verilerek sosyal risk ve özel sağlık sigortaları hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde, bireysel emeklilik sisteminin tarihsel gelişimi, dünyada ve ülkemizdeki işleyişi, bireysel emeklilik unsurları, sistemin amaçları, bireysel emeklilik sistemine etki eden kuruluşlara yer verilmiştir. Bireysel emeklilik sisteminde devlet desteği ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Devlet katısının sisteme dahil edilmesinin sisteminin gelişimine etkileri belirtilmiştir. Ayrıca bu bölümde Devlet katısının nasıl hesaplanacağı ile devlet katısından yararlanabilecek bireylere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, faizsiz fonlar hakkında bilgi verilmiştir. Bireysel emeklilik sistemindeki faizsiz fonlar ve bu fonların hangi şirketler tarafından nasıl kullanıldığı belirtilmiştir.

Beşinci bölümde ise, 2008 sonrası faizsiz bireysel emeklilik sisteminin etkilerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Emeklilik, Faizsiz Fonlar, Devlet Katkısı

ABSTRACT

INTEREST INDIVIDUAL RESPONSE SYSTEM: 2008 AFTER TURKEY EXAMPLE

Mehmet ALTUNCUOĞLU

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

Thesis Supervisor: Assoc.Prof. Hatice Necla KELEŞ

June, 2017, 127

The purpose of the study is to examine the arguments of the individual pension system and to examine the functioning of the interest-free individual pension system that arises with these arguments. On 12/01/2008, the private pension system in the participation banking was born with the removal of at least 30% of the State Treasury Treasury Bills in the Official Gazette and the private pension system. The interest-free individual pension system has been in a growth trend and the investment in interest-free funds has increased due to the desire of the fragile individuals to participate in the system. Confidence in these funds has increased as interest-free funds have not been affected by the 2009 crisis. With the increase in interest-free funds and the contribution of the state to the private pension sector in 2013, the sectoral share of the interest-free private pension system began to grow. This growth tendency will also have great effects on the development of interest-free banking.

The fact that the interest-free individual pension system is new in the sector is not enough to provide statistical data and it can be said that the literature is limited. The limited number of resources and the limited number of scientific studies in this area yet increase the importance of this work.

In the first part of the study, the historical development of the individual pension system, its functioning in the world and in our country, the individual pension elements, the aims of the system, the institutions affecting the individual pension system are examined.

In the second part, there is a description of state support in the individual pension system. The effects of the state factor on the development of the system together with the entry into the system are indicated. Information on how to calculate government contribution and who can benefit from government contribution.

In the third part of the study, information about interest-free funds was provided. Interest-free funds in the private pension system and how these funds are used by which companies are mentioned. Interest-free funds also emphasized the importance of sukuk.

In the fourth chapter, information on how to acquire the right to retirement and how to plan for the transition to retirement is given.

In the fifth chapter, the missing aspects of the interest-free private pension system and the areas that need to be developed have not been mentioned.

Keywords: Individual Pension, Not interest fund, Government contribution

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	xi
ŞEKİLLER.....	xii
TABLOLAR.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ.....	3
2.1 SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ.....	3
2.2 DÜNYA'DA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ.....	5
2.3 TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ.....	8
2.4 SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMLERİ SOSYAL RİSK VE ÖZEL SAĞLIK SİGORTASI.....	12
3. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ.....	15
3.1 TÜRKİYEDE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİN TARİHÇESİ.....	15
3.2 2008 SONRASI DOĞAN FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ.....	20
3.3 TÜRKİYEDE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ.....	21
3.4 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN AMACI.....	25
3.5 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN KAPSAMI.....	26
3.6 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ.....	26
3.7 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ.....	28
3.8 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN UNSURLARI.....	29
3.8.1 Emeklilik Sözleşmesi.....	29
3.8.1.1 İşveren grup emeklilik sözleşmesi.....	30
3.8.2 Katılımcı.....	30
3.8.3 Emeklilik Planı.....	30
3.8.4 Giriş Aidatı.....	31
3.8.5 Katkı Payı.....	31
3.8.6 Yönetim Gider Kesintisi.....	31
3.8.7 Fon Gider Kesintisi.....	31
3.8.8 Ara Verme Kesintisi.....	32
3.8.9 Cayma Hakkı.....	32
3.8.10 Bireysel Emeklilik Şirketleri.....	33
3.8.10.1 Bireysel Emeklilik Şirketi Kuruluşu.....	33

3.9 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ İLE İLGİLİ KURUMLAR.....	34
3.9.1 Hazine Müsteşarlığı.....	34
3.9.2 Emeklilik Gözetim Merkezi.....	34
3.9.3 Sermaye Piyasası Kurumu.....	35
3.9.4 Takas Bank.....	36
3.9.5 Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu.....	36
3.9.6 İcazet Belgesi.....	37
3.10 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE DEVLET DESTEĞİ.....	37
3.10.1 Devlet Katkısı Tanım.....	37
3.10.2 Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Devlet Katkısı Uygulaması.....	38
3.10.3 Devlet Katkısından Kimler Yararlanır.....	40
3.10.4 Devlet Katkısından Hesaplanması.....	41
3.10.5 Devlet Katkısının Yatırıma Yönlendirilmesi.....	41
3.10.6 Şirketler Arası Aktarımda Devlet Katkısı.....	43
3.10.7 Devlet Katkısı Hak Kazanma.....	44
3.11 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE TARAFLARIN HAKLARI.....	45
3.11.1 Fon Dağılım Değişikliği.....	45
3.11.2 Emeklilik Plan Değişikliği.....	45
3.11.3 Birikimin Aktarımı.....	45
3.11.4 Katkı Payı Değişikliği.....	47
3.11.5 Ödemeye Ara Verme.....	47
3.12 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE OTOMATİK KATILIM.....	47
3.12.1 Otomatik Bireysel Emeklilik Sistemine Kimler Dahil Olabilir.....	51
3.12.2 Otomatik Bireysel Emeklilik Sisteminin Çalışanlara Avantajları.....	51
3.12.3 Çalışanların Otomatik BES Kapsamında Katkı Payı.....	52
3.12.4 Otomatik BES’ten Ayrılma.....	52
3.13 EMEKLİLİK HAKKININ KAZANILMASI.....	53
3.13.1 Emeklilik Hakkı.....	53

3.13.2 Emeklilik Gelir Planına Geçiş.....	53
3.13.2.1 Programlı geri ödeme planı ile emeklilik	54
3.13.2.2 Yıllık gelir sigortasına geçiş.....	54
4. FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ.....	57
4.1. 2008 SONRASI ORTAYA ÇIKAN FAİZSİZ EMEKLİLİK YATIRIM FONLARI.....	57
4.1.1 Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları.....	57
4.1.1.1 Katılım emeklilik alternatif standart fonu.....	57
4.1.1.2 Katılım emeklilik alternatif hisse fonu.....	58
4.1.1.3 Katılım emeklilik alternatif esnek fonu.....	60
4.1.1.4 Katılım emeklilik alternatif altın fonu.....	62
4.1.1.5 Katılım emeklilik alternatif katkı fonu.....	63
4.1.1.6 Katılım emeklilik grup alternatif esnek fonu.....	64
4.1.1.7 Katılım emeklilik alternatif ikinci esnek fonu.....	66
4.1.2 Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları.....	68
4.1.2.1 Asya emeklilik büyüme amaçlı katılım ve hisse senedi fonu.....	68
4.1.2.2 Asya emeklilik büyüme amaçlı katılım esnek fonu.....	69
4.1.2.3 Asya emeklilik büyüme amaçlı muhafazakar katılım esnek fonu.....	69
4.1.2.4 Asya emeklilik alternatif katkı fonu.....	70
4.1.2.5 Asya emeklilik katılım standart fonu.....	70
4.1.2.6 Asya emeklilik altın katılım fonu.....	71
4.1.3 Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları.....	72
4.1.3.1 Vakıf emeklilik gelir amaçlı gelire endeksli senetler emeklilik yatırım fonu.....	72
4.1.3.2 Vakıf emeklilik gelir amaçlı grup esnek alternatif emeklilik yatırım fonu.....	72
4.1.3.3 Vakıf emeklilik büyüme amaçlı katılım esnek emeklilik fonu.....	73
4.1.3.4 Vakıf emeklilik büyüme amaçlı grup katılım esnek emeklilik yatırım fonu.....	74

4.1.4 Anadolu Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları.....	74
4.1.4.1 Anadolu emeklilik gelir amaçlı alternatif esnek emeklilik yatırım fonu.....	75
4.1.5 Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları.....	77
4.1.5.1 Garanti emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu.....	77
5. 2008 SONRASI FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN ETKİLERİ.....	81
5.1 FİNANSAL VE EKONOMİK AÇIDAN ETKİLERİ.....	81
5.2 BİREYSEL AÇIDAN ETKİLERİ.....	88
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
KAYNAKÇA.....	95

KISALTMALAR

EGM	:Emeklilik Gözetim Merkezi
SGK	:Sosyal Güvenlik Kurumu
BES	:Bireysel Emeklilik Sistemi
BDDK	:Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu
ŞİRKET	:Bireysel Emeklilik Şirketi
FON	:Bireysel Emeklilik Yatırım Fonu
DK	:Devlet Katkısı Tutarı
SPK	:Sermaye Piyasası Kurumu
MÜSTEŞARLIK:	Hazine Müsteşarlığı
EGP	: Emeklilik Gelir Planı
YGK	: Yönetim Gider Kesintisi
YGS	: Yıllık Gelir Sigortası
KANUN	: Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu
YÖNETMELİK	: Bireysel Emeklilik Yönetmeliği
OKS	: Otomatik Katılım Sistemi
BEDK	: Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu
İGES	: İşveren Emeklilik Sözleşmesi

ŞEKİLLER

Şekil 5.1: Yıllık Gelir Sigortası Ödeme Tercihleri.....	56
---	----

TABLÖLAR

Tablo 3.1: Devlet Katkısı Hakkedış Oranları.....	44
Tablo 3.2: :Otomatik Katılım Rakamları.....	50
..	
Tablo 5.1: Muhtemel Birikim Analizi.....	89
Tablo 6.1: Bireysel Emeklilik Rakamları.....	94

1.GİRİŞ

Ülkemizde 4632 sayılı Kanunla 7 Nisan 2001 tarihinde Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi olarak yürürlüğe giren Bireysel Emeklilik Sistemi 27 Ekim 2003 tarihinde faaliyete geçmiştir. Sosyal Güvenlik Sisteminin tamamlayıcısı olan bireysel emeklilik sistemi insanların emeklilik dönemlerinde de çalışma dönemlerinde sahip oldukları yaşam standartlarını korumak hatta daha yüksek yaşam standartlarına sahip olmak amacıyla insanların aktif çalışma dönemlerinde yapmış oldukları bir tasarruf sistemidir. 1 Ocak 2013 yılında sisteme devlet katkısı eklenmesi ile birlikte sistemin büyüme trendi hızla artmaktadır.

1

2016 yılı itibariyle sistem aktif katılımcı sayısı 6.528.849 kişiye ulaşmıştır. Katılımcıların fon tutarı 51.498,8 milyon TL iken toplam devlet katkısı tutarı 7.072,7 milyon TL ulaşmıştır.²

12/01/2008 tarihinde Resmî Gazete ile bireysel emeklilik sistemi içinde en az %30 oranında Devlet Tahvili Hazine Bonosu bulunma şartı kaldırılmasıyla katılım bankacılığında bireysel emeklilik sistemi doğmuştur. (Kaya B, 2003 ss.7) Bireysel emeklilik sistemi içerisinde yer alan faizsiz emeklilik sistemi katılım bankaları ve katılım bankacılığının gelişmesi ile birlikte sektördeki yerini almıştır. Özellikle faize duyarlı bireylerin bireysel emeklilik sistemine katılmak istemesinde en etkili alternatif kaynağını oluşturmuştur. Faizsiz fonların geçmiş yıllarda krizlerden fazla etkilenmemesi faizsiz fonlara olan güveni artırarak sistemde katılımcılar tarafından daha çok tercih edilmesini sağlamıştır. Ülkemizde gerek tasarruf eğiliminin düşük olması ve gerekse toplumda konuya ilişkin bilgi eksikliğinden dolayı bireysel emeklilik sistemi ülkemizde beklenen büyümeyi göstermemektedir Devlet katkısının sisteme bireyleri bu sisteme yönlendirmeyi teşvik etmek aynı zamanda da ülkenin tasarruf eğilimi artırmak hedeflenmiştir. Bu çalışma 6 bölümden oluşmuş olup bu çalışmayı seçmem ve bu alanda araştırma yapmamda ki amaç bireysel emeklilik sistemini ve 2008'den sonra bireysel emeklilik sistemine katılan faizsiz bireysel emeklilik sisteminin sektörde yeni oluşu verilerin yeterince sağlanmaması, kaynak sayısının kısıtlı olması ve henüz bu alanda çok sayıda çalışma yapılmasından dolayı bu alanda bundan sonraki yapılacak olan çalışmalara ışık

¹ <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

² <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

tutması ve kaynak oluşturması, alanda daha fazla bilimsel çalışma yapılması için örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır. Bu alışma Türkiye’de 2008 yılında bireysel emeklilik sisteminde bono tahvillerinin kaldırılması ile oluşan değişimleri, faizsiz emeklilik sisteminin ortaya çıkışını, işleyişini ve ek getirilerini incelemek amacını taşımaktadır. Bireysel emeklilik sistemi içinde yer alan faizsiz emeklilik sisteminin işleyişi, faizsiz fonların içerikleri ve sisteme etkisi incelenmiştir.

2. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

2.1 SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

Sosyal devlet anlayışının en temel göstergelerinden olan sosyal güvenlik bireylerin ve hane halkının, sağlık hizmetlerine erişimini sağlamak ve gelir güvenliğini garanti altına alabilmek için özellikle yaşlılık, işsizlik, hastalık, malullük, iş kazası, analık veya aile gelirinin yetersizliği durumlarında sunulan bir korumadır (Acar ve Kitapçı 2008,s.78).

Bireyler kendi istek ve iradeleri dışında birtakım risklere maruz kalabilirler. Bu riskler çalışma gücünün bir bölümünü veya tamamını geçici veya sürekli arızaya uğratabilir veya gelirin tümü veya bir kısmı kaybolabilir (Yelekçi 2002,s.192).

Sosyal kelimesi; tek başına kullanıldığında, toplum içinde yaşayan bir kimse, daha geniş anlamda, toplumdaki diğer insanlarla ve gruplarla kolay iletişim kurabilen toplum tarafından kabul edilen olarak tanımlanabilir. Sosyal kelimesi, somut olarak bir insan topluluğunu ifade etmekten öte bir anlama sahiptir. Bu durum, sosyal kelimesinin taşıdığı insani boyutla ilgilidir. Bu bağlamda sosyal kelimesi, zihniyet olarak toplumu oluşturan bireyler ve sosyal gruplar arasında karşılıklı yardımlaşma, eşitlik ve sosyal adalet unsurlarını içeren bir anlama sahiptir (Alper 2003,s.4).

Güvenlik kelimesi; sükun, sağlıklı ve tehlikede olmama, emin ve rahat olma ile birlikte genel olarak toplumun maddi düzeninin sağlanması ve korunması anlamına gelmektedir (Heıdarpour S, 2014, s.11). Güvenlik kelimesi ise önce “tehlikeyi” hatırlatır. Çünkü tehlikenin olması halinde güvenliğe ihtiyaç vardır (Yazgan 1992 ,s.18).

Sosyal güvenlik, temel olarak kişilerin istek ve iradeleri dışında meydana gelen ve onların malvarlığında, gelirlerinde ve/veya çalışma gücünde kayıplara yol açarak kendilerinin ve geçindirmekle yükümlü oldukları kişilerin yaşamlarında sorunlara sebep olan tehlikelerin zararlarını telafi ve tanzim etmeye yönelik önlemlerden oluşmaktadır (Alper ve Tuncay 1997, s.27).

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanoğlu için temel yaşamsal konulardan biri güvenlik ihtiyacı olmuştur. Gelecek, tüm insanlar için büyük ölçüde belirsizlik, hastalık, ölüm ve çeşitli doğal felaketler gibi tehlikeler içermektedir. İlk insanlar tehlikelerden korunmak ve güvenlik içinde yaşayabilmek için aileler, kabileler veya klanlar halinde toplu yaşama ihtiyacı duymuştur. Böylece insanlar topluluk içerisinde hastalık, sakatlanma veya malların hasara uğraması gibi çeşitli tehlikeler nedeniyle zarar görmüş bireylere yardım ederek ayakta kalmayı başarmıştır. Zaman içinde insan, sosyal ve teknolojik olarak geliştikçe, gelecekle ve yaşamla ilgili maruz kaldığı tehlikeler değiştikçe, yardımlaşma ve dayanışmanın yöntemleri de gelişmiştir. Günümüzde eski kabilelerin ve gurupların yerini bir ölçüde devlet, sosyal güvenlik kurumları ya da sigorta Şirketleri gibi farklı oluşumlar almıştır. Sosyal güvenlik sistemi genellikle, fakir ve zaruret içinde bulunan kimselerle ilgili olarak ortaya çıkar. Ancak, fakirliği önlemekten daha fazla ve geniş amaçlara sahip olan sosyal güvenlik, kişilere bir güvenlik duygusu sağlama fonksiyonu üstlenmektedir. Sosyal güvenlik, bir ülkede yaşayan tüm insanları ve çalışma yaşamını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen bir temel sistemdir (Heidarpour 2014, s.12).

Sosyal güvenlik sisteminde güdülen temel amaç, kişinin sosyal varlığını ve geleceğini tehdit eden tehlikelere karşı korunması, aşırı bir muhtaçlığa düşmesinin önlenmesi, insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamını sürdürmesinin güvence altına alınmasıdır. Bütün bunların kamusal sosyal düzenlemelerle gerçekleştirilmesidir. Bir kamu hizmeti olarak doğrudan doğruya kamu tarafından yönetilmesidir. Amaç yoksulluğun ve yarın korkusunun yenilmesidir (Güven 2001, s.144).

Sosyal güvenlik sisteminin esas gayesi, her insana, yaşamının farklı dönemlerinde, bir başkasına muhtaç olmadan ve hürriyetinden fedakârlık ettirmeden insan şahsiyetine yaraşır bir hayat düzeyi sağlamaya yönelik kamusal sosyal düzenleme, sosyal sigorta, sosyal yardımlar ve muhtelif sosyal hizmetler alanında birtakım önlemler almaktır (Heidarpour 2014, s.12).

Söz konusu kavram; toplumları oluşturan fertler arasında kimseyi ayırmaksızın, bütün fertlerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını giderecek şekilde bugünlerini ve yarınlarını güvence altına almayı ve kişilerin yaptıkları iş her ne olursa olsun; hastalık, kaza, yaşlılık, engellilik,

işsizlik gibi durumlarda meydana gelebilecek gider artışlarını ya da gelir kayıplarını telafi etmeyi amaç edinerek kişilerin güvenliklerini sağlandığı bir sistemler bütünüdür (Heidarpour 2014, s.12). Sosyal sigortalar, kamu hukuku zorunlu sigortasıdır. Bireyler, sosyal sigortalara tabi olup olmama serbestliğine sahip olmayıp kanuna göre işe alınmakla birlikte sigortalı olmaktadır. Ülkemizde de 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve GSS Kanununa göre bireyler işe başlamaları ile birlikte sigortalı olurlar.

Sigortalılar ile işverenleri hakkında sigorta hak ve yükümlülükleri çalışanın işe alındığı tarihten itibaren başlar. Bu suretle sigortalı olmak hak ve yükümünden kaçınılmaz ve vazgeçilmezdir (Heidarpour 2014, s.12).

2.2 DÜNYA'DA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

Sosyal güvenlik sistemi, Sanayi Devrimi'nin toplumda sosyo-ekonomik sorunları ortaya çıkarması, yaşam koşullarının iyileşmesine bağlı olarak beklenen yaşam süresinin uzaması, artan nüfus, üretim ve tüketim artışı, ekonomik koşulların baskısı, işgücü artışı ve aynı zamanda işsizlik gibi faktörlerin etkisiyle 19. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren toplumların ihtiyacını karşılamak üzere ortaya çıkmış ve gelişmiştir (Güneş 2015, s.30).

Sanayi devrimi ile batılı toplumların yaşamında köklü değişiklikler gerçekleşmiş; sermayenin ve el emeğinin merkezileştiği, insanlık tarihinin gittikçe genişleyen bir makineleşme sürecine girerken, nüfusta hızla artmaya başlamıştır. Aslında, birbirine bağlı olan bu iki olay, tarihte ilk kez batıda 18. yüzyıl'ın ortalarında ve İngiltere' de gerçekleşmiştir. İşçiler ağır çalışma koşullarında teknik yetersizlikler ve uzun çalışma süreleri nedeniyle iş kazası ve meslek hastalıkları nedeniyle engelli kalmışlar ya da yaşamlarını yitirmişlerdir. Bir kısmı ise işgüçlerini yaşanan fiziki ve ekonomik olaylar nedeniyle değerlendirememesi riski ile karşılaşmışlardır (Tunçomağ 1990, s.16).

Genel tanımıyla sosyal güvenlik sistemi; bir ülke halkının bugününü ve geleceğini güven altına alma hedefiyle birbiri arasında sıkı bir birlik ve uyumun tesis edildiği kurumlar vasıtasıyla, toplumun tüm bireyleri için; mesleki, fizyolojik ve sosyoekonomik risklerin oluşumunu engellemeyi amaçlayan ve alınan tedbirlere rağmen söz konusu risklerin meydana gelmeleri halinde, geliri geçici ya da sürekli kesilmiş bireylere sigorta yardımları vasıtasıyla destek sağlayan; yani, bir ülkede yaşayan bütün vatandaşların geçinme ve yaşama

ihtiyaçlarını kadere terk etmeyerek, başkalarının ltuf ve yardımlarına gerek kalmaksızın hep birden karşılayan bir sistemi ifade etmektedir (Talas 1997,s.214).

Sosyal güvenlik sistemleri, bireylerin kazanç ve çalışma yeteneklerini etkileyen sosyal risklere karşı bireyleri muhafaza etmeye ve bu risklerin zararlarını telafi etmeye yönelik ağdaş bir kolektif dayanışma sistemidir (Akgeyik 2006, s.48).

Söz konusu kavram; toplumları oluşturan bireyler arasında ayırım yapmaksızın, tüm bireylerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını giderecek şekilde bugünlerini ve geleceklerini güvence altına almayı ve kişilerin yaptıkları iş ne olursa olsun; hastalık, kaza, yaşlılık, sakatlık, işsizlik, gibi beklenmeyen durumlarda meydana gelebilecek gider ekonomik sorunları telafi etmeyi amaç edinerek kişilerin güvenliklerinin sağlandığı bir sistemler bütünüdür (Kaderli 1998, s.190).

Sosyal ve ekonomik yaşamda meydana gelen değişimler, sosyal güvenlik sistemlerinin izleyecekleri stratejilerde etkili olmaktadır. Söz konusu stratejiler, özellikle emeklilik sistemlerinde yeniden yapılanmaları zorunlu kılmaktadır (Sapanalı 2001, s.19).

Paternalistik nem (devletin, vatandaşlarının iyiliğine olacak şekilde toplumun ihtiyaçlarını karşılaması ve hayatlarını düzenlemesi -babanın evladına baktığı gibi-) olarak adlandırılan 1850-1880 yılları arasında, Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı ağır şartların olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için gönüllü kuruluşların, arkadaşlık cemiyetlerinin ve sendikaların sosyal dayanışma, işverenlerin bireysel sorumluluk ve devletin gelir transferleri ile fakirlere yardım edilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. (Heidarpour 2014, s.12).Zamanla değişen ve gelişen sosyal güvenliğin ayrıca modern emeklilik sisteminin asıl başlangıcı, 1889 yılında Almanya Başbakanı Bismarck'ın (1815-1898) sosyal refah sistemini benimsemesiyle, Almanya'da sigortacılık ilkelerine dayalı malullük ve yaşlılık durumunda, işçileri korumak için çıkardığı sosyal sigorta emekliliğine dayanmaktadır. Modern anlamda sosyal güvenlik ise Sir William Beveridge (1879-1963) tarafından 1942 yılında Birleşik Krallık' ta Sosyal Sigorta ve Müttefik Hizmetleri zerine yayınlanan raporla başlamıştır ve buna *Beveridge Modeli* denilmektedir. *Beveridge modelinde* iki basamaklı sistem tavsiye edilmektedir. Birincisi, aile yardımları ve ulusal sağlık hizmetlerinin hazine tarafından ulusal birliği sağlamak için karşılanması: ikincisi ise, sigortalı çalışanın ve onu çalıştıran işverenin sisteme ödedikleri

primlerle geçici iş göremezlik ödeneklerinin karşılanması şeklindedir Sosyal güvenlik sistemlerinin en parlak gelişmeyi sağladıkları dönem, I. ve II. Dünya Savaşı sonrası olmuştur. Bir daha savaşın acılarını yaşamak istemeyen gelişmiş ülkeler, 1950'li yılların başından itibaren refah devleti anlayışını hayata geçirmeye başlamışlar ve bunun için sosyal güvenlik anlayışını kullanmışlardır Başlangıçta zorunlu ulusal kamu emeklilik programları engelli veya emekli işçi / ailesi için gelir bağlanması şeklinde birçok ülkede oluşturulmuştur. Sabit oranlı getiri sağlayan Asabit tekdüze katkı oranı ile finanse edilen zorunlu ulusal kamu emeklilik programları kademeli kazanca bağlı, Tanımlanmış Fayda (20. Yüzyılın ilk yarısında yaşanan ekonomik krizler ve II. Dünya Savaşı sonrası zorlu koşulların ardından bu sisteme geçilmiştir) sistemine dönüştürülmüştür. 1970'lerin sonlarından itibaren ulusal ekonomilere, emeklilik planlarının yüksek maliyet çıkarması ve orta ve uzun vadede mali sürdürülebilirlik konusunda yaşanan endişeler bu uygulamanın uygunluğunun tartışılmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda, ekonomik kalkınma ve sosyal güvenlik programlarında mali dengenin sürdürülebilmesi için nüfusun giderek yaşlanmasını önemli bir tehdit olarak gösteren demografik beklentiler de ulusal emeklilik sistemlerinde reformun gerekliliğini ön plana çıkarmıştır 1994 yılında Dünya Bankası sağlıklı ve sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemini sağlamak için tek basamaklı uygulamalardan vazgeçilerek çok basamaklı bir yapının uygulamaya geçirilmesi tavsiyesinde bulunmuştur. Bu sosyal güvenlik uygulamaları üç basamaktan oluşmaktadır (Heidarpour 2014, s.12). Bu üç basamak şu şekilde açıklanabilir:

Birinci basamak, kamu tarafından oluşturulan ve zorunlu katılımın esas olduğu sosyal güvenlik kurumlarından oluşmakta,

İkinci basamak, kamu veya özel sektör inisiyatifi ile oluşturulan, zorunlu veya gönüllü katılımın söz konusu olabildiği, genellikle işyeri veya sektör bazlı, sigorta ve tasarruf fonksiyonlarını yerine getirmeye yönelik olarak oluşturulan sosyal güvenlik kurumlarından oluşmakta,

Üçüncü ve son basamak ise, gönüllü katılımın esas olduğu ve tamamen özel sektör inisiyatifi ile oluşturulan, fon esasına göre çalışan özel emeklilik kurumlarından oluşmaktadır.

Dünya Bankası'nın bu önerisinden sonra çoğu ülke bu sistemi farklı şekillerde de olsa uygulamaya geçirmiştir. Şili bu uygulamayı öneriden daha önce 1981 yılında gerçekleştirmiştir. Öneriden sonra ise; Arjantin, Kolombiya ve Çek Cumhuriyeti 1994, Kosta Rika 1995, Meksika 1997, Estonya, Macaristan, Kazakistan ve Polonya 1998, İsveç 1999, Japonya 2000, Estonya 2002, Avustralya 2005 yılında bu uygulamaya geçmişlerdir (Güneş 2015 s.32).

2.3 TÜRKİYE'DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

Sosyal güvenlik “sosyal” ve “güvenlik” sözcüklerinin oluşturduğu bir terimdir. Bu sözcüklerin her biri kendi başına değişik anlamlarda kullanılabilmektedir. Böylece gerek teori gerekse uygulamada sosyal güvenlik teriminin anlamı da farklı biçimlerde yorumlanabilmekte, bu terimle farklı şeyler ifade edilebilmektedir. Batı dillerinde “sosyal” sözcüğü Latincenin arkadaş, yoldaş, meslektaş anlamındaki “socius” kelimesine dayanılarak türetilmiştir. Bu sözcük daha sonraları Türkçe'ye de girmiştir (Dilik 1992, s.1).

Sosyal dayanışmanın ve karşılıklı yardımlaşmanın en somut uygulama alanı olan sosyal güvenliği, "bir toplumu oluşturan bütün fertlerin, içlerinden kim muhtaç düşerse onu bu muhtaçlıktan kurtarmak için birlikte hareket etmeyi kabul ettiği ortak bir davranış ve somut uygulamalar" şeklinde de tanımlamak mümkündür (Çelik 2002, s.7).

Sosyal güvenlik anlayışını Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarına kadar götürebiliriz. Osmanlı Devleti'nde 13 yüzyılda Ahilik ve Lonca teşkilatları bu dönemde sosyal güvenlik alanında önemli görevler üstlenmişlerdir. Ahilik dönemi sosyal güvenlik uygulamaları; aile yardımları, dini yardımlar ve ahilik teşkilatı içindeki uygulamalardır (Makal 1998, s.211). Ahilik teşkilatının temel amacı; karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma düşüncesini oluşturmak ve yaygınlaştırmaktır. Ayrıca yoksula, yabancıya, garip ve misafire sofraya kurup onu beslemek de temel kurallarındandır. Lonca teşkilatında ise, Usta çırak ilişkisi burada ön planda tutulmuştur. Çıraklıktan-kalfalığa, kalfalıktan-ustalığa geçiş törenlerinde yapılan merasimlerde ustalar tarafından çıraklarına/kalfalarına paralar verilmektedir. Kalfalara verilen bu paralar vasıtasıyla yeni yetişen ustaların maddi yükü hafifletilmeye çalışılmaktadır. Bu

teşkilatın üyeleri işçi ve işverenlerden oluşmaktadır. Amacı ise; üyeleri veya üyelerin aile fertlerine, yaşlılık, sağlık, sakatlık ve ölüm yardımları ile sosyal yardım kapsamında muhtaç durumdaki bireylere yardım yapılması şeklindedir. 18. yüzyılda ise Osmanlılarda ilk kez sosyal yardım amaçlı vergi toplanmaya başlanmıştır.³ Sosyal sigortalardan farklı olarak sosyal yardımlar; genellikle vergilerle finanse edilmekte, herhangi bir karşılığı olmaksızın gereksinim içinde olanları kapsamakta, tek yanlı olarak devlet tarafından yapılmakta ve yararlanılanlar mali katkıda bulunmamaktadır (Karadeniz 1999, s.43).

Amele Birliği, TBMM tarafından kurulan ilk sosyal yardım kurumudur. Hastane ve dispanserlerin inşa edileceği yerlerin belirlenmesi, hastane inşa edilmesi, eczane yapılması, bunlarla ilgilenecek doktorları tayin etmek ve maaşlarını ödemek, ihtiyaç sahiplerine yardım sandıkları aracılığıyla ihtiyaç duydukları avansları vermek, işçilerin ücretsiz sağlık hizmetleri alması, 18 yaşını doldurmamış bireylerin çalıştırılmaması, mesai saatinin 8 saati geçmemesi, maden kazalarında hayatını kaybeden işçilere tazminat verilmesi konularında düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemelerin yanında maden işçilerinin maaşlarını İktisat Vekalet’ince tespit etmek, işçilerin haklarını savunmak ve işçi ile işveren arasındaki uyuşmazlıkların çözülmesinde işçileri temsil etmek, işçilerin gerektiğinde maddi ihtiyaçlarının karşılanmasında yardımcı olmak, işveren tarafından maden bölgesine okul, hastane, mescit gibi sosyal tesisler yaptırmak gibi birçok sosyal içerikli düzenlemelerle ilgilenmiş ve bunların gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur.⁴

Cumhuriyetin ilanından sonra 1930 – 1942 yılları arasında sosyal sigortalara benzemekle birlikte risk bakımından daha sınırlı olan birtakım emeklilik ve yardımlaşma sandıklarının kuruluşuna ilişkin kanunlar çıkarılmıştır. Bunlardan biri 1936 yılında çıkartılan 3008 sayılı İş Kanunudur. İlgili kanun ile Türkiye ‘de ilk kez sosyal sigortaların kurulması öngörülmüş ve sosyal güvenliğin, bugün de geçerli kimi ilkeleri belirlenmiştir (Dilik 1972, s.39).

Cumhuriyet sonrası dönemde ise; Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı ve Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu kurulmuştur. Ülkemizde sosyal güvenliğin gelişimi daha çok sosyal sigorta uygulamalarına önem ve öncelik verilmesi şeklinde gelişim göstermiştir. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur olmak

³ SGK 2014

⁴ SGK 2014

üzere üç sosyal güvenlik kurumu, kamu sosyal sigorta hizmeti vermektedir (Koray 2000, ss.269).

Üç temel sigorta kurumundan biraz ayrıntılı bahsetmek gerekirse;

'Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK): 1945 tarihli 4792 Sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu, 1964 tarih 506 Sayılı Kanun ile Sosyal Sigortalar Kurumu adını alarak yürürlüğe girmiştir. Kanun, iş kazalarıyla meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde bu kanunda yazılı şartlarla sosyal sigorta yardımlarından, sigortalılar ile bunların eş ve çocukları ve sigortalıların ölümünde bu kanuna göre hak sahibi olan kimselerin yararlanması üzerine kurulmuştur⁵ Sosyal güvenlik sistemimiz iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigorta kollarını kapsayan kısa vadeli sigorta kolları ile, malullük, ölüm ve yaşlılık sigorta kollarını kapsayan uzun vadeli sigorta kollarından oluşmaktadır.⁶

Kısa vadeli sigorta kolları kapsamında sigortalılarımıza ve hak sahiplerine;⁷

- Sigortalıya, geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi,
- Sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine, gelir bağlanması,
- Gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi,
- Hastalık ve analık sigortasından sigortalıya hastalık veya analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük geçici iş göremezlik ödeneği,
- Analık sigortası kapsamında emzirme ödeneği,
- Cenaze Ödeneği,
- Askerlik ve doğum borçlanması hakları verilmektedir.

Uzun vadeli sigorta kolları kapsamında;⁸

⁵ 506 Sayılı Kanun md. 1-2

⁶ <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz>

⁷ <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz>

⁸ <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz>

- Malullük sigortası kapsamında malullük aylığı,
- Yaşlılık sigortası kapsamında yaşlılık aylığı ve toptan ödeme,
- Ölüm sigortası kapsamında ölüm aylığı, ölüm toptan ödemesi ve aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği ile cenaze ödeneği verilmektedir.

Genel sağlık sigortası kapsamında ise;⁹

- Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilere finansmanı sağlanan tıbbî ürün ve hizmetlerinin verilmesi,
- Genel sağlık sigortalıları ile hak sahiplerinin hastalıklardan korunması amacıyla ilgili kamu idareleriyle kişisel koruyucu sağlık hizmetleri politikalarının tespitine ve etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlanması,
- Genel sağlık sigortalıları ile hak sahiplerini ve işverenleri genel sağlık sigortası mevzuatından doğan hakları ve ödevleri konusunda her türlü iletişim araçları ile bilgilendirilmesi, hizmetleri verilmektedir.

ⁱⁱEmekli Sandığı: 1949 tarihli 5434 Sayılı Kanun ile yürürlüğe girmiştir. Emekli Sandığı Maliye Bakanlığı'na bağlı olmak ve bu kanunda yazılı emeklilik işlerini görmek üzere kurulmuştur. Sandıktan faydalanacaklar ise devlet kurum ve kuruluşlarında çalışan devlet memurlarıdır.¹⁰

ⁱⁱⁱEsnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu (BAĞ-KUR): 1971 tarihli 1479 Sayılı Kanun ile yürürlüğe giren BAĞ-KUR'a: Kanunla ve Kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulu sosyal güvenlik kuruluşları kapsamı dışında kalan ve herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar katılabilmektedir.¹¹ Sistemin sosyal yardım ve hizmetlerden oluşan primsiz ayağında, 1976 tarih ve 2022 sayılı Kanun ile 65 yaşın üzerindeki yoksullara aylık bağlanması (65 yaş aylığı); 1986 tarih ve 3294 sayılı Kanun ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurularak, vakıflar aracılığıyla yoksullara ayni ve nakdi yardım yapılması; 1983

⁹ <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz>

¹⁰ 5434 Sayılı Kanun.md. 1-12

¹¹ 1479 Sayılı Kanun.md.24

tarikh ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile muhtaç çocuk, yaşlı ve sakatlara yönelik hizmet sunumu; 1992 tarih ve 3816 sayılı Yeşil Kart Kanunu ile yoksul vatandaşlara sağlık yardımı yer almaktadır. Sürdürülebilir ve sağlıklı bir sosyal güvenlik sistemi sağlanması için; 20.05.2006 tarihli ve 26173 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5502 sayılı Kanunla Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı kurulmuştur.

Bağkur sigortalısı olmak için; her şeyden evvel kanunla ve kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulu sosyal güvenlik kuruluşları kapsamı dışında olmak, herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı bulunmamak ve 18 yaşını doldurmuş olmak gerekmektedir (Tezel 2004, s.22).

İşsizlik sigortası da 25.08.1999 Tarih ve 4447 Sayılı Kanun ile yürürlüğe girmiştir. Sosyal güvenlik sisteminin de entegrasyon sürecinin bir aşaması olan Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, TBMM tarafından 28 Mart 2001 tarihinde kabul edilmiş, 7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanmıştır. Kanunun yürürlüğe girdiği 7 Ekim 2001 tarihinden sonra tamamlayıcı mevzuat çalışmaları devam etmiş, ilk emeklilik planlarının tasdiklenmesi ile, 27 Ekim 2003 tarihinde bireysel emeklilik sistemi fiilen hayata geçirilmiştir ¹²

2.4 SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMLERİ SOSYAL RİSK VE ÖZEL SAĞLIK SİGORTASI

Bireylerin, kendi istek ve iradeleri dışında belirli sosyal riskler karşısında ekonomik güvence sağlanarak korunması ve zararların giderilmesi amacıyla devlet tarafından düzenlenen kurum ya da kurumlar topluluğuna, sosyal güvenlik sistemi denmektedir. Çağdaş sosyal güvenlik sistemlerinin ortaya çıkmasından önce dünya toplumlarında gözlemlenen uygulamalar, bireylerin hayat boyu çalışmasına, artık çalışmayacak kadar güçten düşen veya yardıma muhtaç bireylerin ise aile içi dayanışma çerçevesinde korunmaları esasına dayanmıştır. Zaman içerisinde sosyal güvenlik sistemlerinin ortaya çıkmasının en önemli sonucu, kuşaklar arası geleneksel yardımlaşmayı kurumsallaştırarak devletin sosyal görevleri arasında olmasıdır. Pratikte her çalışanın kendisinden önceki kuşak ile toplumun muhtaç kesimlerini

¹² EGM 200, ss.21

finanse etmesi esasına dayanan dağıtım sistemi, primli ve primsiz olmak üzere kendi içerisinde iki şekilde organize edilebilmektedir (Heidarpour 2014, s.12).

Sosyal güvenlik, kişilerin gelirleri ne olursa olsun, ülkede yaşayan herkesin toplum huzurunu ve refahını bozan belli sayıdaki sosyal tehlikenin verdiği zararlardan, bir “insan hakkı” ve esas itibari ile “Devlet Görevi” olarak, primli ve/veya primsiz rejimlerin kullanılması suretiyle kurtarılmasını amaçlayan bir sistemdir (Şakar 2002, s.6).

Sosyal güvenlik; hızla gelişen ve demokratikleşen dünya ülkelerinde, kişiyi ekonomik hayatta yalnız bırakmadan, ekonomik ve sosyal yapıda değişikliği öngörerek, ekonomik ve sosyal yaşama müdahale eden sosyal devlet anlayışının bir ürünüdür (Sözer 1998, s.15).

Primli sosyal güvenlik sisteminde katılımcılar tarafından kendi seçtikleri bir fon kuruluşuna belirlenen miktarda düzenli olarak yatırılmaktadır. Belirli bir çalışan gurubuna hizmet vermek üzere kapalı statüde, ya da isteğe bağlı katılımlara imkan verecek şekilde sigorta şirketleri, bankalar, mali kuruluşlar tarafından açık statüde kurulabilen prim esaslı emeklilik programlarında her çalışan, programa yatırılan primler ve birikiminin getirisi ölçeğinde kendi emeklilik tasarrufundan sorumludur. Prime dayalı dağıtım sistemi kendi içerisinde kamu çalışanları ve özel sektör çalışanlarına yönelik olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır. Bu iki alt grup arasındaki temel farklılık, kamu çalışanlarına yönelik uygulamalarda primlerin devlet kasasından hiç çıkmayıp yükümlülüklerin merkezi kamu gelirlerinden karşılanması; özel sektör çalışanlarına yönelik uygulamalarda ise primlerin işçi, işveren ve devlet arasında paylaşılarak ödenip, giderlerin prim ve fon gelirlerinden karşılanmasıdır. Primli sosyal güvenlik sisteminin uygulamaları Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)’nın 1952 yılında sosyal güvenliğin asgari normlarına ilişkin 102 sayılı ILO sözleşmesi çerçevesinde dokuz adet zorunlu sosyal risk ifade edilmiştir (Heidarpour 2014, s.12).

Geniş anlamda bireylere, sosyal riskler karşısında bir güvenlik duygusu sağlama fonksiyonu görmektedir. Sosyal güvenliğin temel görevleri bireylere ve ailelerine iktisadi ve sosyal risklerden dolayı hayat seviyeleri veya hayat standartlarında belirli bir çizginin altına düşülmeyeceği garantisini vermektedir (Oral 2002, s.7).

Bu riskler; hastalık, analık, yaşıllık, ölüm, iş kazası, meslek hastalığı, ailevi yükler (evlenme ve çocuk yetiştirme) ve işsizliktir. Ayrıca bu sözleşmedeki esaslar, çalışanları aileleriyle birlikte kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Sözleşmede belirtilen risklere karşı kamu kurumları tarafından yürütülen bu programlara katılmak, çalışma hayatındaki tüm bireyler için zorunlu bir hale getirilmiştir (Heidarpour 2014, s.11).

Primsiz sosyal güvenlik sistemi kimsesiz, muhtaç yaşlılar, malul, dul, yetim ve korunmaya muhtaç çocuklara karşılıksız olarak yapılan ve genel bütçe, belediyeler, çeşitli vakıf ve gönüllü kuruluşlar tarafından finanse edilen sosyal yardım ve hizmetlerdir. 2022 sayılı 65 yaş kanunu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları, sosyal hizmet ve çocuk esirgeme kurumu, yeşil kart uygulaması primsiz sistemin içerisinde yer alan kuruluşlardan bazılarıdır. Ancak bu tür harcamalar Gayri Safi Milli Hasıla içindeki payı %0.1 ile sınırlıdır. Bu nedenle sağlanan yardım ve hizmetler yetersizdir. İlk kez 1891 yılında Danimarka'da muhtaç yaşlılara aylık bağlanması şeklinde gerçekleşmiş, 60 ve daha yukarı yaştaki kişilere yerel yönetimler tarafından aylık bağlanması öngörülmüştür. Sosyal yardımlar veya evrensel gelir sistemleri olarak adlandırılan primsiz sosyal güvenlik sistemleri uygulamalarında, çalışma hayatına katılma şartı aranmaksızın tüm yurttaşlar ya da belirli bir yaş sınırını aşanlara kamu kaynaklarında finans desteği verilmektedir. Yapılan bu finansal destek, gelişmekte olan ülkelerde bazı ülkelerde herkese asgari gelir, gelişmekte olan bazı ülkelerde de toplumun alt gelir guruplarına ortalama bir gelir sunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise finansal desteğin düzeyi bireyi diğer gelir kaynakları dikkate alınarak tespit edilmektedir. Primsiz sosyal güvenlik uygulamalarında, pasif nüfusun giderleri; vergiler başta olmak üzere kamu gelirlerinden karşılanmaktadır (Heidarpour 2014, s.11).

3. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

3.1 TÜRKİYEDE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİN TARİHÇESİ

Mevcut sosyal sigorta sistemimizin sosyal, ekonomik, demografik sorunları çözümlense dahi tatmin edici bir sosyal güvenlik sisteminin tek başına sosyal sigorta sistemi ile sağlanamayacağına ilişkin dünyadaki tecrübeler, ülkemizde doğum artış hızının düşmesine karşın hayatta kalma süresinin uzamasına bağlı olarak genç ağırlıklı nüfusumuzun gelecekte yaşlı ağırlıklı nüfusa dönüşecek olması, mevcut şartlarda aktif pasif dengesinin zor tutturulduğu dikkate alındığında gelecek yıllarda yaşlanan nüfus nedeniyle çok ciddi sorunlarla karşılaşılacak olması ve bireylerin emeklilik dönemlerinde refah düzeylerinin azalacak olması birinci ayak sosyal sigorta programlarının yeniden yapılandırılması çalışmalarında, özel emeklilik programların sosyal güvenlik sistemine entegre edilmesi yaklaşımlarına ivme kazandırmıştır (Çanakçı 2003, s.4).

Tüm dünyada sosyal güvenlik alanında yaşanan krizler, aslında ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde, yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı hızla artmaktadır. Hızla artan yaşlı nüfusla birlikte, sağlık harcamaları artmakta, diğer taraftan sağlık hizmetlerinde teknolojinin fazla kullanımı, maliyetleri yükseltmektedir. Aile yapısındaki değişimler, tek ebeveynli ailelerin sayısındaki artış, ailelerin sosyal güvenlik sistemine yüklerini arttırmaktadır. Aile yapısındaki değişimler, tek ebeveynli ailelerin sayısındaki artış, ailelerin sosyal güvenlik sistemine yüklerini arttırmaktadır (Tantan 2001, s.11).

Ülkemizde yapısal reformlardan birisi olan sosyal güvenlik reformunun bir parçası olarak kamu sosyal güvenlik sistemine tamamlayıcı nitelikte emeklilik programlarının geliştirilmesine yönelik 16 Mayıs 2000 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sunulan "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Tasarısı" ile vatandaşların emekliliğe yönelik gönüllü tasarruflarını düzenleyen bireysel emeklilik hesaplarına dayalı fonlu bir sistem oluşturulması amaçlanmıştır.¹³

Bireysel emeklilik sistemi, devlet tarafından uygulanan sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak bireylerin sahip oldukları refah düzeyini emeklilik dönemlerinde de

¹³ <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

sürdürebilmeleri amacıyla, aktif çalışma döneminde düzenli tasarrufları ile orantılı gelir elde etmelerini sağlayan, devlet denetiminde ancak özel şirketler aracılığıyla işleyen, gönüllü katılım ve belirlenmiş katkı esasına dayanan bir sistemdir (Can 2010, s.139).

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Tasarısı Taslağı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı nezdinde Ağustos 1999 tarihinde kurulan "Bireysel Emeklilik Komisyonu"ndaki çalışmaların sonucunda hazırlanmıştır. Bireysel Emeklilik Komisyonu çalışmalarına Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kuruluşları, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu ile ilgili sektör temsilcileri katılmıştır (Ufuk 1999 Rapor No:1117).

Komisyon çalışmaları sırasında bireysel emeklilik ile ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin yansıtılmasını teminen Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Sigorta Denetleme Kurulu, portföy yönetim şirketleri, sosyal güvenlik amaçlı vakıfların yöneticileri, yatırım şirketleri ve bu konuda çalışma yapan uzmanlar Komisyon'a davet edilerek çalışmalara aktif katılımları sağlanmıştır. Ayrıca, komisyon çalışmaları sırasında basın kuruluşları, üniversiteler ve sendikalardan konuya ilişkin görüşleri yazılı olarak talep edilmiş ve komisyon çalışmalarında değerlendirilmiştir.¹⁴

Bu açıdan, Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu başta Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu olmak üzere ilgili tüm kesimlerin görüş ve önerilerinin değerlendirildiği ortak bir metin ve sosyal güvenlik reformunun bir parçası olarak TBMM tarafından 28 Mart 2001 tarihinde kabul edilmiş, 7 Nisan 2001 tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Kanun, yayımı tarihinden itibaren 6 ay sonra 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁵

28 Mart 2001 tarihinde kabul edilen, 7 Nisan 2001 tarihinde 24366 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe giren 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Türkiye'deki Bireysel Emeklilik Sistemi'nin (BES) dayanağı niteliğindedir. 27 Ekim 2003 tarihi itibarıyla da bireyler fiili olarak, emeklilik şirketleri

¹⁴ <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

¹⁵ <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

vasıtasıyla Bireysel Emeklilik Sistemi'nde katılımcı olmaya başlamışlardır (Uralcan Şebnem 2005,s.76).

Bireysel emeklilik sistemi, bireylere yaşlılıklarında ve aktif çalışma yaşamlarının sonunda ek bir gelir sağlamaya yönelik, katkılarının her katılımcı adına ayrı hesaplarda takip edildiği ve herkesin kendi birikimleri oranında gelir alacakları, devletin gözetim ve denetiminde ancak bütünüyle özel şirketler tarafından yapılan, gönüllü katılıma dayalı, kamu emeklilik sistemlerini tamamlayıcı bir emeklilik sistemidir (Demir ve Yavuz 2004, s. 284).

Bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemi ikinci emeklilik geliri ile bireylerin emeklilikte refah seviyelerinin artmasına, alt yapı yatırımları ve uzun vadeli yatırımlara kaynak yaratılarak sistemin yeni iş ve istihdam olanakları yaratmasına, sosyal güvenliğin kapsamının artmasına ve kamunun sosyal güvenlik kaynaklanan yükünün azaltılmasına, mali sektörde uzun vadeli fonların artmasına böylece mali sektörün daha sağlıklı işlemesine, enflasyonla mücadele ve istikrarlı büyümeye olumlu katkı sağlamasına, kurumsal yatırım stratejileri ile piyasalardaki dalgalanmaları ve spekülasyonların azalmasına, sermaye piyasasının derinleşmesine olanak sağlayacak bir özel emeklilik sistemidir (Gökçe 2003 s.10).

Kamu emeklilik sistemlerini tamamlayıcı nitelikte, ama zorunlu kamu sigortalarından bağımsız, özel sigorta şirketleri tarafından yönetilen, gönüllü katılıma dayalı, bir tasarruf sistemidir (Özbolat 2004, s.66).

En temel anlatımıyla, bireysel emeklilik, küçük yatırımcının, kurumsal yatırımcının sahip olduğu avantajlara sahip olmasıdır. Çünkü emeklilik şirketi, küçük yatırımcıların oluşturduğu fonları profesyonel fon yönetim şirketlerine yönettirir. Böylece küçük yatırımcı olarak sahip olunamayacak bir desteği, kurumsal yatırımcı desteğini almış oluruz. Bu nasıl gerçekleşir? İnsanlar emeklilik sözleşmesi satın almaya karar verdiklerinde öncelikle bir risk getiri profili formu doldururlar. Bu profilden bir risk algılaması çıkar ve de bu verilere göre size bir öneri yapılır. Örneğin; 'Siz orta risk alma düzeyinde bir insansınız, bu nedenle şöyle bir fon dağılımında bir emeklilik planı öneriyoruz' denir. Bunu kabul edip etmemekte serbestsiniz. Daha sonra, tercihinize göre, her ay, 3 ay, 6 ay ya da yılda bir kez, istediğiniz miktarda katkı payı yatırarak, bu fon dağılımında emeklilik sistemine girilmiş olunur. Emeklilik şirketi,

masraf kesintisini yaptıktan sonra maksimum 2 gün içinde parayı yatırıma yönlendirir. Sonra emeklilik yatırım fonlarınızla önerilen fon dağılımı tercihiniz doğrultusunda hisse senedi, devlet iç borçlanma senedi, repo ve benzeri para ve sermaye piyasası araçları alınır. Netice olarak, emeklilik şirketlerinin görevi tercihleri doğrultusunda katılımcılarına optimum düzeyde gelir ve getiri sağlamaktır (Sözütök 2007, s.2).

Bireysel emeklilik sistemine yönelik vergisel teşvikleri düzenlemek amacıyla Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair “Kanun Tasarısı” Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na sevk edilmiştir. Söz konusu Kanun 28 Haziran 2001 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve 10 Temmuz 2001 tarih ve 24458 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış, bazı hükümleri yayımı tarihinde, diğer hükümleri ise 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapan Kanun ile bireysel emeklilik sisteminde katılım aşamasında katılımcılara ve çalışanları adına katkıda bulunan işverenlere, fonların yatırıma yönlendirilmesi aşamasında ve birikimlerin toplu para veya maaş şeklinde geri alınması aşamasında vergi teşvikleri getirilmiştir.¹⁶

Yapılan mevzuat çalışmaları ile sistemin etkili bir biçimde uygulanabilmesini teminen gerekli olan idari ve hukuki çerçeve çizilmiş, 27 Ekim 2003 tarihinde bireysel emeklilik sisteminin başlamasıyla birlikte emeklilik şirketleri faaliyete geçmiştir. 27 Ekim 2003 tarihinde Yapı Kredi Emeklilik A.Ş., Ak Emeklilik A.Ş., Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş., Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş. ve Koç Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş., Oyak Emeklilik A.Ş., 17 Kasım 2003 tarihinde Vakıf Emeklilik A.Ş. ve Ankara Emeklilik A.Ş., 1 Aralık 2003’te Başak Emeklilik A.Ş. ve Doğan Emeklilik A.Ş. ve son olarak 15 Aralık 2003 tarihinde ise Commercial Union Hayat ve Emeklilik A.Ş. faaliyete geçmişlerdir. 14 Eylül 2004 tarihi itibarı ile Commercial Union Hayat ve Emeklilik A.Ş.’nin unvanı Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş., 21 Kasım 2005 tarihi itibarı ile Doğan Emeklilik A.Ş.’nin unvanı Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş., 16 Nisan 2007 itibarı ile Başak Emeklilik A.Ş.’nin unvanı Başak Groupama Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir. 31 Ekim 2007 tarihinde Ak Emeklilik A.Ş. ve Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. birleşmiş, yeni şirketin unvanı Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş. olmuştur, 26 Eylül 2008 itibarı ile Ankara Emeklilik A.Ş.’nin unvanı Aegon Emeklilik ve Hayat A.Ş., 7 Ekim 2008 itibarı ile Koç Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.’nin unvanı Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.,

¹⁶ <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

27 Ocak 2009 itibarı ile Oyak Emeklilik A.Ş.'nin unvanı ING Emeklilik A.Ş., 30 Eylül 2009 itibarı ile Başak Groupama Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Groupama Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir. 11 Nisan 2008 tarihinde Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş., 20 Ağustos 2008 tarihinde Ergoİsviçre Emeklilik ve Hayat A.Ş., 21 Mayıs 2009 tarihinde Deniz Emeklilik ve Hayat A.Ş. emeklilik branşı faaliyet ruhsatlarını almışlardır. 26 Nisan 2010 itibarı ile Ergoİsviçre Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Ergo Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir. 24 Ocak 2011 tarihinde Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş., 5 Mayıs 2011 tarihinde Axa Hayat ve Emeklilik A.Ş emeklilik branşı faaliyet ruhsatlarını almışlardır. 18 Temmuz 2011 itibarı ile Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı BNP Paribas Cardif Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir. 20 Ocak 2012 tarihinde Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş ve Halk Hayat ve Emeklilik A.Ş emeklilik branşı faaliyet ruhsatlarını almışlardır. 26 Mart 2012 itibarı ile Deniz Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Metlife Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir. 10 Haziran 2013 itibarı ile Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş.'nin unvanı Cigna Finans Emeklilik ve Hayat A.Ş. olarak değişmiştir. 29 Temmuz 2013 tarihinde Fiba Emeklilik ve Hayat A.Ş, 9 Mayıs 2014 tarihinde Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş emeklilik branşı faaliyet ruhsatlarını almışlardır. 3 Ekim 2013 itibarı ile Yapı Kredi Emeklilik A.Ş.'nin unvanı Allianz Yaşam ve Emeklilik A. Ş. olarak değişmiştir. 5 Şubat 2015 itibarı ile ING Emeklilik A.Ş.'nin unvanı NN Hayat ve Emeklilik A.Ş. olarak değişmiştir.¹⁷

14 Haziran 2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan ve birçok maddesi yayımı tarihinde yürürlüğe giren Sigortacılık Kanunu ile 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun bazı maddeleri değiştirilmiş, kanuna çeşitli konularda yeni hükümler eklenmiştir. Grup emeklilik sözleşmelerinde, katılımcı adına katkı payı ödenen katkı paylarının katılımcı tarafından hak edilmesi (vesting) süre ve koşulları, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerin ve yıllık gelir sigortasından alınan aylıkların haczedilebilme sınırı, üyelerine veya çalışanlarına emekliliğe yönelik taahhütte bulunan dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu, veya sair ticaret şirketindeki emekliliğe yönelik birikimler ve taahhütlere ilişkin tutarların bireysel emeklilik sistemine aktarım koşulları ve sağlanan avantajlar, bireysel emeklilik hesabının şirketler arasında aktarımında gecikme cezası gibi konularda düzenleme yapılmıştır. Ayrıca Emeklilik Gözetim Merkezi'nin görev, yetki ve sorumlulukları kanunla yeniden tanımlanmış, Müsteşarlıkça

¹⁷ <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

hayat ve diğer sigorta branşlarında verilecek görevler de Emeklilik Gözetim Merkezi'nin faaliyet alanına eklenmiştir.¹⁸

3.2 2008 SONRASI DOĞAN FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

18 Nisan 2013 tarih ve 28622 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile haksız ödendiği tespit edilen devlet katkısı tutarlarının mahsup edilme uygulamasının kaldırılmasına, hak kazanılmayan tutarların Müsteşarlığa ödenmemesi veya geç ödenmesi durumunda vergi dairesine bildirilmesine, Müsteşarlıkça uygun görülen programlı geri ödeme tutarları hariç dernek, vakıf, sandık, tüzel kişiliği haiz meslek kuruluşu veya sair ticaret şirketi nezdinde olan ve bireysel emeklilik sistemine aktarılan birikimlere, sözleşmenin sonlanması halinde uygulanacak gelir vergisine ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir.¹⁹

12/01/2008 tarihinde Resmî Gazete ile bireysel emeklilik sistemi içinde en az %30 oranında Devlet Tahvili Hazine Bonosu bulunma şartı kaldırılmasıyla katılım bankacılığında faizsiz bireysel emeklilik sistemi doğmuştur.²⁰ Faizsiz bireysel emeklilik sistemi ise, özü itibarıyla fertlerin ilgili mevzuat çerçevesinde kurulup faaliyet gösteren bireysel emeklilik şirketleri aracılığı ile uzun vadeli bir şekilde emeklilik amacıyla tasarruf yapmasını sağlayan bu sistemde İslam hukuku açısından önemli olan konu, emeklilik yatırım fonlarının içeriğidir.²¹ Faiz hassasiyeti taşıyan bireyler için katılma hesaplarına, altına, katılım bankacılığı ilkelerine uygun hisse senetlerine ve uygunluk onayı alınmış kamu ve özel sektöre, sukuklara (kira sertifikalarına) dayalı emeklilik yatırım fonları oluşturulmuştur. Bunların dışında sarf akdi kurallarına uyularak dövize, gayrimenkule ve emtiaya yatırım yapılması da faiz içermeyecektir.²²

¹⁸ 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Md.1

¹⁹ 28622 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

²⁰ Kaya 2003, ss.7

²¹ <http://www.katilimemeklilik.com.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-sistemi-hakkinda/faizsiz-bireysel-emeklilik-sistemi-nedir> [erişim tarihi 05.04.2016]

²² <http://www.katilimemeklilik.com.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-sistemi-hakkinda/faizsiz-bireysel-emeklilik-sistemi-nedir> [erişim tarihi 05.04.2016]

Faizsiz bireysel emeklilikte danışma kurulu onayından geçmiş, dinen alım satımına izin verilmiş, faizsiz ve katılım bankacılığı ilkelerine uygun olduğu konusunda görüş alınmış enstrümanlara yatırım yapılmaktadır.

Faizsiz emeklilik yatırım fonlarının içeriğinde bulunan finansal enstrümanları ise şöyle değerlendirebiliriz:²³

- Katılım bankalarında açılacak katılma hesapları
- Katılım endeksine uygun hisse senetleri:
- Altın ve kıymetli madenlere
- Faizsiz menkul kıymet yatırım fonları
- Türkiye’de veya yurtdışında ihraç edilen sukuk, kira sertifikası vb. faizsiz borçlanma araçlarıdır.

3.3 TÜRKİYEDE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

Bireysel emeklilik sistemi, Türkiye’de, artan sosyal güvenlik yüklerinin kamu maliyesi üzerindeki etkisini hafifletmek amacıyla ve sosyal güvenlik sistemini ıslah çalışmalarının bir parçası olarak 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır²⁴. 4362 sayılı Kanun m.1’de kanunun amacı, “kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesi” olarak ifade edilmiştir.²⁵

Toplum yaşlandıkça sosyal güvenlik sistemini kendi dinamikleri çerçevesinde idame ettirmek için başvuru alan önlemlerin birinci önceliği sosyal güvenlik kurumlarını yaşatmaya odaklandığı için, bireyin gereksinimlerini ön plana alan çözüm yolları klasik sosyal güvenlik mekanizması çerçevesi içerisinde değil, dışında ortaya çıkmıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde

²³<http://www.katilimemeklilik.com.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-sistemi-hakkinda/faizsiz-bireysel-emeklilik-sistemi-nedir> [erişim tarihi 05.04.2016]

²⁴ 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu md.1

²⁵ 4362 sayılı Kanun md.1

‘özel emeklilik fonu’, ‘özel emeklilik sigortası’, ‘bireysel emeklilik hesabı’, ‘tamamlayıcı sosyal güvenlik kurumu’, ‘emeklilik sandığı’, ‘munzam sandık’, ‘gönüllü emeklilik tasarrufu programı’, ‘süper emeklilik planı’, vb gibi çeşitli adlar altında düzenlenen bu planların ortak özelliği, insanlara, emeklilik dönemindeki gelirlerini takviye edecek ikinci bir gelir kaynağı sağlamaktır (Oktay 2007 s.29).

Genel olarak dünyada mevcut kamu sosyal güvenlik sistemlerinin zayıfladığı veya yetersiz hale geleceği düşüncesinden hareketle Bireysel Emeklilik Sistemleri’ni gönüllü veya zorunlu kılma eğilimi gözlenmektedir (Bayraktutan ve Şahin 2007, s.97).

Özel emeklilik programlarının geçmişine bakıldığında 19. yüzyılın son çeyreğine kadar uzanmakta olduğu görülmektedir. 1875-1929 döneminde ABD ve Kanada’da 421 özel emeklilik programı kurulmuş durumdadır. İngiltere’de ilk özel emeklilik fonu, esnaf ve zanaatkârlar için 1375 yılında Londra’da oluşturulan “Of St. James at Garlekhithe of London” olarak bilinmektedir (Derelioğlu 2000 s.18).

Dünyadaki örneklerinde üçüncü ayak sosyal güvenlik sistemi olarak tanımlanan bireysel emeklilik sistemi, 4632 sayılı yasanın gerekçesinde, zorunlu kamu sosyal güvenlik sisteminin ilk iki ayağa tekabül ettiği belirtilerek, ülkemizde de sosyal güvenliğin üçüncü ayağı olarak görülmektedir. Fakat literatürde sosyal güvenlik sisteminin ikinci ayağını teşkil eden, işveren ve çalışan fonlamasına dayanan mesleki emeklilik sistemleri ülkemizde çok yaygın olmadıkları için, bazı sosyal siyaset uzmanları kamu sosyal güvenlik sisteminin birinci, bireysel emeklilik sisteminin ikinci ayak sosyal güvenlik sistemi olduğu görüşündedirler.²⁶

Bireylerin gelecek kaygılarının yok edilmesi, sağlıklı oldukları, çalışabildikleri ve para kazanabildikleri dönemde daha çok paraya ihtiyaçlarının olacağı zamanları planlamak üzere gönüllü olarak ve gelirleri ölçüsünde bir birikim oluşturmak ve bu birikimleri etkin biçimde nemalandırmak bireysel emekliliğin temelini oluşturmaktadır (Erol ve Yıldırım 2004, s.211).

Birikimlerin etkin biçimde nemalandırılmasından amaç; biriktirilen paranın gelecekte en az biriktirildiği dönemdeki satın alma gücüne eşit düzeyde bir satın alma gücünü sağlamaktır.

²⁶ 4362 sayılı Kanun md.4

Bir başka deyişle, biriktirilen paralar öylesine etkin bir biçimde yönetilmelidir ki, gelecekte birikim sahibine en az birikim yapılan dönemlerdeki kadar bir refah düzeyi sağlasın. Eğer, bireysel emeklilik sistemi, bu beklentileri karşılayamaz ise, ekonomik varlık olarak tanımladığımız hiçbir insan sisteme parasını ya da birikimini yönlendirmez (Fisunoğlu 1998, ss.19).

4362 sayılı Kanun m.4'e göre bireysel emeklilik sistemine katılımda fiil ehliyeti haricinde herhangi bir kısıtlama yoktur. Sisteme katılmak için şirket ile emeklilik sözleşmesi akdedilmesi gerekir. 4362 sayılı Kanun m.4'e göre, "emeklilik sözleşmesi; şirket nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılması, hesaba katkı payı ödenmesi, ödenen katkı paylarının tercih edilen fonlarda yatırıma yönlendirilmesi ve hesapta biriken paraların hak sahiplerine ödenmesine ilişkin esas ve usuller ile tarafların bu kapsamdaki diğer hak ve yükümlülüklerini düzenleyen sözleşmedir"²⁷. Adı geçen hükümde emeklilik sözleşmesinin katılımcı ile bireysel emeklilik sözleşmesi şeklinde yapılabileceği gibi bir istihdam ilişkisine dayalı olarak veya katılımcı adına bir kuruluş ile grup emeklilik sözleşmesi şeklinde de yapılabilir.²⁸ Dolayısıyla emeklilik sözleşmesi, bireysel ve grup emeklilik sözleşmesi olmak üzere iki şekilde yapılabilir (Güzel ve Okur 2004, s.602).

Bireysel emeklilik katkı payları esas olarak katılımcı tarafından ödenmekle birlikte işveren tarafından katılımcı adına prim ödenmesi de mümkündür. Ayrıca sisteme giriş esnasında katılımcıdan giriş aidatı alınması da mümkündür. 4632 sayılı Kanun m.7'ye göre, "giriş aidatları bireysel emeklilik hesabına ödenen katkılardan ayrı olarak azami bir yıl içerisinde taksitler halinde de ödenebilir. Katkı payı, fon varlıkları veya fon gelirleri üzerinden yönetim gideri ve fon işletim masrafı kesintisi yapılabilir." Öte yandan Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik¹⁰ m.20'ye göre giriş aidatının peşin olarak alınan kısmı, teklifin imzalandığı veya onaylandığı tarihte geçerli aylık brüt asgari ücretin yüzde onunu aşamaz ve adı geçen Yönetmelik m.21'e göre "bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payları üzerinden azami yüzde iki oranında yönetim gider kesintisi alınabilir." Bu düzenlemeler ile giriş aidatı ödenmesi zorunlu kılınmamakla birlikte emeklilik şirketlerine giriş aidatı talep hakkı da tanınmaktadır.²⁹

²⁷ 4362 sayılı Kanun md.4

²⁸ 4362 sayılı Kanun md.4

²⁹ 4632 sayılı Kanun md.7

4632 sayılı Kanun m.5'e göre emeklilik sözleşmesinde belirtilen esaslar dahilinde, şirket nezdinde katılımcı adına açılan bireysel emeklilik hesabına katkı yapılır. Şirket, katkı paylarını, en geç şirkete intikalini takip eden ikinci iş gününde yatırıma yönlendirmek zorundadır. Katılımcı, emeklilik sözleşmesinde yer alan şartlar çerçevesinde, katkı payını birden fazla fon arasında paylaşabilir.³⁰

Yukarıda belirtilen esaslar çerçevesinde katılım hesabına aktarılan tutarlar yatırıma yönlendirilmekte ve yatırım sonucunda elde edilen nemalar hesabın getirisini oluşturmaktadır. Ancak bireysel emeklilik sistemine yatırılan katkı payları ile katılımcıya gelecekte ne kadar maaş veya ikramiye sağlanacağını kesin olarak tespit edilmesi mümkün değildir. Zira, bireysel emeklilik hesabı bir birikim hesabı olup, gelecekte ödenecek maaş, prim veya geri ödemelerin kaynağını ödenen anaparalar ile bu ana paraların getirilerinin toplamı oluşturmakta; elde edilecek getirilerin ekonomik koşullara göre değişkenlik göstermesi bireysel emeklilik sisteminden çıkış anında elde edilecek gelirin değişken olması sonucunu doğurmaktadır. Bu durumun doğal sonucu ise katılımcının bireysel emeklilik sistemine yatırdığı katkı payları bakımından uzun vadede reel zarara uğrama ihtimalinin varlığıdır.³¹

4632 sayılı Kanun, m.6'ya göre "katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile elli altı yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanır. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir program dahilinde ödenmesini, tamamının defaten ödenmesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilir." Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, bireysel emeklilik sistemi sadece bir emeklilik planı niteliğinde değildir. Başka bir deyişle, sisteme sadece emekli olmak amacıyla dahil olma zorunluluğu yoktur. Uzun vadeli bir mali yatırım aracı olarak bireysel emeklilik sistemine katılmak mümkün olduğundan emeklilik şartları sağlanmadan sistemden ayrılmak suretiyle uzun vadeli bir getiri elde etmek de mümkündür.³²

³⁰ 4632 sayılı Kanun md.5

³¹ 4632 sayılı Kanun md.5

³² 4632 sayılı Kanun, md.6

Ayrıca, sistemden emeklilik hakkı kazananlara yapılacak ödemeler hesapta oluşan birikimler ile sınırlı olduğundan bu durum özellikle katılımcıya yapılacak maaş ödemelerinde önem kazanmaktadır. Sosyal güvenlik sisteminde ölünceye kadar maaş ödenmekle birlikte bireysel emeklilik sisteminde böyle bir durum her zaman için geçerli değildir.³³

Yapılacak ödemeler toplamı birikim tutarı ile sınırlı olduğundan birikim tutarının kısa sayılabilecek bir süre içerisinde katılımcıya ödenmesi durumunda, daha sonraki zamanlar için maaş şeklinde herhangi bir ödeme söz konusu olmayacaktır.³⁴

3.4 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN AMACI

Bireysel emeklilik, zorunlu kamu sosyal güvenlik sistemlerine ilave olarak özel sigorta tekniğinin kullanıldığı ve yaşlılık riskine karşı verilecek güvenceyi bireyin kendi sorumluluğuna bırakan yapıya sahiptir. Söz konusu güvence, bireyin yapacağı tasarruflarla sağlanmaktadır. Birey tasarrufları ile sağlanan sosyal amacın yanı sıra biriken fonlarla oluşacak sermaye birikimi ve sermaye birikimine bağlı olarak yapılacak yatırımlarla da ekonomik amaç gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasıyla oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin 4632 Sayılı Kanun'a göre amacı; kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek gelir sağlayarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını temin etmektir.³⁵

Bireysel emeklilik modeli, emekliliğe yönelik tasarruf ve yatırım sistemi olup, zorunlu güvenlik sistemini tamamlayıcı özellik taşımaktadır. Yapılan düzenlemeler ile kamu sosyal güvenlik sistemine ek olarak bireylere istedikleri takdirde, ikinci bir emeklilik geliri elde edebilmelerinin altyapısının oluşturulması amaçlanmaktadır (Dağalp 2005, s.2).

³³ 4632 sayılı Kanun, md.6

³⁴ 4632 sayılı Kanun, md.6

³⁵ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.1

Başka bir deyişle bireysel emeklilik sistemi, kamu sosyal güvenlik sistemini ikame etmeyi değil tamamlamayı, bireylerin isteklerine bağlı olarak ikinci bir emeklilik gelir elde edebilmelerini amaçlamaktadır. Böylelikle, bireyler kendi tasarrufları ve bunların getirileri sayesinde emeklilik dönemlerinde ek bir gelire sahip olarak refah düzeylerinin artmasına katkıda bulunmuş olmaktadır. Bireyi doğrudan ilgilendiren söz konusu amaçların dışında ulusal tasarruf eğilimin artmasıyla reel sektörün kullanabileceği fonlarla ekonomiye uzun vadeli kaynak sağlanarak üretimin ve istihdamın artırılması, istikrarlı büyümenin gerçekleştirilmesi ve sermaye piyasalarının derinleşmesi, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulması da dolaylı olarak amaçlanmaktadır (Elveren 2003, s.8).

3.5 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN KAPSAMI

4632 Sayılı Kanunun 1.maddesinde Kanunun kapsamı aynı zamanda bireysel emeklilik sisteminin de kapsamına dair açıklayıcı olmaktadır. Kanun kapsamını şu şekilde ifade etmektedir: “Emeklilik şirketlerinin kuruluş, çalışma, yönetim ve denetimine, kişilerin sisteme katılma, ayrılma ve emeklilik koşullarına, emeklilik yatırım fonlarının kuruluşuna, katkıların bu fonlarda toplanmasına ve değerlendirilmesine, aracılık hizmetlerine, kamuya açıklanacak bilgilerin kapsamına ve bireysel emeklilikle ilgili diğer hususlara ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir”. Bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde sermaye piyasası ve sigortacılık mevzuatının ilgili hükümleri ve genel hükümler uygulanır.³⁶

Genel olarak bireysel emeklilik sistemi çalışanlara, işverenlere, serbest meslek sahiplerine, devlete, ekonomiye, sermaye piyasası ve sigorta sektörüne fayda sağlamaktadır (Zor ve Aslanoğlu 2005, s.189).

3.6 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Bireysel emeklilik sisteminin çeşitli özellikleri bulunmaktadır. En önemli özelliklerinin başında, bireylerin emeklilik dönemlerinde kamu sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları emeklilik maaşına ilave olarak ikinci bir gelir kaynağına sahip olmalarını sağlayan ve bu yönüyle de kuruluş amacına uygun bir şekilde kamusal emeklilik programlarını tamamlayan

³⁶ 4632 Sayılı Bireysel Emeklilik Yatırım ve Tasarruf Sistemi Kanunu, Mad.1

fonksiyonda olması gelmektedir. Sistem, söz konusu fonksiyonunu gönüllülük esasına dayalı olarak yerine getirmektedir. Katılım, tamamen bireylerin iradelerine bağlı olup, işverenler de isterlerse çalışan adına gönüllü olarak katkıda bulunabilmektedir³⁷

Bireysel hesaplarda fonlama yöntemiyle işleyen sistemde bireylerin emeklilik gelirleri, bireylerin kendi nam ve hesaplarında birikecek katkılar ve bu katkıların işletilmesinden sağlanacak getirilere göre belirlenmektedir. Katılımı teşvik amacıyla vergi avantajları sağlanmaktadır.³⁸

Bireysel emeklilik sisteminin diğer önemli bir özelliği, sistemin işleyişine ilişkin sahip olduğu şeffaflık yapısıdır. Bu bağlamda katılımcılar; bireysel emeklilik hesaplarındaki katkılarını, bunların getirilerini ve ilgili diğer bilgileri telefon, internet, banka kartları vb. elektronik ortamlarda takip edebilmektedir. Kişinin kendi kendini bilgilendirebilmesine ilave olarak, emeklilik şirketleri bireyin kendi hesaplarına ilişkin bilgileri, yazılı olarak katılımcıların adreslerine göndermektedir.³⁹

Bireysel emeklilik sistemine katılım gönüllülük esasına dayanır, yani 18 yaşını doldurmuş ve yasal haklarını kullanma ehliyetine sahip her birey kendi isteği dahilinde sisteme katılabilir (Çağlı 2010, s.52). Sistemde 10 yıl katkı payı yatıran ve bununla birlikte 56 yaşına gelen katılımcılar emekliliğe hak kazanır.

Bireysel emeklilik fonlarının güvenilirlik, verimlilik, likitlik ve dolaşım kolaylığına sahip olmaları gerekmektedir (Can 2004, s.343).

Sistemde toplanan fonların sermaye piyasalarında işlem görmeleriyle birlikte, sermaye piyasalarındaki finansal enstrüman çeşitliliğini artırarak, sermaye piyasalarının derinleşmesine de katkıda bulunabilecektir (Kaydu 2006, s.44).

Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin büyümesi emeklilik şirketleri gibi kurumsal yatırımcılar oluşturarak, fonların borsa aracılığıyla ekonomiye geri kazandırılmasına, yatırım

³⁷ 4632 Sayılı Kanun: md.1

³⁸ 4632 Sayılı Kanun: md.1

³⁹ 4632 Sayılı Kanun: md.1

finansmanına kaynak oluşturmasına, dolayısıyla büyümenin hızlandırılmasına, devletin kısa vadeli iç borçlanma gereksinimini uzun vadeye çevirerek maliyeti daha ucuz olan bir kaynak alternatifi oluşturulmasına olanak sağlayacaktır (Lamp 2003, s.17).

Emeklilik yatırım fonları, çalışanların çalışma yaşamı süresi içerisinde elde ettikleri gelirlerden tasarruf ederek, ileri yaşlarda sürdürülebilir bir yaşam düzeyi sağlamalarına olanak tanıyan araçlardır (Ippolito 1986, s.6).

3.7 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ

Emeklilik sistemleri, farklı şekillerde kategorize edilebilmekle beraber yaygın olarak üç başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar, kamusal emeklilik olan sosyal sigortalar, özel veya tamamlayıcı emeklilik sistemi, bireysel emeklilik sistemidir (Şen ve Memiş 2000, ss. 6-7).

Sistemin merkezinde katılımcı ve emeklilik şirketi olup, sistemin temel unsuru katılımcı ve emeklilik şirketi arasında yapılan emeklilik sözleşmesidir. Emeklilik şirketleri ve portföy yönetim şirketleri arasında yapılan portföy yönetim sözleşmesi ile emeklilik yatırım fonlarının profesyonel portföy yöneticileri tarafından yönetilmesi temin edilmiştir. Katılımcı, birikiminin hangi fon veya fonlarda değerlendireceğine risk ve beklenti tercihine göre kendisi karar vermektedir. Emeklilik şirketi tarafından tahsil edilen katkı payları, varsa kesintiler yapıldıktan sonra emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilir. Bu fonlar uzman portföy yöneticileri tarafından yönetilir. Sistemde katılımcılara herhangi bir getiri garantisi verilmemektedir. Fon portföyündeki varlıklar Takasbank nezdinde ve şirket varlıklardan ayrı şekilde saklanır. Katılımcıların sahip oldukları pay adedi Takasbank nezdinde katılımcı bazında ve katılımcıların erişebileceğı şekilde izlenir. Emeklilik yatırım fonu varlıklarının emeklilik şirketleri varlıklarından ayrı olarak Takasbank' ta saklanması ile fon varlıkları güvence altına alınmaktadır. Sistemin şeffaflığının ve güvenliğinin sağlanması amacıyla emeklilik şirketlerinin denetimi için detaylı denetim ve gözetim mekanizmaları kurulmuştur.⁴⁰

Sistem, Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Emeklilik Gözetim Merkezi, Takasbank ve bağımsız denetim şirketleri gibi çeşitli kurum ve kuruluşların denetim, gözetim ve kontrolü altındadır. Fonların ve portföy yöneticilerinin faaliyetleri yılda en az bir kere Sermaye Piyasası Kurulu tarafından denetlenir. Fonların hesap ve işlemleri de üçer aylık

⁴⁰4632 Sayılı Kanun: md.1

dönemler itibarıyla bağımsız dış denetime tabidir. Bireysel emeklilik sisteminin işleyişine ilişkin esaslar, 4632 Sayılı Kanun ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan yönetmelikler ile düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeler incelendiğinde, sistemin katılımcılar ve emeklilik şirketleri açısından işleyiş yapısı ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, katılımcılar ile emeklilik şirketleri arasında aracılık yapacak bireysel emeklilik aracıları ve katkıların değerlendirileceği emeklilik yatırım fonlarına ilişkin düzenlemelerin de yapıldığı görülmektedir. Yapılan düzenlemelere göre sistemin en önemli unsurlarından olan emeklilik şirketleri ve bireysel emeklilik aracıları; katılımcılara, üçüncü kişilere ve kuruluşlara karşı gerçeğe aykırı, yanıltıcı ve aldatıcı beyanda bulunamamakta ve ilan, reklam ve broşürleri ile bu amaca yönelik her türlü faaliyetlerinde bu nitelikteki ifadelerle yer vermemektedir.⁴¹

3.8 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN UNSURLARI

3.8.1 Emeklilik Sözleşmesi

Emeklilik sözleşmesi, katılımcının bireysel emeklilik sistemine girmesine, sistemden ayrılmasına, emekli olmasına, katkı paylarının ödenmesine, bu katkı paylarının bireysel emeklilik hesaplarında izlenmesine, emeklilik fonlarında yatırıma yönlendirilmesine ve katılımcı veya lehtar(lar)ına yapılacak ödemelere ilişkin esasları kapsamaktadır. Bu sözleşme, bireysel emeklilik hesabının başka bir emeklilik şirketine veya aynı şirkette bir plandan diğerine aktarılmasını, yapılacak kesintiler ile tarafların diğer hak ve yükümlülüklerini kapsayan, şirket ve katılımcı ile varsa katılımcı ad ve hesabına sözleşme akdeden kişinin taraf olarak yer aldığı bir sözleşmedir (Sarıaslan, 2015, s.23).

Emeklilik sözleşmesi; emeklilik planı, emeklilik sözleşmesi teklif formu, emeklilik sözleşmesi metni, emeklilik sözleşmesi özel metni kısımlarından oluşmaktadır. Emeklilik şirketi, bireysel emeklilik sistemine girmek isteyen katılımcının emekliliğe yönelik beklentilerine, ortalama gelir düzeyine, kamu sosyal güvenlik sistemine dahil olmalarına ve risk getiri profili formundaki bilgilere göre uygun teklifi hazırlayarak katılımcıya sunar. Katılımcının teklifi kabul etmesi halinde emeklilik sözleşmesi imzalanır. Gerekli ödemeler

⁴¹4632 Sayılı Kanun: md.1

yapıldıktan sonra on gün içerisinde sözleşmeyi reddetmezse emeklilik sözleşmesi akdedilerek katılım fiilen tamamlanmış olur (Uğur 2004, s.165).

3.8.1.1 İşveren grup emeklilik sözleşmesi

Sponsor kuruluş tarafından bir işveren grup emeklilik sözleşmesine dayanarak çalışanlarının ad ve hesabına ödenen katkı payları ile bunların getirileri, işveren grup emeklilik sözleşmesine bağlı olarak açılan katılımcılara ait bireysel emeklilik hesaplarında takip edilir. Dernek, vakıf, sandık veya tüzel kişiliği haiz bir meslek kuruluşu tarafından üyeleri hesabına ödenen katkı payları da işveren grup emeklilik sözleşmesi kapsamında değerlendirilir. Katılımcının ödediği katkı payları ile bunların getirileri, gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesine göre açılan bireysel emeklilik hesabında takip edilir. İşveren sıfatıyla yalnızca işveren grup emeklilik sözleşmesi kapsamında katkı payı ödemesi yapılabilir. Sponsor kuruluşu olmayan bir grup emeklilik planına dahil olan katılımcı tarafından ödenen katkı payları ile bunların getirileri, gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesine göre açılan bireysel emeklilik hesabında takip edilir.⁴²

3.8.2 Katılımcı

Emeklilik sözleşmesine göre ad ve hesabına şirket nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılan fiil (medeni hakları kullanma) ehliyetine sahip gerçek kişidir. (Sarıaslan 2015, s. 15).

3.8.3 Emeklilik Planı

Plan kapsamında katılımcıya sunulan fonlara, giriş aidatına yönetim gider kesintilerine ve toplam fon gider kesintisine dair bilgileri bunlara ilişkin hesaplamaları ve emeklilik sözleşmesinin uygulanmasına dair diğer teknik esasları içerir plandır (Sarıaslan 2015, s. 15). Emeklilik planı, katılımcılarına emekli olduklarında düzenli olarak emeklilik ödemelerinin yapılmasını sağlamak amacıyla emeklilik şirketleri tarafından oluşturulmaktadır. Emeklilik planı katılımcılarının hakları ve yükümlülükleri, yapılan katkıların nasıl değerlendirileceği, emeklilik ödemelerinin hangi esaslara göre yapılacağı gibi konuları ayrıntılı olarak düzenleyen bir sözleşmedir (Derelioğlu 2001, s.15).

⁴² Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462 md.17

3.8.4 Giriş Aidatı

Giriş aidatı, katılımcının şirket nezdinde giriş aidatlı bireysel emeklilik planlarına bağlı ilk sözleşmesinden tahsil edilir. Giriş aidatının hesaplanmasında teklif formunun imzalandığı tarihteki geçerli aylık brüt asgari ücret esas alınır. Giriş aidatı, brüt aylık asgari ücretin %10'u olmak üzere peşin olarak tahsil edilir (Sarıaslan 2015, s. 16).

3.8.5 Katkı Payı

Bir ödeme periyoduna bağlı olarak, katılımcı veya katılımcı ad ve hesabına katkı payı ödeyen kişiler tarafından düzenli ödemeleri yapılacak olan tutardır. Belirlenen katkı payı ödemeleri aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık dönemlerde yapılır (Sarıaslan 2015, s. 16).

Bireysel emeklilik sistemi, temel olarak katılımcılardan elde edilen katkı payları ile finanse edilmektedir (Uğur 2004 s.18).

Katkı paylarının ödeme aralıkları katılımcının tercihine bırakılmıştır. Katkı payları aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık periyotlar halinde ödeyebilir. Katılımcı istediğinde, katkı paylarını asgari katkı payının altında olmaması şartıyla artırıp azaltabilme hakkına sahiptir. Ayrıca katılımcı, dilediği her zaman bireysel emeklilik hesabına düzenli katkı dışında ekstra ödemeler de yapabilir. Bu ara ödemeler seçilen emeklilik planındaki fonlara yönlendirilerek değerlendirilir (Bağlan 2006, s. 91).

3.8.6 Yönetim Gider Kesintisi

Bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payları üzerinden azami yüzde 2 oranında emeklilik şirketinin isteği durumunda yapılabilen kesintidir (Sarıaslan 2015, s. 16).

3.8.7 Fon Gider Kesintisi

Mevzuata göre katkı paylarının yatırıldığı emeklilik fonuna ilişkin giderlerin karşılanması için fon varlıkları üzerinden gider kesintisi yapılabilir. Bu kapsamda yapılacak toplam kesinti fon

işletim giderine ilişkin kesinti dahil aşağıdaki tabloda fon gurubu bazında belirtilen azami oranları aşamayacak şekilde fon iç tüzüğünde belirlenir (Sarıaslan 2015, s. 15).

3.8.8 Ara Verme Kesintisi

Emeklilik sözleşmesine göre ödenmesi öngörülen katkı paylarının vadesinde ödenmesi esastır. Ancak emeklilik sözleşmesi süresi içinde katkı payı ödemesine ara verebilir. Vadesinde ödenmeyen katkı payının ödeme tarihini müteakip üç ay içinde ilgili hesaba herhangi bir ödeme yapılmaması durumunda ilgili sözleşmede ödemeye ara verdiği kabul edilir. Ara verilen her tam için minimum 2 TL ara verme kesintisi alınabilir (Sarıaslan 2015, s. 15). Bir yıldan fazla ödemeye ara verme durumunda, emeklilik planında belirtilmek kaydıyla bireysel emeklilik hesabına ilişkin olarak emeklilik gözetim merkezine şirket tarafından ödenen sabit giderler, katılımcının birikiminden indirilebilir.⁴³ Katkı payı ödemeye ara verilmesi halinde de birikimler; katılımcının fon dağılımında yer alan emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmeye devam eder.⁴⁴

3.8.9 Cayma Hakkı

Katılımcı, teklif formunun imzalanmasını veya teklifin onaylanmasını müteakip altmış gün içinde cayma hakkına sahiptir. Cayma bildiriminin şirkete ulaşmasını müteakip verilen ödeme talimatları iptal ettirilir ve yapılan tüm ödemeler, fon toplam gider kesintisi haricinde hiçbir kesinti yapılmadan, varsa yatırım gelirleriyle birlikte on iş günü içinde ödeyene iade edilir (Sarıaslan 2015, s. 111). Teklif formunu imzalamanızı veya teklifi onaylamanızı müteakip iki ay içinde cayma hakkı kullanabilir. Cayma bildiriminin şirkete ulaşmasını takip eden işgünü verilen ödeme talimatları iptal ettirilir ve katılımcının bireysel emeklilik hesabındaki birikim bildirimin şirkete ulaşmasını takip eden 10 iş günü içinde fon toplam gider kesintisi haricinde yapılan diğer tüm kesintilerle birlikte iade edilir. Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra cayma hakkını kullanmanız durumunda, varsa getiri tutarı stopaja tabi olacaktır.⁴⁵

⁴³ <http://www.egm.org.tr/?pid=485>

⁴⁴ <http://www.egm.org.tr/?pid=485>

⁴⁵ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=22>

3.8.10 Bireysel Emeklilik Şirketleri

3.8.10.1 Bireysel emeklilik şirketi kuruluşu

Emeklilik şirketlerinin ve emeklilik yatırım fonlarının kuruluş süreçleri çeşitli vergi istisnaları ile desteklenmektedir. Bu istisnalarla ilgili kanun maddelerini açıklamak gerekirse; bireysel emeklilik şirketlerinin kuruluşları ve bu şirketlerin kurduğu emeklilik yatırım fonlarının kuruluşları sürecindeki tüm işlemler damga vergisinden istisnadır (Erol ve Yıldırım 2003, s.358).

Sistemin en önemli kurumu olan bireysel emeklilik şirketleri (BES) sistemin özünde, kişiye emeklilik dönemleri için birden fazla alternatif sunmak olduğu ve rekabete dayanan bir piyasa düşünüldüğü için bu alanda faaliyet gösterecek şirket sayısı birden fazla olacaktır (İşbilen 2008, s. 80).

Emeklilik şirketi, 4632 Sayılı Kanun’a göre kurulan ve bireysel emeklilik sisteminde faaliyet göstermek üzere 4632 Sayılı Kanun’la kurulan emeklilik branşında ruhsat almış şirkettir. Hayat ve ferdi kaza sigortaları branşlarında da ruhsat alabilen emeklilik şirketlerinin her bir branş için hesapları ayrı tutması gerekmektedir.⁴⁶

İstisnalar hariç olmak üzere, 4632 Sayılı Kanun kapsamında bulunmayan gerçek ve tüzel kişiler, söz konusu kanun kapsamında faaliyette bulundukları izlenimi verecek şekilde “Emeklilik”, “Emeklilik Planı”, “Emeklilik Fonu”, “Emeklilik Yatırım Fonu” gibi kavramları veya aynı işlevi gören ifadeleri kullanamamaktadır.⁴⁷ Aksi halde ilgili gerçek veya tüzel kişiler idari para cezası ile cezalandırılmaktadır⁴⁸

Söz konusu kavramları kullanılabilecek olan emeklilik şirketinin kuruluşu, Hazine Müsteşarı’nın bağlı olduğu Bakanın iznine tabi olup emeklilik şirketinin kuruluşu için Hazine

⁴⁶ 4632 Sayılı kanun: md.8

⁴⁷ 4632 Sayılı Kanun: md.10

⁴⁸ 4632 Sayılı Kanun: md.22. “İdari Suçlar ve Cezaları”.

Müsteşarlığı 'na dilekçe ile başvurulması gerekmektedir. Başvuru dilekçesine ilgili yönetmelikte ayrıntılı düzenlenen pek çok belgenin eklenmesi istenmektedir⁴⁹

3.9 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ İLE İLGİLİ KURUMLAR

3.9.1 Hazine Müsteşarlığı

Hazine Müsteşarlığı, emeklilik şirketlerinin kuruluş ve faaliyet başvurularını denetleyen kurumdur. Emeklilik şirketlerine ilişkin tüm düzenleme ve denetimler Hazine Müsteşarlığı tarafından yapılmaktadır. Bireysel emeklilik sistemine ilişkin mevzuat düzenlemeleri ve sistemin geliştirilme çalışmaları Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü (SGM) tarafından yürütülmektedir.⁵⁰

3.9.2 Emeklilik Gözetim Merkezi

Emeklilik gözetim merkezinin amacı, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 20/A maddesi ve ilgili mevzuat uyarınca Hazine Müsteşarlığının (kısaca "Müsteşarlık") görevlendirme ve yetkilendirmesi çerçevesinde, Müsteşarlığın karar almasına yardımcı olacak verilerin sağlanması ve Müsteşarlığın yazılı iznine istinaden hizmet alacak bireysel emeklilik şirketlerine ve kamuya sağlıklı bilgi aktarımı için; emeklilik şirketlerinin faaliyetlerinin günlük olarak elektronik ortamda gözetimi ve yetkili kamu otoritelerine raporlanması, emeklilik şirketlerince yapılacak işlemlerin sonucunda oluşan bilgilerin konsolidasyonu, katılımcı bilgileri ile sözleşme bilgilerinin elektronik ortamda saklanması, gizliliğinin korunması, kamuoyunun ve katılımcıların bilgilendirilmesi, istatistik üretilmesi, bireysel emeklilik sisteminin analitik olarak sorgulanması, bireysel emeklilik aracıları sınavının yapılması ve bireysel emeklilik aracıları sicilinin takibi, ortak tanıtım, eğitim programları, yazılım ve benzeri konulardaki taleplerin karşılanması sistemin güven içinde işleyişi ile olası sorunların zamanında gerekli müdahalelerde bulunulmasına olanak sağlayacak veri oluşturulması faaliyetlerinde bulunmaktır.⁵¹

⁴⁹ 4632 Sayılı Kanun, md.8 ve Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik

⁵⁰ <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Denetim-Otoritesi-Hakkinda> erişim tarihi: 25.08.2016

⁵¹ <http://www.egm.org.tr/?sid=16> erişim tarihi: 15.07.2016

3.9.3 Sermaye Piyasası Kurumu

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonlarına ilişkin düzenlemeleri ve denetlemeleri yapan devlet kurumudur. Emeklilik şirketleri, Emeklilik Yatırım Fonlarının kuruluşu ve işleyişi ile ilgili bilgileri düzenli olarak SPK'ye iletirler. SPK aynı zamanda portföy yönetim şirketlerinin kuruluş ve denetimleri ile ilgili üst kurum görevini de yapmaktadır. SPK, emeklilik yatırım fonlarının kurulması ve denetlenmesi aşamalarında ve portföy yönetim şirketlerinin denetlenmesinde görev almaktadır (Akpınar 2007, s. 79).

Kurulun temel amaçları;⁵²

- Sermaye piyasalarının ve kurumlarının işleyiş kurallarını belirlemek,
- Piyasadan fon kullanan şirketlerin belli kurallara uygun olarak en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak,
- Sermaye piyasasına yatırım yapan tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarını korumak,
- Piyasaların adil ve etkin çalışmasını sağlamaktır.

Kurul bu hedeflere Kanun, yönetmelik ve tebliğlerle düzenlemeler yaparak, piyasaların gözetim ve denetimini sağlayarak ulaşmaya çalışmaktadır.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), merkezi Ankara'da olan bir tüzel kişiliktir. Kurul Bakanlar Kurulu tarafından seçilen biri başkan olmak üzere yedi üyeden oluşur. Sermaye Piyasası Kurumunun görevleri, sermaye Piyasası Kanunu ile üç grupta belirlenmiştir (Berk 2005, s.328).

• Düzenleyici görevler; menkul kıymetlerin satışı, halka açık şirketler, kar dağıtımı, kamuoyuna açıklanması gerekli bilgiler, aracı kurumların kuruluşu ve faaliyetleri, yatırım ortaklığı ve yatırım fonunu oluşmasını kapsamaktadır (Berk 2005, s.328).

⁵² <http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=0&pid=0>

- İdari görevler; menkul kıymetlerin halka arzı, satış koşulları, kurula tabi şirketlerin kayıtlarının tutulması, yeni aracı kurumlarının başvurularının incelenmesi, aracı kurumların mali yapılarının ve çalışma şekillerinin izlenmesi ile ilgilidir (Berk 2005, s.328).

- Denetleyici görevleri; SPK'ya bağlı şirketlerin bilanço, gelir tablosu, yıllık faaliyet raporları ve diğer bilgilerini değerlendirerek, gerektiğinde Maliye Bakanlığı'na denetleme yapılmasını isteyerek finansal yapı değişmelerini ve faaliyetlerindeki olumsuz gelişmeleri zamanında belirlemektir (Berk 2005, s.328).

- Emeklilik yatırım fonlarının kuruluş aşamasında itibaren; organizasyon yapısı, iç denetim ve bağımsız denetim, muhasebe, belge ve kayıt düzeni, katılımcıların bilgilendirilmesine ilişkin esaslar, yatırım fonlarının kayda alınmasına ilişkin esaslar, fon türlerine ve portföy sınırlamalarına ilişkin ilkeler, fon portföyündeki varlıkların değerlendirilmesine ve saklanmasına ilişkin hususlar, fonların birleştirilmelerine ve devirlerine yönelik esaslar SPK tarafından düzenlenir (Cansızlar 2003 , ss. 5).

3.9.4 Takas Bank

Takas bank nezdindeki hesaplarda katılımcıların hesaplarında bulunan emeklilik yatırım fonlarına ait paylar ve fonlarının portföylerinde yer alan menkul kıymetler ve nakit değerler "Emeklilik Fonu Hesapları" adı altında saklanmaktadır. Katılımcılara ait hesaplarda, Emeklilik Yatırım Fonlarına ait paylar fon bazında saklanmakta ve izlenebilmektedir (Dalgıç 2007, s.53).

3.9.5 Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu

Bireysel emeklilik sisteminde kurumsal yapının en üstünde Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu (BEDK) bulunmaktadır. BEDK, bireysel emeklilik sistemi ile ilgili politikaları belirlemekte ve hayata geçirilmesi ile ilgili gerekli önlemler konusunda önerilerde bulunmak ve mevzuat düzenlemeleri hakkında tavsiye niteliğinde karar almakla görevlidir. BEDK; Hazine Müsteşarının başkanlığında, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik

Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve SPK tarafından görevlendirilecek en az genel müdür seviyesindeki birer temsilciden oluşmaktadır⁵³

BEDK, üç ayda bir HM tarafından önerilen ve Başkan tarafından belirlenen tarih ve gündemle olağan olarak toplanmaktadır. BEDK üyelerinin toplantılara bizzat katılmaları esas olup üyelerin herhangi bir nedenle işlerinden geçici veya sürekli olarak ayrılmaları halinde yerlerine vekilleri toplantıya katılmaktadır. Olağan toplantılar dışında, Başkanın gerek gördüğü hallerde veya BEDK üyelerinden birinin yazılı başvurusu üzerine Başkan tarafından olağanüstü toplantıya çağırılabilir. BEDK, toplantıya çağırılan üyelerin yarısından bir fazlası ile toplanmakta ve çekimser oyun kullanılmadığı toplantıda kararlar, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alınmaktadır.⁵⁴

3.9.5 İcazet Belgesi

Emeklilik şirketlerinin İslami prensiplere uygun olduğunu gösteren ve İslam profesörleri tarafından yayımlanan belgelerdir⁵⁵.

3.10 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE DEVLET DESTEĞİ

3.10.1 Devlet Katkısı Tanımı

4632 sayılı Kanunda 13/06/2013 tarihli ve 6327 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle emeklilik sözleşmelerinde 01/01/2013 tarihinden itibaren gelir vergisi matrahından indirim uygulanmasına (iş veren grup emeklilik sözleşmesi hariç) son verilmiş, bunun yerine yıllık brüt asgari ücret tutarına kadar olan katkı payının %25 i kadar doğrudan devlet katkısı yapılmasına ilişkin sisteme geçilmiştir. (Sarıaslan 2015, s.59)

Bireysel emeklilik sistemi, doğrudan yüzde 25 devlet desteğinin dışında bazı vergi istisnaları ve indirimlerle de desteklenmelidir. 2013 yılından itibaren işverenler tarafından ödenenler hariç olmak üzere sözleşmelerine belirli bir süre sistemde kalmak şartıyla %25 kadar devlet katkısı verilmeye başlanmıştır. Ancak, bir katılımcı için bir takvim yılında ödenen ve devlet

⁵³ 4632 Sayılı Kanun: md.3

⁵⁴ Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik: md.7

⁵⁵ Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş Teklif Formu 2015

katkısı tutarının hesaplanmasına esas teşkil eden katkı paylarının toplamı, ilgili takvim yılı için belirlenen yıllık toplam brüt asgari ücret tutarını aşamaz (Sarıaslan 2015, s.59).

3.10.2 Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Devlet Katkısı Uygulaması

Devlet katkısı, şirketler tarafından emeklilik gözetim merkezine iletilen bilgiler esas alınarak, emeklilik gözetim merkezi tarafından hesaplanır.⁵⁶

Şirketler, işverenler tarafından ödenenler hariç, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı katılımcılar ile 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamındaki katılımcılar adına ödenen katkı payına ilişkin veriler ile devlet katkısı hesaplamasına esas diğer verilerin, emeklilik gözetim merkezince belirlenen içerik, format ve yönteme göre en geç kaydın olduğu günü takip eden iş gününde saat 14:00’e kadar emeklilik gözetim merkezine gönderimini tamamlar. Şirketler, bu verileri doğru, eksiksiz ve tutarlı olarak emeklilik gözetim merkezine bildirmekle yükümlüdür. Emeklilik gözetim merkezi, verilerin, belirlenen içerik, format ve yönteme göre gönderildiğini ve tutarlılığını kontrol eder, aykırılık saptanan verileri düzeltilmek üzere şirketlere gönderir.⁵⁷

Şirketler, katkı payının ödendiği ayın sonunu takip eden dokuzuncu iş günü sonuna kadar, ilgili ay içinde gönderdiği tüm verilerin tutarlılığına ve doğruluğuna ilişkin nihai kontrolünü tamamlar ve tutarlılığını veya doğruluğunu sağlayamadıkları verileri kayıt kesinleştirme öncesi emeklilik gözetim merkezine bildirir. İlgili gün sonu itibarıyla kayıtların kesinleştiği kabul edilir. Emeklilik gözetim merkezi tarafından yapılan kontrol uyarınca gerçekleştirilen düzeltmeler hariç, bu tarihten sonra yapılacak değişiklikler, yeni gönderilecek veriler ile bu tarihe kadar şirket tarafından tutarlılığı, doğruluğu sağlanamayan ya da devlet katkısı hesabı yapılmasına imkan vermeyecek şekilde gönderilen veriler, ilgili katkı payının ödendiği aya ilişkin devlet katkısı hesaplamasında dikkate alınmaz.⁵⁸

Emeklilik gözetim merkezi, kayıt kesinleştirme tarihini takip eden altı iş günü içinde Müsteşarlıkça belirlenen kontrol listesinde belirtilenler dahil gerekli tüm kontrolleri yapar ve şirket ile emeklilik gözetim merkezi arasında, ikinci ve üçüncü fıkraya göre aykırılık tespit edilmeyen veriler üzerinden bir mutabakat belgesi, elektronik imza ya da ıslak imza

⁵⁶ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁵⁷ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁵⁸ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

kullanılarak imzalanır. Bu fıkrada belirtilen süre içinde, mutabakat belgesini imzalamayan şirket nezdindeki tahsilatlar için devlet katkısı hesaplanmaz ve katılımcının diğer şirketlerde sözleşmesi var ise devlet katkısı limiti, katılımcının ilgili sözleşmelerine ödediği katkı payı tutarları için kullanılır. Söz konusu tahsilatların imzalanan müteakip mutabakat belgelerine konu olması durumunda, bu tahsilatlar ilgili hesap dönemi için katılımcının kalan limiti dahilinde hesaplamaya dahil edilir. Mutabakat belgesinde yer alması gereken asgari hususlar Müsteşarlıkça belirlenir.⁵⁹

Ödendiği aya ilişkin devlet katkısı hesaplamasına dahil edilmemiş veya devlet katkısı hesabına dahil edilmekle birlikte tamamen veya kısmen devlet katkısı almamış yahut sehven haksız devlet katkısı bildirimine konu edilmiş katkı payı ödemeleri, katkı payı tahsilatının şirket hesaplarına nakden intikal ettiği ayın sonunu müteakip bir yılı aşmamak üzere, takip eden dönemlerde yapılacak devlet katkısı hesaplamasında dikkate alınır. İlgili ödemelerden mutabakatta hatalı olarak belirlenmiş olanların tekrar hesaplamaya dahil edilebilmesi için, şirketler tarafından söz konusu ödemeye ilişkin hesaplama talebinin, ilgili tahsilatın şirket hesaplarına nakden intikal ettiği ayın sonunu müteakip bir yılı aşmamak üzere, emeklilik gözetim merkezine iletilmesi gerekir. Bu gecikme nedeniyle katılımcının maruz kaldığı bir zarar oluşması durumunda, bu zarar ilgili şirket tarafından karşılanır.⁶⁰

Emeklilik gözetim merkezi, şirketlerle imzaladığı mutabakat belgelerine konu verileri kullanarak, sözleşme bazında ödenen katkı paylarını Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaralarına, 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamındaki katılımcılar için ilgili kimlik numaralarına göre katılımcı bazında konsolide eder ve katılımcı bazında ödenen katkı payının yüzde yirmi beşini devlet katkısı olarak hesaplar. 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamındaki katılımcılar için, şirketin katılımcılara devlet katkısı ödenmesi için sorumluluğu, katılımcıların durumlarını tevsik eden ilgili belgelerini şirkete ibraz ettiği tarih itibari ile başlar. Devlet katkısı hesabında 5 inci maddede yer alan limite kadar olan katkı payı tutarları dikkate alınır. Bir katılımcının birden fazla sözleşmesi olması durumunda, sözleşme bazında devlet katkısı, ilgili ayda sözleşme başına ödenen katkı paylarının ağırlığı dikkate alınarak hesaplanır ve toplam devlet katkısı katılımcının sözleşmelerine paylaştırılır.⁶¹

⁵⁹ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁶⁰ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁶¹ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

Emeklilik gözetim merkezi, kayıt kesinleştirmeyi müteakip on iş günü içinde, katılımcı bazında hesapladığı devlet katkısı bilgilerini ilgili şirkete, şirket bazında ödenecek devlet katkısı bilgilerini ise hesap formu ile birlikte Müsteşarlığa gönderir. Hesap formunda yer alacak hususlar Müsteşarlıkça belirlenir.⁶²

Devlet katkısının hesaplanmasında, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar ile 5901 sayılı Kanunun 28 inci maddesi kapsamındaki katılımcılar adına ödenen ve şirket hesaplarına nakden intikal etmiş olan katkı payı ödemeleri dikkate alınır. Şirketçe katılımcı hesabına yapılan ödemeler, ek faydalar, işveren grup emeklilik sözleşmesinden hak kazanılarak transfer yoluyla aktarılan tutarlar, başka bir şirketten aktarımla gelen tutarlar, işverenler tarafından yapılan katkı payı ödemeleri, kime ait olduğu belli olmayan katkı payı ödemeleri, Kanunun geçici 1 inci maddesinin beşinci fıkrası kapsamında aktarılan tutarlar, emeklilik gözetim merkezine vefat ettiği verisi iletilmiş olan katılımcılar için vefat tarihinden sonra nakden şirket hesaplarına intikal eden katkı payı ödemeleri ile emeklilik hakkının kullanılmasıyla birlikte hesap birleştirme işlemine dahil edilmesi gerektiği halde dahil edilmeyerek yürürlükte kalan sözleşmelere, emeklilik hakkının kullanıldığı sözleşmenin sonlandığı tarihten itibaren yapılan ödemeler hesaplama dahil edilmez. Bireysel ve gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmeleri kapsamında, işverenlerin, katkı payı ödemelerine ilişkin operasyonel işlemlere yalnızca aracılık yaptığı katkı payı tutarları devlet katkısı hesabında dikkate alınır. Kredi kartı ile yapılan ödemelerin devlet katkısı hesaplamasına dahil edilmesi için katkı payının nakden şirket hesaplarına intikal etmiş olması gerekir.⁶³

Devlet katkısına ilişkin yapılacak işlemlerle ilgili olarak, şirketler ile emeklilik gözetim merkezi arasında operasyonel süreci ve koşulları belirleyen bir protokol imzalanır.⁶⁴

3.10.3 Devlet Katkısından Kimler Yararlanır

Bir bireysel ya da gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesine katkı payı ödeyen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunun 28.

⁶² Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁶³ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁶⁴ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

maddesi kapsamında olan tüm katılımcılar belirlenen limit dahilinde devlet katkısından faydalanabilirler.⁶⁵

3.10.4 Devlet Katkısından Hesaplanması

Devlet katkısı şirketler tarafından EGM'ye iletilen bilgiler esas alınarak, EGM tarafından hesaplanır.⁶⁶

Bir katılımcı için bir takvim yılında ödenen ve devlet katkısı tutarının hesaplanmasına esas teşkil eden katkı paylarının toplamı, ilgili takvim yılı için belirlenen yıllık toplam brüt asgari ücret tutarını aşamaz. Katkı paylarının yıllık toplam brüt asgari ücret tutarını aşan kısımlar için devlet katkısı ödenmez. Yıllık toplam asgari ücretin hesaplanmasında, yılın ilk ve ikinci altı aylık dönemleri için belirlenen brüt asgari ücret tutarları ayrı ayrı dikkate alınır. Yıllık brüt asgari ücret tutarı, ilgili hesaplama dönemine ilişkin olarak brüt asgari ücret dikkate alınarak hesaplanır. Yılın ikinci yarısında geçerli olacak aylık brüt asgari ücret tutarı yıl başında belirlenmiş, olduğundan, takvim yılında ödenebilecek azami devlet katkısı tutarı yıl başında belirlenmektedir.⁶⁷

-Örneğin;

01/01/2016-31/12/2016 tarihleri arası brüt asgari ücret 1647 TL

$1647 * 12 = 19764$ yıllık toplam brüt asgari ücret

$19764 * 0.25 = 4941$ TL 2016 yılı için azami devlet katkısı tutarı

3.10.5 Devlet Katkısının Yatırıma Yönlendirilmesi

Şirket, münhasıran devlet katkısının yatırıma yönlendirilmesi amacıyla aşağıda belirtilen portföy sınırlamalarına uyan, kendisi tarafından veya başka bir emeklilik şirketince kurulmuş bir fon tanımlar. Şirket, alternatif yatırım araçlarına yönelik tercihte bulunan katılımcılar için ayrı bir fon tanımlayabilir. Devlet katkılarının; asgari yüzde yetmiş beşi, ilgisine göre Hazine Müsteşarlığınca veya Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama Şirketlerince

⁶⁵ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁶⁶ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

⁶⁷ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

ihraç edilen Türk Lirası cinsinden borçlanma araçlarında, gelir ortaklığı senetlerinde veya kira sertifikalarında, azami yüzde yirmi beşi;⁶⁸

1) Türk Lirası cinsinden mevduatta, katılma hesabında, borsada işlem görmesi kaydıyla bankalar tarafından çıkarılan borçlanma araçlarında veya kaynak kuruluşu bankalar olan varlık kiralama şirketlerince ihraç edilen kira sertifikalarında,

2) BİST 100 endeksindeki veya BİST katılım endeksindeki hisse senetlerinde, değerlendirilir.

(2) Birinci fıkranın (b) bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentlerinin her biri için fon portföyünün yüzde on beşinden fazla yatırım yapılamaz.

(3) Fon portföyüne, BİST repo-ters repo pazarında gerçekleştirilen ters repo sözleşmeleri dâhil edilebilir ve fon varlıkları Takasbank para piyasasında değerlendirilebilir. Bu şekilde değerlendirilecek tutarlar fon portföyünün yüzde birini aşamaz.

(4) Devlet katkılarının yatırıma yönlendirileceği fona ilişkin giderlerin karşılanması için fondan gider kesintisi yapılabilir. Bu kapsamda yapılacak toplam kesinti, fon işletim giderine ilişkin kesinti dâhil, günlük yüz binde biri (yıllık %0,365) geçmeyecek şekilde fon içtüzüğünde belirlenir.

(5) Devlet katkılarının yatırıma yönlendirilmesi amacıyla tanımlanan fonun yönetiminde aşağıdaki portföy sınırlamaları uygulanır.

a) Tek bir bankada mevduat veya katılma hesabı olarak değerlendirilebilecek tutar fon portföyünün yüzde üçünü aşamaz.

b) Tek bir banka tarafından ihraç edilen borçlanma araçları ve kira sertifikalarına fon portföyünün binde on beşinden fazlası yatırılmaz.

c) Tek bir hisse senedine fon portföyünün yüzde birinden fazla yatırım yapılamaz.

(6) İlgili fonun yönetiminde, bu maddede belirtilen fon portföyüne alınacak varlıklara ilişkin oranlara ek olarak, 13/3/2013 tarihli ve 28586 sayılı Resmî Gazete de yayımlanan Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelikte yer alan ve bu maddede belirtilmeyen diğer ilgili portföy sınırlamaları da dikkate alınır.

(7) Şirket, fondaki varlıkların değerinde, fiyat hareketleri, rüçhan haklarının kullanılması ve benzer sebeplerle dördüncü fıkra da yer alan sınırlama hariç yukarıda belirtilen oransal sınırlamaların ihlal edilip edilmediğini aylık olarak kontrol eder ve bu şekilde ihlal edilen oranların on iş günü içinde düzeltilmesini sağlar.

⁶⁸ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.10

(8) Fon içtüzüğünde belirlenen günlük kesinti oranına karşılık gelen yıllık oranın aşılp aşılmadığı şirket tarafından her hesaplama dönemi sonunda kontrol edilir. Bu kontrol, fon içtüzüğünde yer alan yıllık kesinti oranı ve o yıl için hesaplanan günlük ortalama fon net varlık değerine göre yapılır. Şirket tarafından yapılan kontrolde fon içtüzüğünde belirlenen oranların aşıldığının tespiti halinde, aşan tutar ilgili dönemi takip eden beş iş günü içinde şirketçe fona iade edilir.⁶⁹

3.10.6 Şirketler Arası Aktarımda Devlet Katkısı

Katılımcının, bir şirkette bulunan bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin başka bir şirkete aktarılması durumunda, devlet katkısı hesabındaki tutarlar da 9/11/2012 tarihli ve 28462 sayılı Resmî Gazete de yayımlanan Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmeliğin şirketler arası aktarım hakkındaki hükümleri dikkate alınarak katılımcının birikimleriyle birlikte yeni şirkete aktarılır. Şirket, katılımcının birikimini oluşturan fon paylarının nakde dönüşme sürelerini dikkate alarak devlet katkısı hesabındaki fon paylarının satışını gerçekleştirir, en geç fon paylarının nakde dönüştüğü günü takip eden iş günü saat 15:00'e kadar ilgili tutarı ve aktarıma ilişkin verileri aktarım yapılacak şirkete aktarır. Aktarım yapılan şirket, bu tutarı, en geç hesaplarına intikal ettiği günü takip eden iş günü, devlet katkısına ilişkin fon paylarının alım talimatını vererek yatırıma yönlendirir. Bu tutarlar, alım talimatı verilen fon paylarının takası gerçekleşene kadar, fonun saklayıcı kuruluş nezdinde açılan özel hesabında bloke şekilde tutulur.⁷⁰

Katılımcının, önceki şirketinde ödediği katkı payları nedeniyle hesabına henüz intikal etmemiş bir devlet katkısı bulunması halinde bu tutar en geç, şirkete ödendiği günü takip eden iş günü katılımcının yeni şirketine aktarılır.⁷¹

Bu madde kapsamındaki aktarım ve yatırıma yönlendirme yükümlülüklerinin zamanında yerine getirilmemesi nedeniyle oluşan zarar şirket tarafından karşılanır.⁷²

⁶⁹ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.10

⁷⁰ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.7

⁷¹ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.7

⁷² Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.7

3.10.7 Devlet Katkısı Hak Kazanma

Emeklilik sözleşmesinin emeklilik hakkının kullanılarak ya da vefat veya maluliyet nedeniyle sonlandırılması durumunda katılımcı, devlet katkısı hesabındaki tutarların tümüne hak kazanır.⁷³

01/01/2013 tarihinden sonra emeklilik sözleşmesinin sistemde geçirdiği sürenin üç yıldan altı yıla kadar olması durumunda katılımcı, devlet katkısı hesabındaki tutarların yüzde on beşine, altı yıldan on yıla kadar olması durumunda yüzde otuz beşine, on yıl ve daha fazla olması durumunda ise yüzde altmışına hak kazanır. Hesaplamalar, emeklilik sözleşmesi bazında yapılır. Süre hesabında, sözleşmeye ait fon paylarına ilişkin son satım talimatının verildiği tarih dikkate alınır.⁷⁴

Devlet katkısının şirket hesaplarına intikal ettiği gün itibarıyla, katılımcının ilgili sözleşmesine ait devlet katkısı hesabında herhangi bir tutar bulunmaması halinde, süre hesabında, sözleşmeye ait diğer fon paylarına ilişkin son satım talimatının verildiği tarih dikkate alınır.⁷⁵

İşveren grup emeklilik sözleşmesi kapsamında geçirilen süreler, emeklilik durumu hariç, devlet katkısına hak kazanmaya esas süre hesabında dikkate alınmaz.⁷⁶

Tablo 3.1: Devlet Katkısı Hakkedış Oranları

1 Ocak 2013'ten Sonra Sistemde Geçirilen Süre	Hak Ediş Oranı
3 yıldan 6 yıla kadar	%15
6 yıldan 10 yıla kadar	%35
10 yıl ve daha fazla	%60
Emeklilik, vefat, maluliyet	%100

Kaynak: <http://www.egm.org.tr>

⁷³ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.11

⁷⁴ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.11

⁷⁵ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.11

⁷⁶ Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.11

3.11 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE TARAFLARIN HAKLARI

3.11.1 Fon Dağılım Değişikliği

Bireysel emeklilik hesabındaki birikimin ve ödenen katkı paylarının fonlar arasındaki dağılım oranları veya tutarları, bir yılda azami altı kez değiştirilebilir. Bu yöndeki değişiklik talebi, şirkete yazılı olarak veya şirketin çağrı merkezinden yahut şirketin internet sitesinde katılımcı adına oluşturulan güvenli sayfadan yapılır. Şirket değişiklik talebini, talebin ulaştığı tarihi müteakip iki iş günü içinde gerekli talimatları vermek suretiyle gerçekleştirir. Şirket, fon dağılımı değişikliği işleminde, alışı yapılacak fonların alım talimatı tarihlerini, satışı yapılacak fonların nakde dönüştürülme sürelerini dikkate alarak belirler. Şirket, katkı paylarının fonlar arasında paylaştırılması sırasında ortaya çıkan artık değeri en aza indirmek üzere gerekli tedbirleri alır.⁷⁷

3.11.2 Emeklilik Plan Değişikliği

Emeklilik planı bir yılda azami dört kez değiştirilebilir. Bu yöndeki değişiklik talebi, şirkete yazılı olarak veya şirketin çağrı merkezinden yahut şirketin internet sitesinde katılımcı adına oluşturulan güvenli sayfadan yapılır. Şirketin uygun görmesi halinde yeni emeklilik planına, plan değişiklik talebinin şirkete ulaşmasını müteakip on iş günü içinde geçiş yapılır ve tadil edilen emeklilik sözleşmesi on iş günü içinde katılımcıya veya varsa sponsor kuruluşa, tercihleri doğrultusunda elektronik ortamda veya matbu halde gönderilir. İşveren grup emeklilik sözleşmesinde ise gruba dahil olan katılımcılara tadil edilen işveren grup emeklilik sertifikası gönderilir.⁷⁸

3.11.3 Birikimin Aktarımı

Bir şirketle, başka şirketten aktarımla düzenlenenler hariç, akdedilmiş bir emeklilik sözleşmesi kapsamındaki birikimin başka bir şirkete aktarılabilmesi için sözleşmenin, yürürlük tarihinden itibaren en az iki yıl süreyle şirkette kalması gerekir. Başka şirketten aktarımla düzenlenmiş sözleşmenin tekrar aktarıma konu olabilmesi için ise ilgili şirkette en

⁷⁷ Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462 md.10

⁷⁸ Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462 md.11

az bir yıl kalması gerekir. Aktarım, birikimin ve devlet katkısı hesabına ilişkin tutarın tamamını kapsayacak şekilde yapılır. 19 uncu maddeye göre yapılan transfer yoluyla aktarımlarda bu fıkra hükmü uygulanmaz. Aktarım talebi, 13 üncü madde hükümlerine göre katılımcı veya sponsor kuruluş tarafından yapılır. Şirket, aktarım amacıyla kendisine başvuruda bulunan katılımcının veya sponsor kuruluşun tanımlı elektronik posta adresine veya faksına, bunlar yoksa posta adresine beş iş günü içinde hesap özetini, aktarım bilgi formunu ve aktarım talep formunu gönderir. Şirket, isteyen katılımcının veya sponsor kuruluşun hesap özetini, aktarım bilgi formunu ve aktarım talep formunu, şirketin internet sitesinde kendi adına oluşturulan güvenli sayfadan alabilmesi için gerekli düzenlemeyi yapar. Katılımcı veya sponsor kuruluş, hesap özetiyle birlikte aktarım yapılacak şirkete başvurur. Aktarım yapılacak şirket, talebi uygun bulması halinde bir plan önerir ve planda öngörülen kesintilere ilişkin bilgi verir. Katılımcı veya sponsor kuruluş, ilgili planı tercih etmesi durumunda, aktarım işlemi için düzenlenmiş teklif formunu doldurarak imzalar. Katılımcı veya sponsor kuruluş imzaladığı aktarım talep formunu faks veya posta ile aktarım yapacak şirkete gönderir. Katılımcının hesabına henüz intikal etmemiş devlet katkısı bulunması halinde, bu tutarlara ilişkin olarak bireysel emeklilik sisteminde devlet katkısı hakkındaki mevzuat hükümleri uygulanır. Aktarım talep formunun şirkete ulaştığı tarihten itibaren on iş günü içinde birikim, devlet katkısı hesabına ilişkin tutarlarla birlikte aktarım yapılacak şirkete aktarılır. Katılımcının bireysel emeklilik hesabına ilişkin bilgi ve belgeler eş zamanlı olarak elektronik ortamda aktarım yapılacak şirkete gönderilir. Katılımcıya ait gerekli bilgilerin eksiksiz olarak ve uygun şekilde aktarılmasından aktarım yapacak şirket sorumludur. Şirket, satışı yapılacak fonların nakde dönüştürülme sürelerini dikkate alarak aktarım işlemini süresi içinde tamamlamak üzere gerekli tedbirleri alır. Aktarım yapılan şirketteki emeklilik sözleşmesi, birikimin aktarıldığı tarihte yürürlüğe girer ve yürürlüğü müteakip on iş günü içinde yeni emeklilik sözleşmesi katılımcının veya varsa sponsor kuruluşun tercihi doğrultusunda tanımlı elektronik posta adresine, faksına veya posta adresine gönderilir. Yeni emeklilik sözleşmesi için giriş aidatı alınmaz. Katılımcının bireysel emeklilik sistemine giriş tarihinden kaynaklanan süreye ilişkin hakları ile varsa hak kazanma sürelerine ilişkin hakları aktarım yapılan şirkette aynen korunur. Şirket, aktarım talep formunun kendisine ulaşmasını müteakip iki iş günü içinde hesap özetinin bir örneğini elektronik veri olarak emeklilik gözetim merkezine gönderir. Katılımcıların aktarım sürecinde doğru bilgilendirildiğini ve katılımcıların bilinçli tercih yaptığını teyit etmek amacıyla emeklilik gözetim merkezi

tarafından kontrol aramaları yapılabilir. Bu aramaların sonuçları emeklilik gözetim merkezi tarafından Müsteşarlığa raporlanır.⁷⁹

3.11.3 Katkı Payı Değişikliği

Emeklilik sözleşmesi süresi içinde katkı payı tutarı ve ödeme dönemi değiştirilebilir. Emeklilik sözleşmesine göre ödenmesi öngörülen katkı paylarının vadesinde ödenmesi esastır.⁸⁰

3.11.4 Ödemeye Ara Verme

Emeklilik sözleşmesine göre ödenmesi öngörülen katkı paylarının vadesinde ödenmesi esastır. Ancak, emeklilik sözleşmesi süresi içinde katkı payı ödenmesine ara verilebilir. Vadesinde ödenmeyen katkı payının ödeme tarihini müteakip üç ay içinde, ilgili hesaba herhangi bir ödeme yapılmaması durumunda, ilgili sözleşmede ödemeye ara verildiği kabul edilir. Bu hüküm, bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden sonraki dönemlere ait katkı payları için uygulanır.⁸¹

3.12 BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE OTOMATİK KATILIM

Bireysel emeklilik sistemine otomatik katılım, Türkiye’de 01.01.2017 tarihinde yasalaşan ve 45 yaş altında, kamu sektöründe ve özel sektörde çalışan ya da çalışmaya başlayacak kişilerin otomatik olarak Bireysel Emeklilik Sistemi'ne (BES) dahil edildiği bir uygulamadır.

Türk vatandaşı veya 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28. maddesi kapsamında olup kırk beş yaşını doldurmamış olanlardan 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre çalışmaya başlayanlar, işverenin bu Kanun hükümlerine göre düzenlediği bir emeklilik sözleşmesiyle emeklilik planına dâhil edilir. İşveren, çalışanını ancak otomatik katılım için emeklilik planı düzenleme konusunda Müsteşarlık tarafından uygun görülen şirketlerden birinin sunacağı emeklilik planına dâhil edebilir. Bakanlar Kurulu,

⁷⁹ Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462 md.12

⁸⁰ Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462 md.14

⁸¹ Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462 md.14

bu madde uyarınca emeklilik planına dâhil edilecek işyerleri ile çalışanları ve bu kapsamdaki uygulama esaslarını belirlemeye yetkilidir.⁸²

Çalışan katkı payı, çalışanın 5510 sayılı Kanunun 80 inci maddesi çerçevesinde belirlenen prime esas kazancının yüzde üçüne karşılık gelen tutardır. Bu oranı iki katına kadar arttırmaya, yüzde bire kadar azaltmaya veya katkı payına maktu limit getirmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu tutar, en geç çalışanın ücretinin ödeme gününü takip eden iş günü, bu Kanun hükümleri uyarınca işveren tarafından şirkete aktarılır. İşveren bu madde uyarınca katkı payını zamanında şirkete aktarmaz veya geç aktarırsa çalışanın 5 inci maddedeki hesaplama yöntemi uyarınca varsa birikiminde oluşan parasal kaybindan sorumludur. Çalışan, otomatik katılıma ilişkin emeklilik sözleşmesinde belirlenen tutardan daha yüksek bir tutarda kesinti yapılmasını işverenden talep edebilir.⁸³

Çalışan, emeklilik planına dâhil olduğunun kendisine bildirildiği tarihi müteakip iki ay içinde sözleşmeden cayabilir. Cayma hâlinde, ödenen katkı payları, varsa hesabında bulunan yatırım gelirleri ile birlikte on iş günü içinde çalışana iade edilir. Şirket, cayma süresince ödenen katkı paylarının değer kaybetmemesini sağlayacak şekilde fon yönetiminden sorumludur. Cayma hakkını kullanmayan çalışan Müsteşarlıkça belirlenen hâllerde katkı payı ödemesine ara verilmesini talep edebilir.⁸⁴

İlgili madde kapsamında bir emeklilik sözleşmesi bulunan çalışanın işyerinin değişmesi hâlinde, yeni işyerinde bu madde kapsamında bir emeklilik planı var ise çalışanın birikimi ve sistemde kazandığı emekliliğe esas süresi yeni işyerindeki emeklilik sözleşmesine aktarılır. Yeni işyerinde emeklilik planının bulunmaması hâlinde çalışan, talep ederse önceki işyerinde düzenlenmiş sözleşme kapsamında katkı payı ödemeye devam edebilir, talep etmezse bu

⁸² 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁸³ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁸⁴ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

madde kapsamındaki emeklilik sözleşmesi sonlandırılır. Çalışan bu yöndeki talebini, işyeri değişikliğini izleyen ayın sonuna kadar şirkete bildirmek zorundadır.⁸⁵

Çalışan adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payları üzerinden ek 1 inci maddedeki usul ve esaslara göre bu madde uyarınca ayrıca Devlet katkısı sağlanır. Çalışanın bu madde kapsamında cayma hakkını kullanmaması hâlinde, sisteme girişte bir defaya mahsus olmak üzere, ek 1 inci maddedeki Devlet katkısı hak etme ve ödeme koşuluna tabi olmak kaydıyla, bin Türk lirası tutarında ilave Devlet katkısı sağlanır. Bakanlar Kurulu, bu tutarı yarısına kadar artırmaya veya yarısına kadar azaltmaya yetkilidir. Emeklilik hakkının kullanılması hâlinde, hesabında bulunan birikimi en az on yıllık, yıllık gelir sigortası sözleşmesi kapsamında almayı tercih eden çalışana, birikiminin yüzde beşi karşılığı ek Devlet katkısı ödemesi yapılır. Bu madde hükmüne göre çalışan katkı payının takip ve tahsil sorumluluğu şirkete aittir. Müsteşarlık takip ve tahsil sorumluluğunun bu amaçla yetkilendirilecek bir kuruluşça yerine getirilmesine karar verebilir. Bankalar, Sosyal Güvenlik Kurumu ve ilgili diğer kamu kurumları, çalışan katkı payının takip ve tahsili ile Devlet katkısının hesaplanması için ihtiyaç duyulan verileri, Müsteşarlıkça belirlenen usul ve esaslara göre emeklilik gözetim merkezi ile bu maddeye göre takip ve tahsil sorumluluğu ile yetkilendirilecek kuruluşça aktarır. Emeklilik gözetim merkezi ile bu maddeye göre yetkilendirilecek kuruluş, söz konusu verileri şirketler ile paylaşabilir. Bu verilerden kişisel nitelikte olanlar, veri sahibinin açık rızasının alınmasına gerek olmaksızın ilgili kuruluşlar arasında paylaşılabilir ve veri paylaşımı, kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuat hükümlerine aykırılık teşkil etmez.⁸⁶

Bu madde kapsamında sunulan emeklilik planları kapsamında şirketlerce 7 nci madde uyarınca fon işletim gideri kesintisi dışında başka bir kesinti yapılamaz. Çalışan katkı payı, işverenin taraf olduğu 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu kapsamındaki haciz ve iflas yoluyla takip bakımından işçi alacağı niteliğinde imtiyazlı bir alacaktır. İşverenler bu madde kapsamındaki yükümlülükleri bakımından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından denetlenir. İşverenin bu madde kapsamındaki yükümlülüklerine ve bu madde

⁸⁵ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁸⁶ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

uyarınca yürürlüğe konulan düzenlemelere uymaması hâlinde, her bir ihlal için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yüz Türk lirası idari para cezası uygulanır.⁸⁷

Bakan, belirleyeceği esaslar dâhilinde bu Kanun kapsamındaki Devlet katkısının ilgililerin hesaben takip edebilmesini sağlayacak şekilde taahhüt olarak hesaplanmasına ve taahhüt edilen tutarların ödenmesine karar vermeye ve mevcut katılımcıların Devlet katkılarının değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir. Bakan, bu Kanun uyarınca kurulacak fonların içeriğini belirleyebilir ve fonlara sayı sınırı getirebilir. Bu Kanun uyarınca yapılacak bildirimler, Müsteşarlığın belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde güvenli elektronik iletişim araçları ile de yapılabilir.⁸⁸

Çalışanın işvereni aracılığıyla bir emeklilik planına dâhil olması, işveren tarafından şirket ve plan belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak kriterler, katkı paylarının yatırıma yönlendirileceği fonlar, işverenin şirket ile yapacağı sözleşme, cayma hakkı, çalışanın işyerinin değişmesi hâlinde işverenin çalışanı bir emeklilik planına dâhil etmesi, işyeri değişikliğinde birikimin aktarılması, çalışma ilişkisi sona eren çalışanın talebi üzerine ilgili emeklilik planına ödeme yapması, ara verme, sistemden ayrılma, Devlet katkısının ödenmesi ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar Müsteşarlık tarafından belirlenir.⁸⁹

Tablo 3.2: :Otomatik Katılım Rakamları

(19.05.2017)	
Çalışanların Fon Tutarı:	441,6 milyon TL
Katkı Payı Tutarı:	436,1 milyon TL
Çalışan Sayısı:	2.892.673 kişi

Kaynak: <http://www.egm.org.tr>

⁸⁷ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁸⁸ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁸⁹ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

3.12.1 Otomatik Bireysel Emeklilik Sistemine Kimler Dahil Olabilir

Bakanlar Kurulu Kararı'na göre Otomatik Bireysel Emeklilik Sistemine dâhil edilecek işverenlerde aşağıda sayılan şartları taşıyan çalışanlar sisteme dâhil olacaktır.⁹⁰

Türk vatandaşı veya mavi kartlı olup, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre çalışanlardan 45 yaşını doldurmamış olanlar ile 506 sayılı Kanun'un Geçici 20. maddesi kapsamındaki sandık iştirakçisi olarak çalışanlardan 45 yaşını doldurmamış olanlar, işverenin akdetmiş olduğu bir emeklilik sözleşmesi kapsamında otomatik olarak dâhil edilir.⁹¹

5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerine göre sigortalı sayılmayan ve fakat bu bentler gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümlere tabi tutulan kişiler sisteme dâhil edilemez.⁹²

Kanun'da ve Bakanlar Kurulu Kararı'nda belirtilen tarihler itibarıyla sisteme dahil olacak işverenlerde 45 yaşını doldurmamış çalışanlar ve yeni çalışmaya başlayacak olanlar işverenleri tarafından Otomatik BES planına dâhil edilirler.⁹³

45 yaşını doldurmuş olanlar, tercihleri doğrultusunda Otomatik Bireysel Emeklilik Sistemi dışında diğer emeklilik planlarına dâhil olabilirler.⁹⁴

3.12.2 Otomatik Bireysel Emeklilik Sisteminin Çalışanlara Avantajları

Katkı payının %25'i oranında devlet katkısı, 2 aylık cayma süresinin sonunda sistemde kalmayı tercih etmeleri halinde 1000 TL ilave devlet katkısı, emeklilik hakkının kullanılması halinde, otomatik bireysel emeklilik hesabında bulunan birikimini en az on yıl süreli bir yıllık gelir sigortası sözleşmesi kapsamında almayı tercih eden çalışana, birikiminin %5'i karşılığı ek devlet katkısı sağlanacaktır.⁹⁵

⁹⁰ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹¹ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹² 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹³ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹⁴ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹⁵ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

3.12.3 Çalışanların Otomatik Bireysel Emeklilik Sisteminin Kapsamında Katkı Payı

Çalışanlar prime esas kazançlarının (PEK*) en az %3'üne karşılık gelen tutarda katkı payı ödemesinde bulunur. Bu tutarın üzerindeki ödemeler için bir limit belirlenmemiştir. ⁹⁶PEK'in üst tavanıyla sınırlı olmak ve PEK'in %3'ünün üzerinde bir oranda olmak kaydıyla çalışanın talebine göre katkı payı ödemesi yapılabilir.⁹⁷

Devlet katkısı için bir üst limit mevcuttur. Bir katılımcıya bir yılda ödenebilecek devlet katkısı, yıllık brüt asgari ücretin %25'i ile sınırlıdır.⁹⁸

Otomatik BES kapsamındaki sözleşmeler için ödenecek devlet katkısı üst limiti, Otomatik BES dışındaki sözleşmelerin devlet katkısı limitinden ayrı hesaplanacaktır. 5434 sayılı Kanun ve 506 sayılı Kanun'un Geçici 20. maddesi kapsamındaki çalışanların katkı payı hesaplamalarında PEK yerine emeklilik keseneğine esas aylık ile çalışan tarafından katılım payı, kesenek veya diğer adlar altında sandığa ödenen tutarlar kullanılır.⁹⁹

3.12.4 Otomatik Bireysel Emeklilik Sisteminin Ayrılma

Çalışanın, sisteme dahil edildiği bilgisi kendisine iletildikten sonra iki ay içinde cayma hakkı vardır. Bu sürede cayma hakkını kullanan çalışana, yatırdığı katkı payları herhangi bir değer kaybına uğramaksızın iade edilir. Sistemden ayrılma işlemi gerçekleştiren çalışanlar mevzuatta belirlenen esaslar dahilinde otomatik olarak sisteme dahil edilebilirler.¹⁰⁰

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak kurulan Bireysel Emeklilik Sistemine (BES) yılbaşı itibarıyla otomatik katılımın getirilmesinin

⁹⁶ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹⁷ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹⁸ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

⁹⁹ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

¹⁰⁰ 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812

ardından yaklaşık 1 milyon 750 bin kişi dahil olurken, bunlardan yaklaşık 690 bini cayma hakkını kullandı.¹⁰¹

3.13 EMEKLİLİK HAKKININ KAZANILMASI

3.13.1 Emeklilik Hakkı

Katılımcı, bireysel emeklilik sistemine giriş tarihinden itibaren en az 10 yıl sistemde bulunmak koşulu ile 56 yaşını tamamladıktan sonra emekliliğe hak kazanır. Şirket, katılımcının başvurusu üzerine, en geç 5 iş günü içerisinde emeklilik bilgi formunu ve hesap özetini katılımcının elektronik posta adresine veya faksına, bunlar da yoksa posta adresine gönderecektir.¹⁰²

Katılımcı, emeklilik bilgi formundaki seçeneklere göre emeklilik tercihini yazılı olarak şirkete bildirecektir. Katılımcının emeklilik hakkını kullanabilmesi için tüm sözleşmelerini birleştirmesi gerekmektedir.¹⁰³

Katılımcının aynı şirkette veya farklı şirketlerde birden fazla emeklilik sözleşmesi varsa, tüm emeklilik sözleşmelerinden emekliliğe hak kazanabilmesi için, en az bir emeklilik sözleşmesinden emekliliğe hak kazanmış olması ve diğer sözleşmelerini bu sözleşme ile birleştirmesi gerekir.¹⁰⁴

3.13.2 Emeklilik Gelir Planına Geçiş

Bireysel emeklilik sisteminde 10 yılını tamamlayan ve 56 yaşını dolduran katılımcı emeklilik planına geçiş yapabilir.

¹⁰¹ <http://www.trthaber.com/haber/ekonomi/otomatik-katilimdan-yaklasik-690-bin-kisi-caydi-301001.html>

¹⁰² <http://www.egm.org.tr/?pid=491> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹⁰³ <http://www.egm.org.tr/?pid=491> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹⁰⁴ <http://www.egm.org.tr/?pid=491> [erişim tarihi 22.11.2016]

3.13.2.1 Programlı geri ödeme planı ile emeklilik

Emekliliğe hak kazandıktan sonra katılımcılar, birikimlerinin tamamını bir defada alıp sistemden ayrılabilirler. Birikimlerinin tümünü veya bir kısmını alarak kalanını programlı geri ödeme şeklinde emeklilik şirketlerinden alabilirler.¹⁰⁵

Programlı geri ödeme, bireysel emeklilik sistemi içinde kalarak belirlenecek program çerçevesinde birikimlerini geri almak isteyen katılımcılara uygun bir seçenektir. Birikimlerini bu şekilde geri almak isteyen katılımcılar plan değişikliği yoluyla "emeklilik gelir planı" adı altında şirketçe oluşturulacak emeklilik planına dahil edilirler.¹⁰⁶

Birikimlerinin tümü veya bir kısmını alarak kalanını yıllık gelir sigortasına aktarabilir ve yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde ömür boyu maaş şeklinde veya belirli bir süre boyunca maaş şeklinde almayı tercih edebilirler. Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin ve devlet katkısının içerdiği irat tutarı %5 oranında stopaj kesintisine tabidir.¹⁰⁷

Birikimlerini kısmen almak isteyen katılımcının, hazırlanacak bir program çerçevesinde hesabından kendisine aylık, üç aylık, altı aylık veya yıllık dönemlerde düzenli ödeme yapılmasıdır. Programlı geri ödemeyi tercih etmesi durumunda, katılımcı; İlgili hesaba katkı payı ödeyemez. Ödeme dönemlerini ve ödeme tutarını yılda en fazla 2 kez değiştirebilir. Fon dağılımını değiştirebilir. Şirketler arası aktarım hakkını kullanabilir. Birikimlerinin tamamını istediği anda alarak sistemden ayrılabilir.¹⁰⁸

3.13.2.2 Yıllık gelir sigortasına geçiş

Yıllık gelir sigortası, toplu veya belirli süreler içinde yapılan katkılara göre, hemen veya belli bir süre sonra başlayan, sigortalıya veya bildirdiği lehtarına ömür boyu veya belirli süreler

¹⁰⁵ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹⁰⁶ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹⁰⁷ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹⁰⁸ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

için yapılan ödemeleri düzenleyen sözleşmedir. Yıllık gelir sigortası sözleşmesine göre belirlenen emeklilik maaşı; aylık, üç aylık, altı aylık veya yıllık olarak ödenebilir.¹⁰⁹

Yıllık gelir sigortası sözleşmelerinde, yıllık gelir sigortası genel şartları çerçevesinde ilgili şirketin üstlenmiş olduğu rizikonun, tazminat yükümlülüğünün türü ve kapsamının, tarafların hak ve yükümlülüklerinin, ödeme dönemlerinin, sözleşme süresi ve sözleşmeyi sona erdiren hallerin ve ilgili diğer hususların belirtilmesi zorunludur.¹¹⁰

Yıllık gelir sigortalarında, elli altı yaş ve üzerinde olan kişilere sunulabilecek ürünler ile elli altı yaşın altında olan kişilere sunulabilecek ürünler farklılık göstermektedir.¹¹¹

Temel Özellikler:¹¹²

- Hayat Branşında üretim yapılır.
- Yıllık gelir sigortası ürünleri Hazine Müsteşarlığı'nın onayına tabiidir.
- Emekliliğe hak kazanması aşamasında katılımcının emeklilik hesabındaki muhtemel birikimi tutarı veya katılımcı tarafından istenen tutar dikkate alınır.
- Emeklilik sözleşmesinin bir parçası olmayıp, emekliliğe hak kazandıktan sonra isteğe bağlı olarak düzenlenebilecek ayrı bir poliçedir.
- Yıllık gelir sigortası satın alarak elde edilen emeklilik gelirin emeklinin aynı parayı bankaya yatırmasıyla elde edeceği faiz gelirinden daha fazlası olması beklenmektedir.

Yıllık Gelir Sigortası Ürünlerinin diğer benzer ürünlere göre üstünlük sayılabilecek özellikleri;

- Uzun yaşama riskine karşı teminat sağlaması ve
- Üründeki garantiler

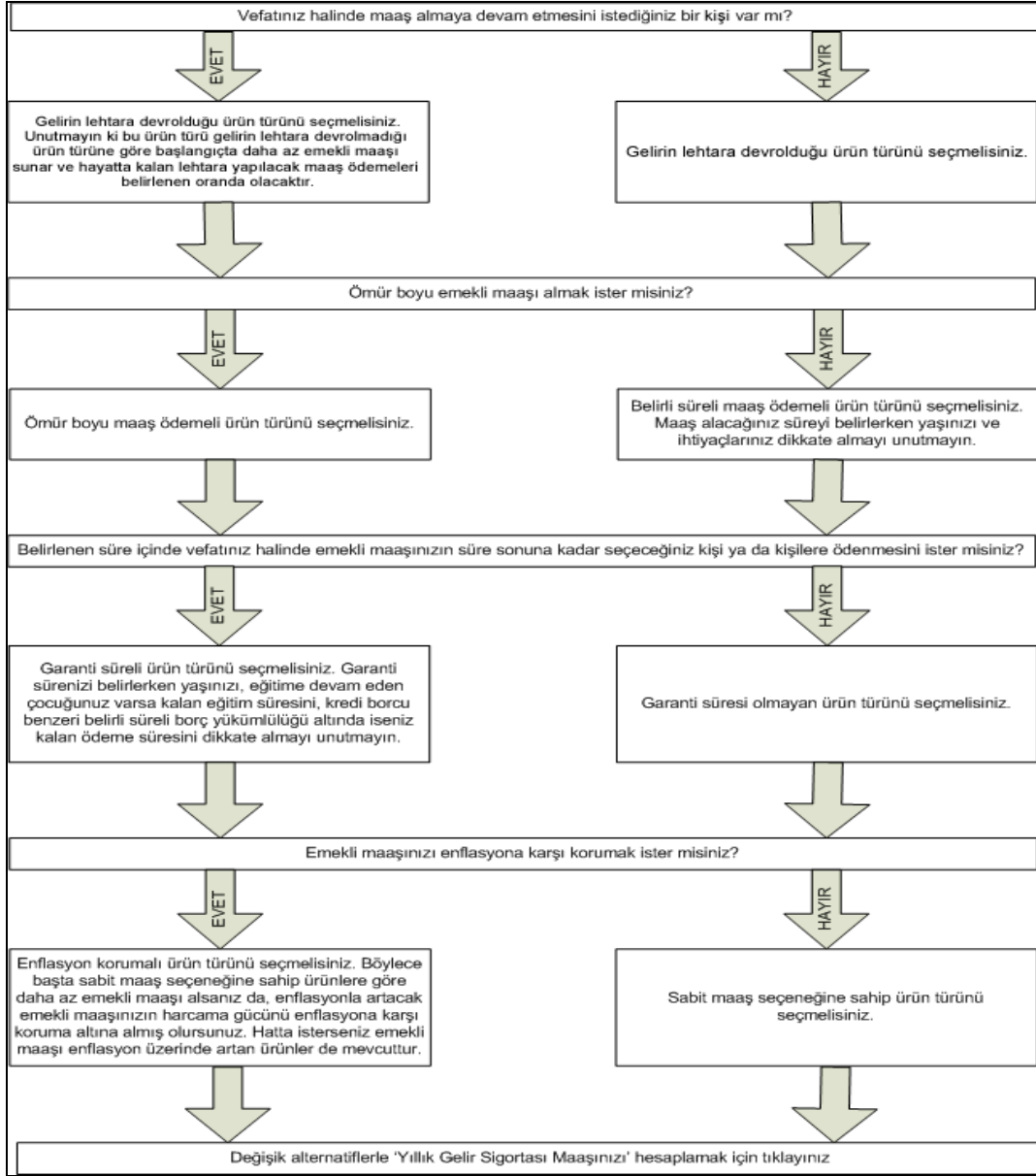
¹⁰⁹ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹¹⁰ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹¹¹ <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

¹¹² <https://www.vakifemeklilik.com.tr/Bireysel-Emeklilik/Bireysel-Emeklilik-Donem-Planlarimiz>

Şekil 3.1: Yıllık Gelir Sigortası Ödeme Tercihleri

Kaynak: <http://www.egm.org.tr>

4. FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

4.1 2008 SONRASI ORTAYA ÇIKAN FAİZSİZ EMEKLİLİK YATIRIM FONLARI

4.1.1 Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları

Faizsiz bireysel emeklilik sistemi ile hizmet veren ilk kurum olan Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş sektöründe yer alan faizsiz fonları aşağıdaki gibidir.

4.1.1.1 Katılım emeklilik alternatif standart fonu

Fon portföyünde özellikle kira sertifikaları ağırlıklı olmak üzere, katılım bankacılığı esaslarına uygun farklı yatırım araçlarına da yer verilerek, yatırımcılara uzun vadede istikrarlı ve göreceli olarak daha az dalgalanan bir getiri performansı sunulması hedeflenir.¹¹³

Fon, Alternatif Standart Emeklilik Yatırım Fonu olup, portföyünde en az %70'ı Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilmiş olmak koşuluyla Türk Lirası cinsinden Kira Sertifikalarına yer verir. Ayrıca piyasa koşullarına göre fon portföyünde, %30 ağırlığını aşmamak koşuluyla, yatırım yapılabilir kredi notuna sahip olan özel sektör kuruluşları tarafından ihraç edilen Türk Lirası cinsinden, kira sertifikaları ve faize dayalı olmayan borçlanma araçlarına yer verilebilir. Fon portföyünün en fazla %30'u katılım endeksi kapsamında yer alan ortaklık paylarına yatırılabilir. Buna ek olarak piyasa koşullarına göre fon portföyünde, yüzde 25 ağırlığını aşmamak koşuluyla Türk Lirası cinsinden katılım bankalarında açılan (kar ve zarara) katılma hesaplarına da yer verebilir. Fon portföyü, kamu ve özel sektörden farklı kira geliri kaynaklarının ve de farklı sertifika vadelerinin seçilmesi suretiyle çeşitlendirilir. Portföyünde ağırlıklı olarak bulunan Türk Lirası cinsi kira sertifikaları dolayısıyla Fon, düzenli kira gelirleri ve uzun vadede istikrarlı getiri elde etmek isteyen düşük orta risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur. Fon, sisteme giriş aşamasında herhangi bir fon tercihinde bulunmayan kişilerin birikimlerini, yatırıma yönlendirmek amacıyla da

¹¹³ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEB_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

kullanılmaktadır. Bu nedenle Fon portföyünün tamamı Yönetmelik'te ve Genelge de belirtilen portföy sınırlamalarında uygun şekilde yönetilir.¹¹⁴

Fonun Karşılaştırma Ölçütü: ((BİST KYD Kira Sertifikaları Kamu * %90) + (BİST KYD 1 Aylık Kar Payı TL* %8)+ (BİST KYD Kira Sertifikaları Özel * %1)+(Katılım Endeksi*%1))¹¹⁵

Fon portföyünde ağırlıklı olarak bulunan TL cinsi kira sertifikaları dolayısıyla fon düzenli kira geliri ve uzun vadede istikrarlı getiri elde etmek isteyen düşük-orta risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹¹⁶

4.1.1.2 Katılım emeklilik alternatif hisse fonu

Portföyünde katılım bankacılığı esaslarına uygun olan ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren ortaklık paylarına yer verilerek, bu sektörlerdeki büyüme potansiyelinden ve temettü gelirlerinden faydalanmak suretiyle, yatırımcılarına orta ve uzun vadede tatminkâr bir getiri kazandırılması hedeflenmektedir.¹¹⁷

Fon Büyüme Amaçlı Alternatif Hisse Senedi Emeklilik Yatırım Fonu olup, portföyünde en az yüzde 80 oranında katılım bankacılığı esaslarına uygun Türk ortaklık payları bulundurduğundan dolayı yüksek riskli fon özelliği taşımaktadır. Uzun vadede gerçek değerinin altında olduğu düşünülen Katılım Endeksi'ndeki paylara yatırım yapmak suretiyle karşılaştırma ölçütünün üzerinde değer artışı elde etmeyi hedefleyen Fon'da yatırım yapılan paylar, katılım bankacılığı esaslarına uygun şirketler arasından makroekonomik, sektörel ve şirket bazında yapılan değer analizleri ile piyasa derinliği de göz önünde bulundurularak

¹¹⁴ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEB_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

¹¹⁵ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEB_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

¹¹⁶ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEB_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

¹¹⁷ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEH_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

seçilir. Analizlerde payların beklenen getirileri tespit edilerek, makroekonomik ve sektörel senaryolara uygun görülenler portföye dâhil edilir. Şirketlerin piyasa değerleri ve hedef piyasa değerleri sürekli izlenerek hedef değerine ulaşan şirketler ve potansiyel taşıyan şirketler arasında dinamik bir şekilde pay değişimleri yapılır. Ayrıca Fon portföyünde %20 ağırlığını geçmemek koşuluyla, Türk Lirası cinsinden katılım bankalarında açılan (kar ve zarara) katılım hesaplarına, Türkiye’de ihraç edilen kira sertifikalarına, diğer faizsiz borçlanma araçlarına, altın ve kıymetli madenlere dayalı sermaye piyasası araçlarına, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları tarafından ihraç edilen para ve sermaye piyasası araçlarına ve girişim sermayesi yatırım fonu katılma paylarına, menkul kıymet yatırım fonu ve borsa yatırım fonu katılma paylarına yer verilebilir.¹¹⁸

Fon Karşılaştırma ölçütü: ((BİST Katılım Endeksi * %90) + (KYD 1 Aylık Kar Payı Endeksi TL* %9) + (KYD Kamu Kira Sertifikaları * %1))¹¹⁹

Fon, portföyünde ortaklık payı bulunan şirketlerin faaliyet gösterdikleri sektörlerle bağlı riskler, bu şirketlerin üretim ve ticaret ilişkisi içinde bulundukları ülkelerin politik ve ekonomik koşullarına bağlı riskler ve de şirketlerin halka açıklık oranı ile sermaye büyüğüne bağlı olarak likidite riskleri taşımaktadır. Buna ek olarak özel bankalarda açılan katılım hesapları dolayısıyla kredi riski ve likidite riski taşımaktadır. Kredi riski, nezdinde katılım hesabı açılmış olan özel sektör katılım bankasının doğrudan kredi riskidir. Likidite riski, katılım hesaplarının vadeden önce likide edilmesi durumunda oluşabilecek kayıpları ifade etmektedir. Fon portföyü yüksek oranda ortaklık payı içerdiğinden dolayı piyasa koşullarındaki değişimler portföy getirisini önemli ölçüde etkilemektedir. Fon yönetiminde risklerden korunmak amacıyla şirketler detaylı olarak analiz edilmekte ve sektörler arasında çeşitlendirilme yapılmakta, ortaklık payı ağırlığı piyasa koşulları doğrultusunda değiştirilmekte ve riskler asgari düzeye indirilmektedir.¹²⁰

¹¹⁸ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEH_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

¹¹⁹ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEH_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

¹²⁰ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEH_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

Fon portföyünde en az %80 oranında katılım bankacılığı esaslarına uygun Türk Fon portföyünde en az %80 oranında katılım bankacılığı esaslarına uygun Türk ortaklık payları bulundurduğundan dolayı yüksek riskli fon özelliği taşımakta olup, uzun vadede büyüme beklentisi doğrultusunda kısa vadeli fiyat ve getiri dalgalanmalarına tolerans gösterebilecek yüksek risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹²¹

4.1.1.3 Katılım emeklilik alternatif esnek fonu

Portföyünde katılım bankacılığı esaslarına uygun olan farklı yatırım araçlarına yer verilerek yatırım araçlarının çeşitlendirilmesi ile uzun vadede istikrarlı getiri elde edilmesidir.¹²²

Fon, portföyünün tamamını değişen piyasa koşullarına göre Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 5.maddesinde belirtilen varlık türlerinden katılım bankacılığı esaslarına uygun olan yatırım araçlarının tamamına veya bir kısmına yatırarak uzun vadede istikrarlı ve tatminkâr getiri sağlamayı hedeflemektedir. Fon Portföyünde, ağırlıklı olarak yurt dışında veya Türkiye'de ihraç edilen getirisi faize bağlı olmayan borçlanma enstrümanlarına, katılım bankalarında açılacak (kar ve zarara) katılım hesaplarına, katılım bankacılığı esaslarına uygun ortaklık paylarına ve diğer getirisi faize bağlı olmayan yatırım araçlarına yer verilir. Alternatif esnek fon, yatırım tercihini önceden belirlemek yerine birikimlerin yatırıma ne şekilde yönlendirileceği konusunda kararı portföy yöneticisine bırakan ve piyasa koşullarına göre portföy yöneticisinin en uygun portföy dağılımını yapacağını düşünen katılımcılar için kurulmuş bir fondur. Şirketin fon yönetimi stratejisi ve uygulamalarına güvenen ve değişen piyasa koşullarına göre fon dağılım değişikliği yapmayı tercih etmeyen orta-yüksek risk profiline sahip katılımcılar için uygun bir yatırım aracıdır. Piyasa koşullarına göre gerektiğinde risk düzeyini artırıp azaltan bir fon yönetimi politikası uygulanır. Piyasalarda oluşabilecek fırsatlardan faydalanmak amacıyla fon portföyünde bulunan yatırım araçları üzerinden alım satım işlemleri yapılabilir. Fon yönetimi

¹²¹ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEH_TANITIM_FORMU-269.pdf [erişim tarihi 05.09.2016]

¹²² https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEG_TANITIM_FORMU-83.pdf [erişim tarihi 08.09.2016]

sırasında yatırım yapılacak sermaye piyasası araçlarının seçiminde nakde dönüşümü kolay ve riski az olanlar tercih edilir.¹²³

Fonun Eşik Değeri: Fonun eşik değeri BİST-KYD Kamu Kira Sertifikası olarak belirlenmiştir. Fonun yatırım stratejisine uygun olarak fonun sabit bir varlık dağılımı hedefi olmadığından, bir karşılaştırma ölçütü kullanılmayacaktır.¹²⁴

Fon, portföyündeki özel sektör sukuk ve özel bankalarda açılan katılım hesapları dolayısıyla kredi riski ve likidite riski taşımaktadır. Kredi riski, 3 sukuk ihraç ederek fonlama yaratan uluslararası özel sektör kuruluşunun ve de nezdinde katılım hesabı açılmış olan özel sektör katılım bankasının doğrudan kredi riskidir. Likidite riski, yatırım yapılmış olan sukuk ve katılım hesaplarının vadeden önce likide edilmesi esnasında oluşabilecek kayıpları ifade etmektedir. Buna ek olarak Fon, portföyünde ortaklık payı bulunan şirketlerin faaliyet gösterdikleri sektörlerle bağlı riskler, bu şirketlerin üretim ve ticaret ilişkisi içinde bulundukları ülkelerin politik ve ekonomik koşullarına bağlı riskler ve de şirketlerin halka açıklık oranı ile sermaye büyüğüne bağlı olarak likidite riskleri taşımaktadır. Fon yönetiminde risklerden korunmak amacıyla farklı varlık sınıflarından yatırımlar dengelenmek suretiyle riskler dağıtılmakta, ortaklık payı yatırımı yapılan şirketler ve sektörler analiz edilmekte, risklerin dağıtılması amacıyla aralarında çeşitlendirilme yapılmakta, ortaklık payı ağırlığı piyasa koşulları doğrultusunda değiştirilmektedir.¹²⁵

Fon portföyünde ağırlıklı olarak kira sertifikası, diğer faize dayalı olmayan menkul kıymetler ve de katılım bankacılığı esaslarına uygun ortaklık paylarına yönlendirerek orta ve uzun

¹²³https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEG_TANITIM_FORMU-83.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

¹²⁴https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEG_TANITIM_FORMU-83.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

¹²⁵https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEG_TANITIM_FORMU-83.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

vadede istikrarlı getiri elde ederek portföyünü büyötmeyi hedefleyen, orta-yüksek düzey risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹²⁶

4.1.1.4 Katılım emeklilik alternatif altın fonu

Fon Portföyünde altın ve altına dayalı sermaye piyasası araçlarına yer verilmek suretiyle, dünya altın piyasasındaki fiyat gelişmelerinin yatırımcılara yüksek bir korelasyonla yansıtılması hedeflenmektedir.¹²⁷

Fon, portföyünde sürekli olarak en az %80 oranında altın ve altına dayalı sermaye piyasası araçları bulunduran Altın emeklilik yatırım fonudur. Fonun amacı dünya altın piyasasındaki fiyat gelişmelerini yatırımcılarına yüksek oranda yansıtmaktır. Fon pay değerinin altın fiyatları ile yüksek korelasyonu yatırım stratejisinde birincil hedeftir. Fon portföyünde altın başta olmak üzere kıymetli madenler ve kıymetli madenlere dayalı sermaye piyasası araçları kullanarak, dünya altın fiyatları cinsinden düzenli ve istikrarlı gelir akımları elde edilmesi amaçlanmaktadır. Buna ek olarak Fon portföyünde yer verilecek olan altın harici kıymetli madenlerin ve diğer yatırım araçlarının %20 ağırlığını geçmemesi ve de katılım bankacılığı ilkeleri ile uyumlu olması esastır.¹²⁸

Fon'un Karşılaştırma Ölçütü: ((KYD Altın Fiyat Endeksi (Ağırlıklı ortalama değer) * %90)+(KYD 1 Aylık Kar Payı Endeksi TL* %9)+(KYD Kira Sertifikaları Kamu Endeksi %1))¹²⁹

Fon portföyü ağırlıklı olarak altın ve altına dayalı sermaye piyasası araçlarından oluşmaktadır. Bu nedenle fon, emtia ve kur risklerini taşımaktadır. Emtia riski, altın ve altına dayalı sermaye piyasası araçlarının, küresel altın fiyatlarında oluşabilecek dalgalanmalarından doğabilecek riskleridir. Kur riski, ABD Doları cinsinden yapılan altın yatırımlarının döviz kuru hareketlerinden kaynaklanabilecek risklerini ifade eder. Fonun amacı altın fiyatlarındaki

¹²⁶ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEG_TANITIM_FORMU-83.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

¹²⁷ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEF_TANITIM_FORMU-169.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

¹²⁸ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEF_TANITIM_FORMU-169.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

¹²⁹ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEF_TANITIM_FORMU-169.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

gelişmeleri yatırımcılarına yansıtmak olduğundan dolayı, maruz olunan emtia ve kur risklerini azaltmak mümkün değildir.¹³⁰

Fon, portföyünde sürekli olarak en az yüzde 80 oranında altın ve altına dayalı sermaye piyasası araçları bulunduran Altın emeklilik yatırım fonudur. Fonun pay fiyatı dünya altın fiyatlarının değişimlerinden ve döviz kuru hareketlerinden etkilenmektedir. Maruz olduğu emtia fiyat hareketi ve döviz kuru riskleri nedeniyle Fon yüksek risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹³¹

4.1.1.5 Katılım emeklilik alternatif katkı fonu

Ağırlıklı olarak kamu tarafından ihraç edilen Türk Lirası cinsi kira sertifikalarının düzenli kira gelirlerinden faydalanarak orta-uzun vadede istikrarlı getiri performansı sağlanması hedeflenmektedir.¹³²

Fon portföyünün asgari yüzde yetmiş beşi Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Türk Lirası cinsinden kira sertifikalarından oluşturulacaktır. Portföyün azami olarak yüzde on beşi değişen piyasa koşullarına göre Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkında Yönetmeliğin 10. maddede belirtilen sınırlamalar dahilinde BIST Katılım endeksine dahil pay ortaklıklarına, Türk Lirası cinsinden katılma hesaplarından, borsada işlem görmesi kaydıyla bankalar tarafından çıkarılan faiz geliri içermeyen borçlanma araçlarından veya kaynak kuruluşu bankalar olan varlık kiralama şirketlerince ihraç edilen kira sertifikalarından oluşabilir. Fon hiçbir şekilde faiz geliri elde etmeyi amaçlamamaktadır. Fon kira sertifikası geliri, temettü geliri ve sermaye kazancı elde etmeyi amaçlamaktadır. Fon piyasa ve firma riski taşımaktadır.¹³³

¹³⁰ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEF_TANITIM_FORMU-169.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

¹³¹ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEF_TANITIM_FORMU-169.pdf[erişim tarihi 08.09.2016]

¹³² https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEA_TANITIM_FORMU-59.pdf[erişim tarihi 09.09.2016]

¹³³ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEA_TANITIM_FORMU-59.pdf[erişim tarihi 09.09.2016]

Fon'un Karşılaştırma Ölçütü: $((KYD \text{ Kira Sertifikaları Kamu Endeksi} * \%90) + (KYD \text{ 1 Aylık Kar Payı Endeksi TL} * \%9) + (KYD \text{ Kira Sertifikaları Özel Endeksi} * 1))^{134}$

Fon portföyü ağırlıklı olarak Kamu Kira Sertifikaları, %15'i geçmemek kaydıyla özel sektör kira sertifikaları ve faize dayalı olmayan borçlanma araçlarından ve katılım hesaplarından oluşmaktadır. Bu nedenle fon, likidite ve şirket risklerini taşımaktadır. Şirket riski, yatırım yapılan kira sertifikasını ihraç eden varlık kiralama şirketinin veya faize dayalı olmayan borçlanma enstrümanını ihraç eden özel şirketin faaliyetlerinden kaynaklanabilecek ödeme güçlüğü ve iflas gibi riskleri temsil eder. Likidite riski, kamu veya özel sektörden ilgili kira sertifikalarının piyasalarda yeterli miktarda alım-satımına konu olup olmaması ve fiyatlarının bundan dolayı fazla oynaklık göstermesidir. Fon yönetiminde risklerden korunmak amacıyla gerek 3 sektörler gerek vadeler arasında çeşitlendirme yapılmakta, riskler dağıtılarak asgariye indirilmektedir.¹³⁵

Fon, Şirket katılımcılarına ait devlet katkılarının yatırıma yönlendirilmesi amacıyla kurulmuştur.¹³⁶

4.1.1.6 Katılım emeklilik grup alternatif esnek fonu

Portföyünde katılım bankacılığı esaslarına uygun olan farklı yatırım araçlarına yer verilerek yatırım araçlarının çeşitlendirilmesi ile uzun vadede istikrarlı getiri elde edilmesidir.¹³⁷

Fon, portföyünün tamamını değişen piyasa koşullarına göre Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliği'nin 5.maddesinde belirtilen varlık türlerinden katılım bankacılığı esaslarına uygun olan yatırım araçlarının tamamına veya bir kısmına yatırarak uzun vadede istikrarlı ve tatminkâr getiri sağlamayı hedeflemektedir.

¹³⁴ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEA_TANITIM_FORMU-59.pdf[erişim tarihi 09.09.2016]

¹³⁵ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEA_TANITIM_FORMU-59.pdf[erişim tarihi 09.09.2016]

¹³⁶ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEA_TANITIM_FORMU-59.pdf[erişim tarihi 09.09.2016]

¹³⁷ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEK_TANITIM_FORMU-126.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

Fon Portföyünde, ağırlıklı olarak yurt dışında veya Türkiye’de ihraç edilen getirisi faize bağlı olmayan borçlanma enstrümanlarına, katılım bankalarında açılacak (kar ve zarara) katılım hesaplarına, katılım bankacılığı esaslarına uygun ortaklık paylarına ve diğer getirisi faize bağlı olmayan yatırım araçlarına yer verilir. Grup alternatif esnek fon, yatırım tercihini önceden belirlemek yerine birikimlerin yatırıma ne şekilde yönlendirileceği konusunda kararı portföy yöneticisine bırakan ve piyasa koşullarına göre portföy yöneticisinin en uygun portföy dağılımını yapacağını düşünen katılımcılar için kurulmuş bir fondur.¹³⁸

Şirketin fon yönetimi stratejisi ve uygulamalarına güvenen ve değişen piyasa koşullarına göre fon dağılım değişikliği yapmayı tercih etmeyen orta-yüksek risk profiline sahip katılımcılar için uygun bir yatırım aracıdır. Piyasa koşullarına göre gerektiğinde risk düzeyini artırıp azaltan bir fon yönetimi politikası uygulanır. Piyasalarda oluşabilecek fırsatlardan faydalanmak amacıyla fon portföyünde bulunan yatırım araçları üzerinden alım satım işlemleri yapılabilir. Fon yönetimi sırasında yatırım yapılacak sermaye piyasası araçlarının seçiminde nakde dönüşümü kolay ve riski az olanlar tercih edilir.¹³⁹

Fonun Eşik Değeri: Fonun eşik değeri BİST-KYD Kamu Kira Sertifikası olarak belirlenmiştir. Fonun yatırım stratejisine uygun olarak fonun sabit bir varlık dağılımı hedefi olmadığından, bir karşılaştırma ölçütü kullanılmayacaktır.¹⁴⁰

Fon, portföyündeki özel sektör sukuk ve özel bankalarda açılan katılım hesapları dolayısıyla kredi riski ve likidite riski taşımaktadır. Kredi riski, sukuk ihraç ederek fonlama yaratan uluslararası özel sektör kuruluşunun ve de nezdinde katılım hesabı açılmış olan özel sektör katılım bankasının doğrudan kredi riskidir. Likidite riski, yatırım yapılmış olan sukuk ve katılım hesaplarının vadeden önce likide edilmesi esnasında oluşabilecek kayıpları ifade etmektedir. Buna ek olarak Fon, portföyünde ortaklık payı bulunan şirketlerin faaliyet gösterdikleri sektörlerle bağlı riskler, bu şirketlerin üretim ve ticaret ilişkisi içinde

¹³⁸ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEK_TANITIM_FORMU-126.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

¹³⁹ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEK_TANITIM_FORMU-126.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

¹⁴⁰ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEK_TANITIM_FORMU-126.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

bulundukları ülkelerin politik ve ekonomik koşullarına bağlı riskler ve de şirketlerin halka açıklık oranı ile sermaye büyüğüne bağlı olarak likidite riskleri taşımaktadır. Fon yönetiminde risklerden korunmak amacıyla farklı varlık sınıflarından yatırımlar dengelenmek suretiyle riskler dağıtılmakta, ortaklık payı yatırımı yapılan şirketler ve sektörler analiz edilmekte, risklerin dağıtılması amacıyla aralarında çeşitlendirilme yapılmakta, ortaklık payı ağırlığı piyasa koşulları doğrultusunda değiştirilmektedir.¹⁴¹

Fon portföyünde ağırlıklı olarak kira sertifikası, diğer faize dayalı olmayan menkul kıymetler ve de katılım bankacılığı esaslarına uygun ortaklık paylarına yönlendirilerek orta ve uzun vadede istikrarlı getiri elde ederek portföyünü büyütmeyi hedefleyen, orta-yüksek düzey risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹⁴²

4.1.1.7 Katılım emeklilik alternatif ikinci esnek fonu

Fon, Alternatif İkinci Esnek (Döviz) Emeklilik Yatırım Fonu olup, fon portföyünün en az %80'i devamlı olarak döviz cinsinden ihraç edilen para ve sermaye piyasası araçlarına yatırılmakta olup, ağırlıklı olarak dolar cinsinden ihraç edilmiş para ve sermaye piyasası araçlarına yatırım yapılması planlanmaktadır. Bu kapsamda, fon portföyünde Türkiye'de veya yurt dışında Kamu veya Özel sektör tarafından ihraç edilen ABD Doları cinsi ve Euro cinsi kira sertifikalarının (sukuk) yanı sıra, katılım bankacılığı esaslarına uygun ortaklık paylarına, katılım bankalarında açılacak (kar ve zarara) katılım hesaplarına ve (3) nolu varlık tablosunda belirtilen diğer faizsiz para ve sermaye piyasası araçlarına yer verilerek yatırım araçlarının çeşitlendirilmesi ile uzun vadede ABD Doları ve Euro bazında düzenli ve istikrarlı getiri elde etmeyi hedeflenmektedir. Söz konusu varlık türlerinin fon portföyü içerisindeki dağılımı ise beklenen getiri ve risk analizleri doğrultusunda belirlenir. Değişen piyasa koşullarına göre Fon, portföyünün tamamını Yönetmelik'in 5. maddesinde belirtilen varlık türlerinden katılım bankacılığı esaslarına uygun olan yatırım araçlarının tamamına veya bir kısmına yatıran ve kira kazancı elde etmeyi hedefleyen fondur. Bu tür fonların varlık dağılımı önceden belirlenmez. Portföyünde ağırlıklı olarak döviz cinsinden yatırım araçları bulunması

¹⁴¹ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEK_TANITIM_FORMU-126.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

¹⁴² https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEK_TANITIM_FORMU-126.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

nedeniyle Fon döviz riskine maruzdur. Fonun yapısı, birikimlerini döviz olarak değerlendirmek isteyen orta-yüksek risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹⁴³

Fonun eşik değeri BİST-KYD Kar Payı USD olarak belirlenmiştir. (TL cinsinden hesaplanacaktır.) Fonun yatırım stratejisine uygun olarak fonun sabit bir varlık dağılımı hedefi olmadığından, bir karşılaştırma ölçütü kullanılmayacaktır.¹⁴⁴

Fon, portföyündeki döviz cinsi kamu ve özel sektör kira sertifikaları ile özel bankalarda açılan katılım hesapları dolayısıyla başta kur riski taşımakla birlikte kredi riski ve likidite riski taşımaktadır. Kur riski, dövizli borçlanma aracının ve açılacak döviz cinsi katılma hesaplarının pozisyonun alındığı tarihteki vade sonundaki kurlardaki değişimi ifade etmektedir. Kredi riski, sukuk ihraç ederek fonlama yaratan uluslararası özel sektör kuruluşunun ve de nezdinde katılım hesabı açılmış olan özel sektör katılım bankasının doğrudan kredi riskidir. Likidite riski, yatırım yapılmış olan sukuk ve katılım hesaplarının vadeden önce likide edilmesi esnasında oluşabilecek kayıpları ifade etmektedir. Buna ek olarak Fon, portföyünde ortaklık payı bulunan şirketlerin faaliyet gösterdikleri sektörlerle bağlı riskler, bu şirketlerin üretim ve ticaret ilişkisi içinde bulundukları ülkelerin politik ve ekonomik koşullarına bağlı riskler ve de şirketlerin halka açıklık oranı ile sermaye büyüğüne bağlı olarak likidite riskleri taşımaktadır. Fon yönetiminde risklerden korunmak amacıyla farklı varlık sınıflarından yatırımlar dengelenmek suretiyle riskler dağıtılmakta, ortaklık payı yatırımı yapılan şirketler ve sektörler analiz edilmekte, risklerin dağıtılması amacıyla aralarında çeşitlendirilme yapılmakta, ortaklık payı ağırlığı piyasa koşulları doğrultusunda değiştirilmektedir.¹⁴⁵

Fon portföyünde ağırlıklı olarak dövize endeksli kira sertifikası, diğer faize dayalı olmayan menkul kıymetler ve de katılım bankacılığı esaslarına uygun ortaklık paylarına yönlendirerek

¹⁴³ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KES_Tanitim_Formu-136.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

¹⁴⁴ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KES_Tanitim_Formu-136.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

¹⁴⁵ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KES_Tanitim_Formu-136.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

orta ve uzun vadede istikrarlı getiri elde ederek portföyünü büyötmeyi hedefleyen ve kur riski de taşımasından dolayı, orta-yüksek düzey risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹⁴⁶

4.1.2 Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları

Faizsiz bireysel emeklilik sistemi ile hizmet veren kurum olan Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş sektörde yer alan faizsiz fonları şu şekilde incelenebilir.

4.1.2.1 Asya emeklilik büyüme amaçlı katılım ve hisse senedi fonu

Fon Büyüme Amaçlı Katılım Hisse Senedi Emeklilik Yatırım Fonu olup, portföyünde en az %80 oranında katılım bankacılığı esaslarına uygun Türk ortaklık payları bulundurduğundan dolayı yüksek riskli fon özelliği taşımaktadır. Uzun vadede gerçek değerinin altında olduğu düşünölen ortaklık paylarına yatırım yapmak suretiyle karşılaştırma ölçütünün üzerinde değer artışı elde etmeyi hedefleyen Fon'da yatırım yapılan ortaklık payları, katılım bankacılığı esaslarına uygun şirketler arasından makroekonomik, sektörel ve şirket bazında yapılan değer analizleri ile piyasa derinliği de göz önünde bulundurularak seçilir. Analizlerde ortaklık paylarının beklenen getirileri tespit edilerek, makroekonomik ve sektörel senaryolara uygun görölenler portföye dâhil edilir. Şirketlerin piyasa değerleri ve hedef piyasa değerleri sürekli izlenerek hedef değerine ulaşan şirketler ve potansiyel taşıyan şirketler arasında dinamik bir şekilde ortaklık payı değişimleri yapılır.¹⁴⁷

Ayrıca Fon portföyünde %20 ağırlığını geçmemek koşuluyla, yabancı ortaklık paylarına, Türk Lirası veya Döviz cinsi vadesiz mevduat ve katılım bankalarında açılan (kar ve zarara) katılım hesaplarına, Türkiye'de ve yurt dışında ihraç edilen gelire endeksli senetlere ve gelir ortaklığı senetlerine ve faizsiz borçlanma araçlarına, altın ve kıymetli madenlere dayalı sermaye piyasası araçlarına, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları tarafından ihraç edilen para ve

¹⁴⁶ https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KES_Tanitim_Formu-136.pdf [erişim tarihi 09.09.2016]

¹⁴⁷ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

sermaye piyasası araçlarına ve girişim sermayesi yatırım fonu katılma paylarına, menkul kıymet yatırım fonu ve borsa yatırım fonu katılma payları, Türkiye’de ve Uluslararası piyasalarda ihraç edilen kira sertifikalarına yer verilir.¹⁴⁸

4.1.2.2 Asya emeklilik büyüme amaçlı katılım esnek fonu

Değişen piyasa koşullarına göre Fon, portföyünün tamamını Yönetmelik’in 5. Maddesinde belirtilen varlık türlerinden katılım bankacılığı esaslarına uygun olan yatırım araçlarının tamamına veya bir kısmına yatıran ve sermaye kazancı elde etmeyi hedefleyen fondur. Bu tür fonların varlık dağılımı önceden belirlenmez.¹⁴⁹

Fon portföyünde Türkiye’de veya yurt dışında ihraç edilen faizsiz borçlanma enstrümanlarına, katılım bankacılığı esaslarına uygun hisse senetlerine, katılım bankalarında açılacak (kar ve zarara) katılım hesaplarına ve diğer faizsiz yatırım araçlarına yer verilir. Söz konusu varlık türlerinin fon portföyü içerisindeki dağılımı ise beklenen getiri ve risk analizleri doğrultusunda belirlenir.¹⁵⁰

4.1.2.3 Asya emeklilik büyüme amaçlı muhafazakar katılım esnek fonu

Fon portföyünün tamamını Yönetmelik’in 5. Maddesinde belirtilen varlık türlerinden katılım bankacılığı esaslarına uygun olan yatırım araçlarının tamamına veya bir kısmına yatıran ve muhafazakâr bir yaklaşımla düşük-orta risk profili ile uzun vadede istikrarlı getiri sağlamayı hedeflemektedir.¹⁵¹

Fon Portföyünde, ağırlıklı olarak yurt dışında veya Türkiye’de ihraç edilen getirisi faize bağlı olmayan borçlanma enstrümanlarına, katılım bankalarında açılacak (kar ve zarara) katılım hesaplarına, katılım bankacılığı esaslarına uygun hisse senetlerine ve diğer getirisi faize bağlı olmayan yatırım araçlarına yer verilir. Söz konusu varlık türlerinin fon portföyü içerisindeki

¹⁴⁸ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁴⁹ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵⁰ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵¹ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

dağılımı, piyasa koşulları analiz edilerek, riski ve getiri dalgalanmasını büyüme amaçlı katılım esnek emeklilik yatırım fonlarına kıyasla daha düşük tutacak şekilde muhafazakâr bir yatırım anlayışı ile belirlenir. Portföyde döviz cinsi borçlanma araçları ile Türk Lirası cinsi yatırımların görece dengeli bir getiri sunması amaçlanmaktadır.¹⁵²

4.1.2.4 Asya emeklilik alternatif katkı fonu

Fon, Katkı Emeklilik Yatırım Fonu olup, Şirket tarafından münhasıran devlet katkısının yatırıma yönlendirilmesi amacıyla kurulmuştur. Fon portföyünün tamamı Devlet Katkısı Hakkında Yönetmelik'in 10. maddesinde belirtilen portföy sınırlamalarına uygun şekilde yönetilir. Fon portföyünde sürekli olarak en az %75 oranında Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen TL cinsinden kira sertifikalarına, gelir ortaklığı senetlerine yer verir.¹⁵³

Ayrıca, toplamda %15 ağırlığını aşmamak koşuluyla katılım bankalarında açılan Türk Lirası cinsinden (kar ve zarara) katılma hesabına, borsada işlem görmek kaydıyla bankalar tarafından çıkarılmış ve katılım bankacılığı esaslarına uygun borçlanma araçlarında ve kaynak kuruluşu bankalar olan varlık kiralama şirketlerince ihraç edilen kira sertifikalarına yer verilebilir. Buna ek olarak yine portföydeki ağırlığı %15 oranını aşmamak koşuluyla, İMKB Katılım Endeksi kapsamında olan hisse senetlerine yer verilebilir.¹⁵⁴

Fon portföyü, piyasa koşullarına göre, farklı kira geliri kaynaklarının ve de farklı sertifika ve senet vadelerinin seçilmesi suretiyle çeşitlendirilir.¹⁵⁵

4.1.2.5 Asya emeklilik katılım standart fonu

Fon, Katılım Standart Emeklilik Yatırım Fonu olup, portföyünde en az %70'ı Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilmiş olmak koşuluyla Türk Lirası cinsinden Kira

¹⁵² <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵³ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵⁴ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵⁵ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

Sertifika larına ve Gelir Ortaklığı Senetlerine yer verir. Ayrıca piyasa koşullarına göre fon portföyünde, %30 ağırlığını aşmamak koşuluyla, bankalar veya yatırım yapılabilir kredi notuna sahip olan diğer ihraççılar tarafından ihraç edilen Türk Lirası cinsinden, kira sertifikaları ve faize dayalı olmayan borçlanma araçlarına yer verilebilir.¹⁵⁶

Buna ek olarak piyasa koşullarına göre fon portföyünde, %25 ağırlığını aşmamak koşuluyla Türk Lirası cinsinden katılım bankalarında açılan (kar ve zarara) katılma hesaplarına da yer verebilir. Ayrıca fon portföyünün en fazla %30'u BIST Katılım Endeksi'nde yer alan pay senetlerine yatırılabilir. Fon portföyü, kamu ve özel sektörden farklı kira geliri kaynaklarının ve de farklı sertifika vadelerinin seçilmesi suretiyle çeşitlendirilir. Fon, sisteme giriş aşamasında herhangi bir fon tercihinde bulunmayan kişilerin birikimlerini, yatırıma yönlendirmek amacıyla da kullanılmaktadır. Bu nedenle Fon portföyünün tamamı Yönetmelik'te ve Genelge'de belirtilen portföy sınırlamalarında uygun şekilde yönetilir.¹⁵⁷

Fonun Amacı: Kamu ve Özel sektör tarafından ihraç edilen Türk Lirası cinsi kira sertifikalarından elde edilen düzenli kira gelirlerinden faydalanarak orta-uzun vadede istikrarlı getiri performansı sağlanması hedeflenmektedir. Fonun Karşılaştırma Ölçütü : %90 KYD Kira Sertifikaları Endeksi Kamu + %9 KYD1 Kar Payı Endeksi TL + %1 KYD Kira Sertifikaları Endeksi Özel Sektör¹⁵⁸

4.1.2.6 Asya emeklilik altın katılım fonu

Fon, portföyünde sürekli olarak en az %80 oranında altın ve altına dayalı sermaye piyasası araçları bulunduran Altın emeklilik yatırım fonudur¹⁵⁹.

Fon portföyünde dünya altın fiyatları cinsinden düzenli ve istikrarlı gelir akımları elde edilmesi amaçlanmaktadır. Buna ek olarak Fon portföyünde yer verilecek olan altın harici kıymetli madenlerin ve diğer yatırım araçlarının %20 ağırlığını geçmemesi ve de katılım

¹⁵⁶ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵⁷ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵⁸ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁵⁹ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

bankacılığı ilkeleri ile uyumlu olması esastır. Portföyünde bulunan altın ve altına dayalı sermaye piyasası araçlarından dolayı Fonun pay fiyatı dünya altın fiyatlarının değişimlerinden ve döviz kuru hareketlerinden etkilenmektedir. Maruz olduğu emtia fiyat hareketi ve döviz kuru riskleri nedeniyle Fon orta-yüksek risk profiline sahip yatırımcılar için uygundur.¹⁶⁰

4.1.3 Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları

Faizli bireysel emeklilik sistemi ile hizmet veren kurum olan Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş sektörde yer alan faizsiz fonları aşağıdaki gibidir.

4.1.3.1 Vakıf emeklilik gelir amaçlı gelire endeksli senetler emeklilik yatırım fonu

Fon portföyünde, uluslararası sermaye piyasalarında finansmanı arttırmak için geliştirilen faizsiz Bankacılık ilkelerine uygun yurtdışında ve Türkiye’de ihraç edilmiş her türlü sukuk ve benzeri faizsiz borçlanma araçlarına yatırım yapılacaktır. İMKB’de işlem görmesi şartıyla Türkiye’de Hazine Müsteşarlığı’nca ihraç edilen Gelire Endeksli Senetlere (İMKB’ye kote olan) (TL ve Döviz) ve benzeri faize dayalı olmayan para ve sermaye piyasası araçlarına yatırım yapılmaktadır. Bunların dışında, hisse senetlerine ve katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kar veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu Katılma hesabına da yatırım yapılmaktadır.¹⁶¹

4.1.3.2 Vakıf emeklilik gelir amaçlı grup esnek alternatif emeklilik yatırım fonu

Fonun yatırım stratejisi: fon esnek emeklilik yatırım fonu olup, emeklilik yatırım fonlarının kuruluş ve faaliyetine ilişkin esaslar hakkındaki yönetmeliğin 5.maddesi çerçevesinde uluslararası sermaye piyasalarında finansmanı arttırmak için geliştirilen faizsiz bankacılık ilkelerine uygun, Türkiye’de ve yurt dışında ihraç edilmiş her türlü sukuk ve benzeri faizsiz borçlanma araçlarına yatırım yapılmaktadır. İMKB’de işlem görmesi şartıyla Türkiye’de

¹⁶⁰ <http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699> [erişim tarihi 22.09.2016]

¹⁶¹ Vakıf Emeklilik Gelir Amaçlı Gelire Endeksli Senetler Emeklilik Yatırım Fonu Performansı Formu 2016

Hazine Müsteşarlığı'na ihraç edilen Gelire Endeksli Senetlere (İMKB'ye kote olan) (TL ve Döviz) ve benzeri faize dayalı olmayan para ve sermaye piyasası araçlarına yatırım yapabilmektedir.¹⁶²

Ayrıca, Türkiye'de ve yurt dışında ihraç edilmiş hisse senetlerine, altın ve kıymetli madenlere dayalı sermaye piyasası araçlarına ve katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kar veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu katılma - Cari hesaplara (TL/Döviz) yatırım yapılmaktadır. Fon, faizsiz enstrümanlara yatırım yapacağından, faizsiz yatırım araçlarını tercih eden yatırımcılar için uygundur.¹⁶³

4.1.3.3 Vakıf emeklilik büyüme amaçlı katılım esnek emeklilik fonu

Vakıf Emeklilik A.Ş. tarafından 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 15 inci maddesine dayanılarak emeklilik sözleşmesi çerçevesinde alınan ve katılımcılar adına bireysel emeklilik hesaplarında izlenen katkıların, riskin dağıtılması ve inançlı mülkiyet esaslarına göre işletilmesi amacıyla Vakıf Emeklilik A.Ş. Büyüme Amaçlı Katılım Esnek Emeklilik Yatırım Fonu kurulmuştur.¹⁶⁴

Fon Esnek Emeklilik Yatırım Fonu olup, Yönetmelik'in 5. maddesi çerçevesinde, uluslararası sermaye piyasalarında finansmanı arttırmak için geliştirilen faizsiz bankacılık ilkelerine uygun sermaye piyasası araçlarına, Türkiye' de veya yurt dışında ihraç edilmiş faizsiz borçlanma araçlarına, hisse senetlerine, altın ve kıymetli madenlere dayalı sermaye piyasası araçlarına ve katılım bankalarında kar veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen Katılma – Özel Cari Hesaplarına TL ve/veya yabancı para cinsinden yatırım yapılabilecektir. ¹⁶⁵

¹⁶² <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

¹⁶³ <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

¹⁶⁴ <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

¹⁶⁵ <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

Fon, Faizsiz enstrümanlara yatırım yapacağından, faizsiz yatırım araçlarını tercih eden yatırımcılar için uygundur.¹⁶⁶

4.1.3.4 Vakıf emeklilik büyüme amaçlı grup katılım esnek emeklilik yatırım fonu

Vakıf Emeklilik A.Ş. tarafından 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 15 inci maddesine dayanılarak emeklilik sözleşmesi çerçevesinde alınan ve katılımcılar adına bireysel emeklilik hesaplarında izlenen katkıların, riskin dağıtılması ve inancılı mülkiyet esaslarına göre işletilmesi amacıyla Vakıf Emeklilik A.Ş. Büyüme Amaçlı Grup Katılım Esnek Emeklilik Yatırım Fonu kurulmuştur.¹⁶⁷

Fon Esnek Emeklilik Yatırım Fonu olup, Yönetmelik'in 5. maddesi çerçevesinde, uluslararası sermaye piyasalarında finansmanı arttırmak için geliştirilen faizsiz bankacılık ilkelerine uygun sermaye piyasası araçlarına, Türkiye' de veya yurt dışında ihraç edilmiş faizsiz borçlanma araçlarına, hisse senetlerine, altın ve kıymetli madenlere dayalı sermaye piyasası araçlarına ve katılım bankalarında kar veya zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen Katılma – Özel Cari Hesaplarına TL ve/veya yabancı para cinsinden yatırım yapılabilecektir.¹⁶⁸

Fon, Faizsiz enstrümanlara yatırım yapacağından, faizsiz yatırım araçlarını tercih eden yatırımcılar için uygundur.¹⁶⁹

4.1.4 Anadolu Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları

Faizli bireysel emeklilik sistemi ile hizmet veren kurum olan Anadolu Emeklilik ve Hayat A.Ş sektörde yer alan faizsiz fonları aşağıdaki gibidir.

¹⁶⁶ <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

¹⁶⁷ <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

¹⁶⁸ <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

¹⁶⁹ <http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php> [erişim tarihi 12.10.2016]

4.1.4.1 Anadolu emeklilik gelir amaçlı alternatif esnek emeklilik yatırım fonu

Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş. tarafından 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’nun 15 inci maddesine dayanılarak emeklilik sözleşmesi çerçevesinde alınan ve katılımcılar adına bireysel emeklilik hesaplarında izlenen katkıların, riskin dağıtılması ve inancılı mülkiyet esaslarına göre işletilmesi amacıyla Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş. Gelir Amaçlı Alternatif Esnek Emeklilik Yatırım Fonu kurulmuştur. ¹⁷⁰

Fon portföyünün tamamı değişen piyasa koşullarına göre borsaya kote olan “kamu tarafından ihraç edilen gelire endeksli borçlanma senetleri (GES)”, “kamu tarafından ihraç edilecek her türlü varlığa dayalı menkul kıymetler” ile “katılım bankası hesapları” ve “İMKB’de işlem gören, alkol ve tütün üretimi yapan sanayi kuruluşları ile faizle borç veren finans kuruluşları haricinde kalan şirket hisse senetlerinden” oluşturulmaktadır. Yurt dışında ihraç edilmiş, faiz içermeyen kamu ve özel sektör borçlanma araçlarına “yatırım yapılabilir kredi derecesi” (S&P BBB Notu ve diğerleri için muadili) bulunmak koşuluyla yatırım yapılmaktadır. Bu fon faiz geliri elde etmeyi amaçlamamaktadır. ¹⁷¹

Fon portföyüne riskten korunma veya yatırım amacıyla döviz, kıymetli madenler, finansal göstergeler ve sermaye piyasası araçları üzerinden düzenlenmiş opsiyon sözleşmeleri, varantlar, forward, finansal vadeli işlemler ve vadeli işlemlere dayalı opsiyon sözleşmeleri dahil edilebilir. Fon portföyünde varlık dağılımları hisse senedi yatırımları dahil portföy yöneticisinin beklentileri ve iç tüzük kısıtları doğrultusunda dinamik olarak belirlenmektedir. Ayrıca fonun karşılaştırma ölçütü de bulunmamaktadır. ¹⁷²

Fon portföyü ağırlıklı olarak T.C Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen Gelire Endeksli Senetler, kamu tarafından ihraç edilecek her türlü varlığa dayalı menkul kıymetler ve “İMKB’de işlem gören, alkol ve tütün üretimi yapan sanayi kuruluşları ile faizle borç veren finans kuruluşları haricinde kalan şirket hisse senetlerinden” oluşmaktadır. Fon yönetiminde enflasyon ve piyasa riski taşınmaktadır. Enflasyon oranları ve hisse senedi piyasasındaki değişimler, fonun getirisini etkilemektedir. Fon, kamu ve özel sektör borçlanma araçları ile

¹⁷⁰ <http://www.anadoluhayat.com.tr/> [erişim tarihi 20.07.2016]

¹⁷¹ <http://www.anadoluhayat.com.tr/> [erişim tarihi 20.07.2016]

¹⁷² <http://www.anadoluhayat.com.tr/> [erişim tarihi 20.07.2016]

hisse senetlerine yatırım yapabilmesine bağı olarak kredi ve likidite riski taşımaktadır. Fon yönetiminde risklerden korunmak amacıyla çeşitlendirme yapılmakta, riskler dağıtılarak asgariye indirilmektedir.

Fon değişen piyasa koşullarına göre T.C Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen Gelire Endeksli Senetler, kamu tarafından ihraç edilecek her türlü varlığa dayalı menkul kıymetler ve İMKB’de işlem gören, alkol ve tütün üretimi yapan sanayi kuruluşları ile faizle borç veren finans kuruluşları haricinde kalan şirket hisse senetlerinden oluşmaktadır. Portföy faiz kazancı elde etmeyi amaçlamamaktadır. Portföy değişen piyasa koşullarına göre aktif olarak yönetilmektedir. Bu nedenle faiz getirisi kazanmak istemeyen dengeli risk profilindeki yatırımcılar tarafından tercih edilmektedir.¹⁷³

Fonun yatırım kısıtları içinde yer alan TL ve döviz cinsi vadesiz mevduat hesapları, yatırım amaçlı kullanılmayacak olup, fonun yatırım yapacağı para ve sermaye piyasası araçlarının piyasada mevcut olmaması, günlük büyük miktarlarda para giriş ve çıkışlarının oluşması ve acil nakit ihtiyaçları gibi günlük operasyonlardan kaynaklanan zaruri hallerde kullanılacak olup süreklilik arz etmeyecektir¹⁷⁴.

Fon bir sözleşme çerçevesinde ve Takasbank nezdinde olmak koşuluyla, herhangi bir anda fon varlıklarının %50’si tutarındaki para ve sermaye piyasası araçlarını ödünç verebilir veya fon varlıklarının %10’unu aşmamak üzere ödünç alabilir ve bu oranla sınırlı olmak üzere açığa satış işlemi yapabilir. Ödünç verme ve alma işlemi en fazla doksan iş günü süreyle yapılır. Fon portföyünden ödünç verme işlemi, ödünç verilen para ve sermaye piyasası araçlarının en az %100’ü karşılığında nakit veya devlet iç borçlanma senetlerinden oluşabilecek teminatın fon adına Takasbank’ta bloke edilmesi şartıyla yapılabilir. Teminat tutarının ödünç verilen para ve sermaye piyasası araçlarının piyasa değerinin %80’inin altına düşmesi halinde portföy yöneticisi teminatın tamamlanmasını ister. Fonun taraf olduğu ödünç verme ve alma sözleşmelerine, fon lehine tek taraflı olarak sözleşmenin fesih edilebileceğine ilişkin bir hükmün konulması mecburidir.¹⁷⁵

¹⁷³ <http://www.anadoluhayat.com.tr/> [erişim tarihi 20.07.2016]

¹⁷⁴ <http://www.anadoluhayat.com.tr/> [erişim tarihi 20.07.2016]

¹⁷⁵ Anadolu Hayat Emeklilik alternatif esnek emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

4.1.5 Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş Fonları

Faizli bireysel emeklilik sistemi ile hizmet veren kurum olan Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş sektörde yer alan faizsiz fonları aşağıdaki gibidir.

4.1.5.1 Garanti emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu

Fonun Amacı, Türkiye’de Hazine Müsteşarlığı’nca ihraç edilen Gelir Ortaklığı Senedi, uluslararası piyasalarda ihraç edilmiş Amerikan Doları cinsi faizsiz tahviller ve benzeri faizsiz enstrümanlara yatırım yapmaktır. Fon portföyüne Türkiye Cumhuriyeti Hazine Müsteşarlığı veya özel sektör tarafından ihraç edilmiş ve İMKB’de işlem gören Türk Lirası cinsi Gelir Ortaklığı Senetleri/Gelire Endeksli Senetler ve benzer faizsiz enstrümanlar, uluslararası piyasalarda ihraç edilmiş Amerikan Doları cinsi faizsiz tahviller, yatırım stratejisine uygun hisse senetleri alınacaktır. Bununla birlikte, gayrimenkule dayalı sermaye piyasası araçları ile katılım hesaplarına da yatırım yapılabilecektir. ¹⁷⁶

Fon portföyüne riskten korunma ve/veya yatırım amacıyla döviz, kıymetli madenler, faiz, finansal göstergeler ve sermaye piyasası araçları üzerinden düzenlenmiş opsiyon sözleşmeleri, varantlar, forward, finansal vadeli işlemler ve vadeli işlemlere dayalı opsiyon işlemleri dahil edilebilir. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile varantlar nedeniyle maruz kalınan açık pozisyon tutarı fon net varlık değerini aşamaz. Portföye alınan vadeli işlem sözleşmelerinin fonun yatırım stratejisine ve uygun olması zorunludur. Fon portföy yapısı/yönetim stratejisi karşılaştırma ölçütü kullanmaya elverişli olmaması nedeniyle karşılaştırma ölçütü belirlenmemiştir. ¹⁷⁷

Fon portföyüne Türkiye Cumhuriyeti Hazine Müsteşarlığı veya özel sektör tarafından ihraç edilmiş ve İMKB’de işlem gören Türk Lirası cinsi Gelir Ortaklığı Senetleri ve benzeri faizsiz enstrümanlar, uluslararası piyasalarda ihraç edilmiş Amerikan Doları cinsi faizsiz tahviller, yatırım stratejisine uygun hisse senetleri alınacak, gayrimenkule dayalı sermaye piyasası araçları ile katılım hesaplarına da yatırım yapılabilecektir Yatırım stratejisi uzun vadeli olup, kısa vadeli al- satlar gerekli durumlarda yapılabilecektir. Fon portföyüne menkul kıymet

¹⁷⁶ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁷⁷ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

alımlarında belli menkul kıymetlerde yoğunlaşmak yerine riskin dağıtılması esasına göre mümkün olduğunca çeşitlendirilmiş bir portföy oluşturulacaktır. Fon yatırımcısının karşılaşılabileceği belli başlı riskler şöyle sıralanabilir: ¹⁷⁸

Piyasa fiyatlarındaki (faiz, kur, emtia, hisse senedi fiyatı vs.) olağan veya beklenmeyen hareketlere bağlı olarak fon portföy değerinde ortaya çıkabilecek zarar ihtimalini ifade eder. Fon, yatırım yaptığı piyasalardaki fiyat dalgalanmalarından doğabilecek risklere yatırım dönemi boyunca açıktır. ¹⁷⁹

Fon portföyünün nakit akışındaki dengesizlik sonucunda nakit çıkışlarını tam olarak ve zamanında karşılayacak düzeyde ve nitelikte nakit girişine veya hazır değere sahip bulunmaması, hazır değerlerinin nakde dönüştürülememesi nedeniyle zarara uğraması ihtimalidir. ¹⁸⁰

Karşı taraf riski, borçlanma araçlarına yapılan yatırımlarda yatırım yapılan ülke hazineleri de dahil olmak üzere karşı tarafın borcunu ödeyememe riskidir. Karşı tarafın yükümlülüklerini yerine getirememesinin sebepleri ise genelde iflas etmesi veya ödeme aczi içine girmesidir. Bu gibi durumlarda fonun işlem yaptığı tüzel kişilik temerrüde düşmektedir. İşlemleri kanıtlayan ve destekleyen bir işlem belgesi mevcut olsa ve bu belge her iki tarafça imzalanmış olsa dahi temerrüde düşüldüğünde karşı taraf, kabul edilen getiriyi sağlayamayabilir. ¹⁸¹

Farklı finansal varlıkların piyasa koşulları altında belirli bir zaman dilimi içerisinde aynı anda değer kazandıkları ya da değer kaybettiği gözlenmektedir. Bu bağlamda, korelasyon riski, en az iki farklı finansal varlığın (yapılandırılmış finansal enstrümanlar, döviz ve dövize dayalı finansal işlemler ile faiz ve faize dayalı finansal işlemler, türev işlemler ve diğer yerli/yabancı piyasa ve piyasa endeks hareketleri) birbirleri ile olan ilişkisi nedeniyle doğabilecek zarar ihtimalini ifade eder. ¹⁸²

¹⁷⁸ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁷⁹ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁸⁰ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁸¹ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁸² Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

Kredi ya da piyasa riski ile ilgili olmayan nedenlerden dolayı operasyonlar sonucunda zarar oluşması ihtimali operasyonel risk olarak adlandırılabilir. Operasyonel riskin kaynakları arasında, kullanılan sistemlerin yetersizliği, başarısız yönetim, personelin hatalı ya da hileli işlemleri gibi kurum içi etkenlerin yanı sıra doğal afetler, rekabet koşulları, politik rejim değişikliği gibi kurum dışı etkenler de olabilir. ¹⁸³

Yoğunlaşma riski, belli bir varlığa ve/veya vadede yoğun yatırım yapılması sonucu fonun bu varlığın ve vadenin içerdiği risklere maruz kalmasıdır. Yasal risk, fonun halka arz edildiği dönemden sonra mevzuatta ve düzenleyici otoritelerin düzenlemelerinde meydana gelen değişikliklerden olumsuz etkilenmesi riskidir. Özellikle, vergi mevzuatında olabilecek değişiklikler fonun fiyatını etkileyebilecektir. ¹⁸⁴

Fon portföyüne riskten korunma ve/veya yatırım amacıyla döviz, kıymetli madenler, faiz, finansal göstergeler ve sermaye piyasası araçları üzerinden düzenlenmiş opsiyon sözleşmeleri, varantlar, forward, finansal vadeli işlemler ve vadeli işlemlere dayalı opsiyon işlemleri dahil edilebilir. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile varantlar nedeniyle maruz kalınan açık pozisyon tutarı fon net varlık değerini aşamaz. ¹⁸⁵

Portföye alınan vadeli işlem sözleşmelerinin fonun yatırım stratejisine uygun olması zorunludur. ¹⁸⁶

Fon, Kurulun Seri: V, No: 65 sayılı Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğinin 11 inci maddesi çerçevesinde yapılacak bir sözleşme çerçevesinde herhangi bir anda fon portföyünün en fazla %50'si tutarındaki para ve sermaye piyasası araçlarını ödünç verebilir veya fon portföyünün en fazla %10'u tutarındaki para ve sermaye piyasası araçlarını ödünç alabilir ve ödünç alma oranı ile sınırlı olmak üzere açığa satış işlemi yapabilir. Ödünç verme ve alma işlemi en fazla doksan iş günü süreyle yapılır. Fon portföyünden ödünç verme işlemi, ödünç verilen para ve sermaye piyasası araçlarının en az %100'ü karşılığında nakit veya devlet iç borçlanma senetlerinden oluşabilecek teminatın fon adına Takasbank'da bloke edilmesi şartıyla yapılabilir. Teminat

¹⁸³ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁸⁴ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁸⁵ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

¹⁸⁶ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

tutarının ödünç verilen para ve sermaye piyasası araçlarının piyasa değerin %80'inin altına düşmesi halinde portföy yöneticisi teminatın tamamlanmasını ister. Fonun taraf olduğu ödünç verme ve alma sözleşmelerine, fon lehine tek taraflı olarak sözleşmenin feshedilebileceğine ilişkin bir hükmün konulması mecburidir.¹⁸⁷

¹⁸⁷ Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu 2016

5. 2008 SONRASI FAİZSİZ BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

5.1 FİNANSAL VE EKONOMİK AÇIDAN ETKİLERİ

2008'ten sonra bireysel emeklilik sistemi içinde en az %30 oranında Devlet Tahvili Hazine Bonosu bulunma şartı kaldırılmasıyla katılım bankacılığında faizsiz bireysel emeklilik sistemi doğmuştur. 2008'den sonra sisteme dahil olan faizsiz bireysel emeklilik sistemi ile birlikte sisteme 59 adet faizsiz bireysel emeklilik fonu dahil olmuştur ve 62 milyar 289 milyonluk tüm emeklilik fonlarının 3 milyar 428 milyonluk bölümünü faizsiz bireysel emeklilik yatırım fonları oluşturmaktadır. Bu da tüm emeklilik sektörünün %5,50 sine tekabül etmektedir. Sosyal güvenliğin kapsamının genişlemesi, bireylerin emeklilikte refah seviyelerinin artmasını ve uzun vadede yaşam koşullarının iyileşmesini hedefleyen BES, sistemde toplanan fonların büyüklüğü ve uzun vadeli olması dolayısıyla makro ekonomiyi ve finansal istikrarı da olumlu yönde etkilemektedir. Bireysel emeklilik sistemiyle, küçük tasarruflar bir araya getirilerek kayıt altına alınırken, aynı zamanda finansal sistemin derinleşmesine ve gelişmesine katkıda bulunacak fon birikimi sağlanmaktadır. (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161) Gönüllü katılım esasına dayanan bireysel emeklilik sisteminin mikro amacı; bireylerin aktif çalışma döneminde tasarruf yapmasını sağlamak ve bu tasarrufların emeklilik döneminde ek gelir olarak kullanılmasına olanak vermektir. Makro amacı ise; ekonomiye uzun dönemli kaynak yaratmaktır. Türkiye ekonomisi ve finans piyasası, içinde dinamikler ve fırsatlar barındıran bir piyasadır. Bu durum bireysel emeklilik sisteminin kısa bir geçmişe rağmen ekonomik sistem içerisinde önemli bir yere gelmesini sağlamıştır.¹⁸⁸ Ayrıca, emeklilik fonlarının kısa vadeli alım satım işlemleri yerine uzun vadede getiri elde etme hedefi, sermaye piyasalarında uzun vadeli kurumsal yatırımların artmasına olanak vermektedir. Bu durum ise, kısa vadeli sermaye hareketlerinin yol açacağı dalgalanmaları ve bunların etkilerini sınırlarken, sermaye piyasalarının krizlere karşı direncini artırmakta ve bunların yatırımcılar için daha güvenli olmasına katkıda bulunarak finansal istikrarı olumlu yönde etkilemektedir. (İşverenoğlu G ve Hatunoğlu Z, 2012 s.161) Bireysel emeklilik sistemi ile sermaye piyasalarına uzun vadeli ve düzenli yeni fonların gelmesi, faiz oranlarının düşmesine katkıda bulunurken, kamu sektörünün borçlanma imkânlarını artırmaktadır. Bütçe açıklarının ve

¹⁸⁸ <http://www.reitix.com/Makaleler/Bireysel-Emeklilik-Sisteminin-Ekonomik-Etkileri/ID=1403>

kamunun sosyal güvenlikten kaynaklanan yükünün azalması sayesinde finansal sistem daha sağlıklı işler hale gelmektedir. (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161) Özel sektörün finansman kaynaklarına yönelik imkânlarının artması ise, menkul kıymet ihraçlarının ve yatırımların artmasını, risklerin ise piyasa yatırımcıları arasında paylaşılmasını sağlamaktadır. Yatırımlara yönlendirilen tasarruflar, üretim ve istihdamın artmasını ve istikrarlı ekonomik büyümeyi destekleyen önemli bir kaynak haline gelmektedir. Ayrıca, tüketimin azalmasıyla artan tasarruf hacmi enflasyonun kontrol altında tutulmasına yardımcı olurken, ülkemizde olduğu gibi fonların daha çok yerel para cinsinden tutulması ise, ulusal para birimine olan güveni pekiştirmektedir. (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161)

Bireysel emeklilik fonlarının gelir dağılımında adalet, kaynak tahsisinde etkinlik, ekonomik istikrarı sağlama, sermaye piyasalarının gelişmesi, özelleştirme sürecine olumlu etkiler ve hedeflere ulaşılması konusunda olumlu etkileri söz konusudur.¹⁸⁹ Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi ile yaratılacak fonların; zaman, zaman kısa vadeli spekülatif sermaye hareketleri sonucu ortaya çıkan finansal krizleri engelleyeceği veya en azından krizin derinliğini azaltacak bir etki yaratacağı ileri sürülmektedir. Dünyada yaygın olarak kullanılan ve ekonomilere uzun dönemli kaynak sağlayan emeklilik sisteminin, uzun dönemde ülke ekonomisine büyük bir dinamizm getirmesi beklenmektedir. Finansal hayatın birçok sahasını etkileyen ekonomik büyüme ile sermaye piyasalarının derinleşmesi, piyasa endekslerinin ve kapitalizasyonunun gelişimi arasında yüksek bir korelasyon bulunmaktadır. Finansal piyasalar, özellikle de hisse senetleri piyasası etkinleşip derinleştikçe özel sektörün finansmanına yönelik imkanların artması, riskin dağıtılmasına katkıda bulunup, uzun vadede yüksek getirili projelere finansman sağlayarak ekonomik büyüme üzerinde uyarıcı etki yapacaktır (Dağlar, 2006 s.125). İstikrarlı ve uzun dönemli yatırımların sermaye piyasaları üzerindeki ilk etkisi volatilitenin düşürülmesi suretiyle istikrarlı bir büyümenin sağlanması olmaktadır. Yüksek volatilité, hisse fiyatlarının kaynak tahsisinde güvenilir bir gösterge olmasını engellemekte, riskten kaçınan yatırımcıların hisse senetlerinden uzaklaşmasına neden olarak halka açık işletmelerin kaynak maliyetini artırmaktadır. Özel emeklilik fonu yatırımlarının sermaye piyasalarında önemli boyutlara ulaştığı ülkelerde, piyasaların volatilitesinde kayda değer gerilemeler elde edilmiştir. 1976-91 döneminde hisse senedi fiyatlarının ortalama standart sapması Arjantin’de %30, Brezilya’da %18, Tayvan’da %17

¹⁸⁹ <http://www.reitix.com/Makaleler/Bireysel-Emeklilik-Sisteminin-Ekonomik-Etkileri/ID=1403>

iken, ABD’de %5, Avrupa genelinde ve Japonya’da %7 düzeyinde gerçekleşmiştir (Ergenekon 1998, s.28). OECD ülkelerinde, özel emeklilik fonlarının portföy varlıkları incelendiğinde, uzun vadede yüksek getiri sağlayan hisse senetleri ve tahvillerin payının büyük olduğu görülmektedir. Hisse senetleri yatırımlarını emeklilik fonları için cazip kılan unsurlar; uzun vadede risk düzeyinin makul sınırlara gerilemesi ve fonların yüksek getiri düzeyine ulaşabilmesidir. OECD verilerine göre bazı ülkelerin hisse senedi yatırımları 2010 yılı itibarıyla Tablo 3’de görülmektedir. Hisse senetlerinin emeklilik fonları içerisindeki payı ABD ‘de %38,2, Finlandiya’da %47,57, Polonya’da %36,27, Kanada’da 26,89 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre 2004 yılında Türkiye’de bu oran %13,2 iken 2010 yılında 25,77’ye ulaşmıştır. Sabit getirili menkul kıymet kazançlarının yüksek olduğu ülkelerde ve dönemlerde uzun vadeli tahviller fon varlıklarında ağırlık kazanmaktadır. Nitekim, Almanya’nın 2004 yılında hisse senetlerine olan dağılımı %32,2, tahvil yatırımlarına olan dağılımı ise, %2,5 iken 2010 yılında bu oran hisse senetleri dağılımı aleyhine yön değiştirmiş ve hisse senetleri dağılımı % 0,56’ya düşerken, tahvillere dağılım %27,19’a yükselmiştir. Yine örneğin; 2004 yılında Danimarka’nın hisse senedi ve tahvil varlıklarına olan dağılımı sırasıyla %19,8 ve % 24,7 iken, 2010 yılında bu oranlar %15,21 ve % 68,65 şeklinde yön değiştirmiştir. Deloitte tarafından 2010 yılında yapılan bir çalışmada, Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin finansal sistem içindeki yerinin, %1 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Sigorta şirketleri %3’lük orana sahipken, bankacılık sektörü %79 gibi önemli bir büyüklüğe sahiptir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin temel göstergelerinden biri olarak kabul edilen finansal sistem içindeki bankacılık sektörünün payı, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde fonların toplanmasında ve dağıtılmasında etkin bir rol oynamaktadır. Gelişmişlik düzeyi arttıkça sermaye piyasası kurumlarının ve alternatif finansal araçların ağırlık kazandığı görülmektedir. Bu husus dikkate alındığında, ülkemizde bireysel emeklilik sisteminin gelişimi ve milli gelir içerisinde ki payı bakımından önemli düzeyde mesafe kat etmesi beklenmektedir. Türkiye’de kişi başına düşen milli gelirin düşük olması, zorunlu sosyal güvenlik sisteminin varlığı, ülkenin yaşadığı finansal krizler sonucunda sisteme olan güven bunalımı sistemin gelişmesinin önünde bir engel olarak da değerlendirilebilirken sistemin zayıf taraflarını oluşturmaktadır (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161).

Gelişmekte olan ülkelerde; kamu kesimi açıkları, ekonomik kalkınma düzeyinin düşüklüğü ve devlet gelirlerindeki artış hızının düşüklüğünün yanında özellikle devletin ekonomiye

katılımının büyüklüğü ve harcamalar üzerinde devlet kontrolünün zayıflığı bütçe açıklarını yükseltmektedir. OECD Ülkelerinde 1990 yılında toplam nüfus içinde %18 olan yaşlı nüfus payının 2030 yılında %30'a ulaşacağı tahmininden yola çıkıldığında, gelecekte birçok ülkede bu yaş grubuna yönelik harcamalardaki artışın bütçe açıklarını arttıracığı rahatlıkla söylenebilir. (Çalgan 2007, s.24). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, bütçe açıklarının ve enflasyonun en önemli nedenleri arasında sosyal güvenlik kurumlarının açıkları önemli bir yer tutmaktadır. Bu kurumların devlet kontrolünde olması, politik sürecin ve hükümet uygulamalarının bu kaynakları kullanmada verimli ve etkin olmaması ile kontrolünün zayıflığı gibi etkenler bu kurumların başarı şansını azaltmaktadır. Devletin, sosyal güvenlik kurumları yoluyla ekonomide alacağı rolün azaltılması, kaynakların politik süreçten uzak ve daha etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacağı gibi kontrolünü de kolaylaştıracaktır. Türkiye'de bireysel emeklilik fonlarının gelişmesinin, finansal piyasalardaki volatilitiyi azaltıcı yönde etki yapacağı öngörülmektedir. Normal olarak daha uzun vadeli hareket eden bu fonlar, Hazine'nin gözünde uzun vadeli kağıt satabileceği önemli bir müşteri hüviyetini kazanmaktadır. Başka bir deyişle, gelişen bireysel emeklilik sistemi, Hazine'nin iç borçlanma ihalelerinde daha düşük faizlerle ve daha uzun vadeli olarak borçlanabilmesine olanak sağlayabilecektir. Gerek sürdürülebilir büyüme gerekse düşük enflasyon oranına ulaşma amacı çerçevesinde; tasarrufların büyütülmesi, Türkiye'nin ekonomik sorunlarının aşılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Bireysel Emeklilik Sistemi 2010 Gelişim Raporu'na göre, fonların net varlık değeri, 12.011.986.651 TL'ye ulaşmıştır. Katılımcıların tercih ettikleri fonların çeşitliliği incelendiğinde, kamu borçlanma araçlarına olan talep % 57,78 gibi oldukça önemli bir büyüklüktedir. Kamu borçlanma araçlarını %11,99'luk oran ile hisse senetleri izlemektedir. Ters repo oranı %13,4 yabancı menkul kıymet oranı, %0,14, borsa para piyasası %0,03'tür. %16,66 oran ile diğer yatırım araçları esnek fonları; likit fonları, A ve B tipi gibi yatırım fonlarını oluşturmaktadır. Emeklilik fonları içerisinde, kamu kesimi borçlanma kağıtlarının payı %60'a dayanmıştır. Halbuki, bireysel emeklilik sisteminin, küçük tasarrufların hisse senetlerinde değerlendirilmesi yoluyla sermaye piyasalarının derinleşmesini sağlaması temel hedefler arasında olmasına rağmen, hisse senetlerinin portföy içerisindeki payının %11,99 seviyelerinde olması, sistemin bu açıdan geliştirilebilir olduğuna işaret etmektedir. Yasal sınırlamaların da fonların dağılımında etkisi olduğundan, nitekim, 28.02.2002 tarihli ve 26754sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 22.maddesinin 2. fıkrasını

oluşturan; yabancı para ve sermaye piyasası araçları ile devlet iç borçlanma senetlerine yatırım ile ilgili hususları içeren, fon hesaplarında yatırıma yönlendirilecek katkı paylarının en fazla %15'ini, portföyünün en az %80'i yabancı para ve sermaye piyasası araçlarından oluşan fonlara, katkı paylarının en az %30'unu ise portföyünün en az %80'ini ters repo dahil devlet iç borçlanma senetlerinin oluşturduğu fonlara yatırılacağı ile ilgili fon portföyüne ilişkin sınırlamalar, 12.01.2008 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tarihten önceki durumu görmek açısından konu değerlendirildiğinde, 2007 sonu itibari ile toplam net varlık değeri 4.570.924.599 TL olan emeklilik yatırım fonlarının %68,64'ü kamu borçlanma senetlerinden, %11,39'u hisse senetlerinden ve 19,97'i ise diğer yatırım araçlarından oluşmaktadır. Yasal sınırlamalar ile ilgili düzenleme sonrası kamu borçlanma senetlerinde ortalama %11 oranında azalma görülürken, hisse senetlerinin portföydeki yeri az da olsa % 0,5 oranında artmıştır. Hisse senedi içeren fonların emeklilik fonları içerisindeki payının artması ekonomik kalkınmaya daha fazla katkı sağlayacaktır. Aksi taktirde, fonların yoğun olarak devlet iç borçlanma senetlerine kanalize edilmesi fonların özel yatırımlar üzerindeki etkisini daraltarak yatırım çeşitliliğini de sınırlamaktadır. Yatırım sınırlamaları genellikle yerli piyasalara yönelik sınırlamalar veya yabancı piyasalarda yer alan menkul kıymetlere ilişkin sınırlamalar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yabancı yatırımların sınırlandırılmaması, emeklilik fonlarının yabancı menkul kıymetlere yatırılması, riskin çeşitlendirilmesine olanak tanırken özellikle gelişmekte olan ülkeler için, ülkeden sermaye çıkışını hızlandıracak ve ulusal piyasaların ve iç kurumsal yatırımcıların uzun dönemli finansal kaynaklarından yararlanamamasına ve dolayısıyla gelişmemesine neden olacaktır. Ancak, yatırım yapılabilecek varlıkların sınırlı olduğu ekonomilerde, yabancı yatırımlara yer verilmesi portföy çeşitliğinin artmasında ve getiri oranını artırmada büyük önem taşıyabilmektedir (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161).

Bireysel emeklilik fon hacminin önemli boyutlara ulaşması hisse senedi ve tahvil piyasalarının gelişimi ve derinleşmesini olumlu yönde etkilediğinden toplam tasarruf ve yatırım oranını arttırarak ve yatırımların verimliliğini yükselterek ekonomik büyüme üzerinde etkili olması olasıdır. Fon yönetim etkinliğinin artması da sigorta sektörünün gelişmişlik düzeyini pozitif yönde etkilemektedir. Bireysel emeklilik sisteminin gelişmesi aynı zamanda, sinerji yaratabildiği sigorta sisteminin uluslararası entegrasyonunu destekleyerek gelişmesine bu yolla katkıda bulunabilecektir (Aras ve Müslümov 2003, s.5)

Devlet borçlarının faiz ve anapara geri ödeme dönemlerinde, gelir dağılımı da etkilenmektedir. Devlet borçlanmasında alınan borçlar genellikle vergilerle ödendiğinden, borcun alındığı ve faizin ödendiği kişilerle vergiyi ödeyen kişilerin aynı olmaması durumunda ortaya gelir dağılımı sorunu çıkmaktadır. Oysa, devlet borçlarının emeklilik fonlarından temin edilmesi durumunda, emeklilik fonlarına kayıtlı olanların çoğunlukla alt ve orta gelir grubuna bağlı oldukları (aksine, üst gelir durumuna hitap etmesi durumunda adaletin bozulacağı da açıktır.) göz önüne alındığında, anapara ve faiz ödemelerinin bu kişilerin gelir düzeyini yükselteceği ileri sürülmektedir. . Kamu kesimi borçlanma kağıtlarının, emeklilik fonları içerisindeki payı %57,78 dir. Emeklilik fonlarına katılanların genel olarak orta gelir grubundan oluştuğu varsayılırsa, bu durumun, sistemi güçlü kılacağı gözlemlenmektedir. Özel emeklilik sistemlerinde kişisel katkı paylarına dayanan birikimler emeklilik şirketleri tarafından finansal piyasalarda yatırıma dönüştürülerek bireylere emeklilik geliri sağlanmaktadır. Bu bir yandan daha yüksek komisyon ve kar oranlarına ve finansal varlıkların değerinin yükselmesine yol açarak piyasalardaki büyük yatırımcılara avantaj sağlarken diğer yandan finansal piyasalardaki dalgalanmaların yaratacağı düşük emeklilik geliri riskini tamamen bireylere yüklemektedir (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161).

Ekonomide yeni kaynakların oluşumuna yol açması, üretken olmayan alanlarda kullanılan kaynakların üretken alanlara yönlendirilmesi beklenen özelleştirmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için, gelişmiş ve derinlik kazanmış bir sermaye piyasasına ihtiyaç vardır. Bu durumda, büyük tutarda fonları bünyesinde barındıran sosyal güvenlik kurumları önem kazanmaktadır. Ancak, önemli düzeyde fonları bünyesinde barındıran kamuya ait sosyal güvenlik kurumlarının; siyasi kaygılar, yasal ve hukuki sınırlamalar nedeniyle verimliliklerinin tartışmalı olduğu dönemde emeklilik fonlarının daha etkin olacağı ve tercih edilmesi gerektiği açıktır. Bireysel emeklilik fonları piyasa ekonomisi kapsamında çalıştığından etkinlik ve verimlilik sağlanacaktır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bireysel emeklilik sistemiyle sağlanacak fonların özelleştirmeye kanalize edilmesiyle sermayenin tabana yayılması ve gelir dağılımında adaletin tesis edilmesi başarılabacaktır (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161).

Bireysel emeklilik sisteminin genel ekonomik etkisi değerlendirildiğinde sistem, çalışanlara, işverenlere, serbest meslek sahiplerine, devlete, ekonomiye, sermaye piyasası ve sigorta sektörüne değişik şekillerde faydalar sağlayacaktır. Bu faydalar:¹⁹⁰

- İkinci emeklilik geliri ile bireylerin emeklilikte refah seviyeleri artar, uzun vadede emeklilerinin yaşam koşulları iyileşir,
- Altyapı yatırımları ve uzun vadeli yatırımlara kaynak oluşturarak yeni iş ve istihdam olanakları yaratır,
- Uzun vadeli fonların artması mali sektörün daha sağlıklı işlemesine yardımcı olur,
- Enflasyonla mücadeleye ve istikrarlı büyümeye olumlu katkı sağlar,
- Sermaye piyasalarının derinleşmesine katkı sağlar, kurumsal yatırım stratejileri ile piyasalardaki dalgalanmaların ve spekülasyonların azalmasına neden olur,
- Tasarruf eğilimi artar, yatırıma yönelen fonlar çoğalır, mikro ve makro tabanda ekonomiye kaynak yaratılır, alt yapı yatırımları ve uzun vadeli yatırımlar ile yeni iş ve istihdam olanakları oluşturulur,
- Sosyal güvenliğin kapsamı artar, kamunun sosyal güvenlikle kaynaklanan yükü azalır.

Bireysel emeklilik sistemi, bilinçlilik ve gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bireysel emeklilik sisteminde hizmeti üreten taraf ile hizmeti tüketen arasında üretici lehine bir bilgi dengesizliği (asimetrik bilgilenme) durumu söz konusu olmadığından bir tüketici kaybı olmamakta ve tam rekabet koşulları altında bireyin faydasının maksimizasyonu sağlanmaktadır. Zorunlu sosyal güvenlik kurumlarının genelde piyasadaki monopolcü gücü, asimetrik bilgi düzeyi, piyasanın etkin çalışmasını engellemekte ve özellikle ülkemizde sorunların kronikleşmesine yol açmaktadır. Bu sorunların üstesinden gelmek üzere 01.10.2008 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanunu ile yeniden yapılanmaya gidilmiş olmakla birlikte bireysel emeklilik fonlarının rekabete dayanan bir sistem içinde çalışması monopolcü karının

¹⁹⁰ <http://www.reitix.com/Makaleler/Bireysel-Emeklilik-Sisteminin-Ekonomik-Etkileri/ID=1403>

düşmesini de sağlayarak toplumsal faydayı yükseltecektir (İşverenoğlu ve Hatunoğlu 2012 s.161).

5.2 BİREYSEL AÇIDAN ETKİLERİ

Faizsiz bireysel emeklilik sistemi öncelikle faiz hassasiyeti olan bireylere bireysel emeklilik sistemine katılmaları konusunda yardımcı ve teşvikkar olmuştur.¹⁹¹ Faizsiz bireysel emeklilik sistemi faiz hassasiyeti olan bireyler için pazar oluşturmuş faiz hassasiyeti olup da bireysel emeklilik sistemine katılmak isteyen bireylerin sisteme katılımlarını sağlamıştır. Özü itibarıyla fertlerin ilgili mevzuat çerçevesinde kurulup faaliyet gösteren bireysel emeklilik şirketleri aracılığı ile uzun vadeli bir şekilde emeklilik amacıyla tasarruf yapmasını sağlayan bu sistemde İslam hukuku açısından önemli olan konu, emeklilik yatırım fonlarının içeriğidir.¹⁹²

Faiz hassasiyeti taşıyan bireyler için katılma hesaplarına, altına, katılım bankacılığı ilkelerine uygun hisse senetlerine ve uygunluk onayı alınmış kamu ve özel sektöre, sukuklara (kira sertifikalarına) dayalı emeklilik yatırım fonları oluşturulmuştur. Bunların dışında sarf akdi kurallarına uyularak dövize, gayrimenkule ve emtiaya yatırım yapılması da faiz içermeyecektir.¹⁹³

Faizsiz bireysel emeklilikte danışma kurulu onayından geçmiş, dinen alım satımına izin verilmiş, faizsiz ve katılım bankacılığı ilkelerine uygun olduğu konusunda görüş alınmış enstrümanlara yatırım yapılmaktadır.¹⁹⁴

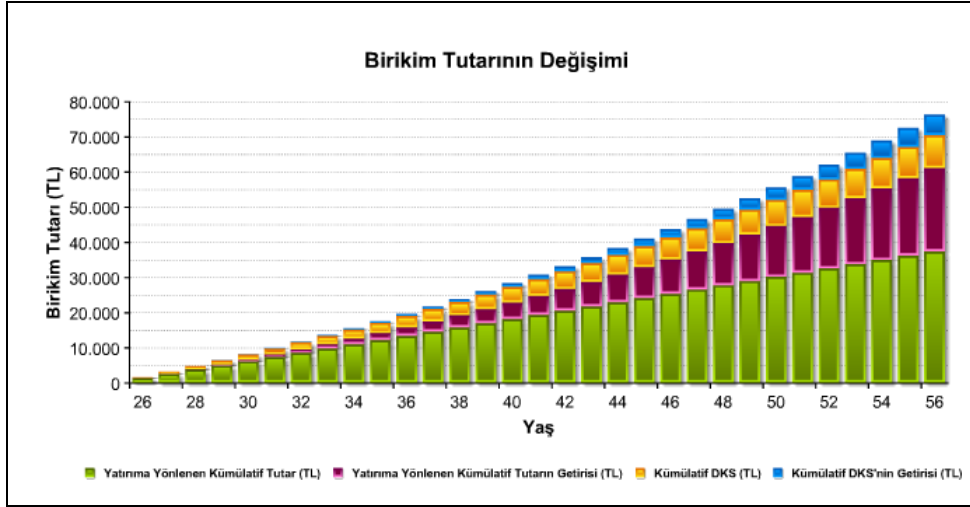
¹⁹¹ www.katilimemeklilik.com.tr

¹⁹² www.katilimemeklilik.com.tr

¹⁹³ www.katilimemeklilik.com.tr

¹⁹⁴ www.katilimemeklilik.com.tr

Tablo 5.1: Muhtemel Birikim Analizi

Kaynak: www.egm.org.tr

26 yaşında bir katılımcı, aylık **100 TL** katkı payı ve toplu olarak **0 TL** öderse; yıllık **%0** katkı payı artışı, **%0** yönetim gideri kesintisi, yıllık **%1,00** fon işletim gideri kesintisi ve yıllık **%3,00** reel getiri ile 56 yaşında emekliliğe hak kazandığında **76.142 TL** muhtemel birikime ulaşacaktır; emekli olarak sistemden ayrılması durumunda eline geçecek muhtemel tutar **74.660 TL** olacaktır. Bu katılımcı emekliliğe hak kazandığında devlet katkısının muhtemel birikim tutarına etkisi **15.169 TL** olacaktır. Bu katılımcının 56 yaşına kadar yatırmış olduğu toplam katkı payı tutarı **37,200 TL'dir**. Bunun karşılığı olarak emekli olduğunda ortalama **38,942 TL** gelir elde edecektir. Bu da fazisiz bireysel emeklilik sisteminin katılımcıya sağlamış olduğu finansal ve ekonomik açıdan katkısını göstermektedir. Katılımcı bu birikimi toplu olarak geri alabileceği gibi aynı zamanda programlı geri ödeme veya yıllık gelir sigortasına geçişle de alabilir.¹⁹⁵

¹⁹⁵ www.egm.org.tr

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde 4632 sayılı Kanunla 7 Nisan 2001 tarihinde Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi olarak yürürlüğe giren Bireysel Emeklilik Sistemi 27 Ekim 2003 tarihinde faaliyete geçmiştir. Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak görülen ve gönüllü katılıma dayanan bireysel emeklilik sistemi içerisinde yer alan faizsiz bireysel emeklilik sistemi faiz hassasiyeti olan bireylerin bu sisteme dahil olabilmesi için geliştirilmiştir. Faizsiz emeklilik sistemi yönetmelik ve kanunen bireysel emeklilik sistemi ile aynı fakat yatırım yapılan fonlara göre farklılık göstermektedir.

Faizsiz emeklilik sisteminde faiz hassasiyeti taşıyan bireyler için katılma hesaplarına, altına, katılım bankacılığı ilkelerine uygun hisse senetlerine ve uygunluk onayı alınmış kamu ve özel sektöre, sukuklara (kira sertifikalarına) dayalı emeklilik yatırım fonları oluşturulmuştur. Bunların dışında sarf akdi kurallarına uyularak dövize, gayrimenkule ve emtiaya yatırım yapılması da faiz içermeyecektir.

2008'ten sonra bireysel emeklilik sistemi içinde en az %30 oranında Devlet Tahvili Hazine Bonosu bulunma şartı kaldırılmasıyla katılım bankacılığında faizsiz bireysel emeklilik sistemi doğmuştur. Faizsiz Bireysel emeklilik sistemi ile bireysel emeklilik sisteminin şekil itibariyle farklılık bulunmamaktadır. Ancak içerik olarak iki noktada farklılık mevcuttur. Bunlardan birincisi ve en önemli olanı emeklilik yatırım fonlarıdır. Faizsiz BES' de faiz içermeyen enstrümanlara dayalı emeklilik yatırım fonları mevcuttur. İkinci olarak da emeklilik aylığına hak kazanan katılımcılar için faiz unsuru içermeyen yıllık gelir sigortası yaptırarak faiz unsurundan uzaklaşarak emeklilik aylığı bağlanmaktadır.

Faizsiz emeklilik sisteminin kazandırmış olduğu ekonomik finansal etkilerini incelediğimizde ekonomik istikrar üzerinde, finansal piyasalar üzerinde kamu kesimi açıkları ve kamusal borçlanma, gelir dağılımı ve sosyal faydanın maksimizasyonu konularında etkili olduğu görülmüştür.

59 adet faizsiz bireysel emeklilik fonu bireysel emeklilik sistemine dahil olmuştur ve 62 milyar 289 milyonluk tüm emeklilik fonlarının 3 milyar 428 milyonluk bölümünü faizsiz

bireysel emeklilik yatırım fonları oluşturmaktadır. Bu da tüm emeklilik sektörünün %5,50 sine tekabül etmektedir¹⁹⁶

Bireysel emeklilik sistemine 1 Ocak 2013 tarihi ile itibariyle sisteme devlet katkısının dahil olması sistemin büyüme trendini ve hacmini artırmıştır. Devlet yapmış olduğu teşvikle sistem daha cazip hale gelmiş sistem aktif katılımcı sayısı 6.528.849 kişiye ulaşmıştır.

Bireysel emeklilik sistemi tüketim toplumu olan ülkemizde tasarruf oranını artırdığı ve bireylere tasarrufa teşkil etmiştir. Bu sebeple son yıllarda ve dönemlerde sisteme zorunlu katılımın getirilmeye çalışıldığı ve zorunlu bireysel emeklilik için alt yapının oluşturulmaya başladığı görülmüştür. Ülkemizin tasarruf düzeyi düşüktür bireysel emeklilik sistemi bu tasarruf açığını en iyi şekilde azaltılmasını sağlamaya çalışmaktaki yollardan biridir. Bireysel emeklilik sistemi uzun süreli bir yatırım ve tasarruf aracı olduğu için ülke ekonomisine katkıları da fazladır.

Bunların yanı sıra sistemin geliştirilmesi gereken alanlarda bulunmaktadır. Öncelikle sistemden 10 yıl süreyi tamamlamadan ayrılmak istendiğinde önemli miktarlarda kesintiler yapılabilmektedir. Hatta bireyler kimi durumlarda yatırmış oldukları tutarı dahi alamamaktadırlar. Bireysel emeklilik sisteminde fonlar her ne kadar uzman fon yöneticileri tarafından yürütülse de kişiler her durumda kazanç sağlayamamaktadırlar. Şans faktörüne de bağlı olarak fonların kâr oranları değişiklik gösterebilir ve bu değişiklik bazı durum ve zamanlarda bireyleri zarara sokabilmektedir.

1 Ocak 2013 tarihinde sisteme dahil olarak devlet katkısı tutarını hak edebilmek için sistemde en az 3 yıl kalmak gerekmektedir. 3 yıl sistemde bulunma şartı sağlanmadığında devlet katkısından yararlanamamaktadırlar.

Bireysel emeklilik sistemine dahil olarak emeklilik yatırım fonlarına yatırım yapan katılımcılar bu fonların çeşitli özelliklerinden dolayı bir takım avantajlara sahiptirler. Bunları şu şekilde sıralanabilir (Karacabey ve Gökgöz 2005, s.24):

¹⁹⁶ www.egm.org.tr

-Riskin Çeşitlenmesi ve Emeklilik Güvenliği: Yatırımın mantığında hep var olan risk unsuru, bireysel emeklilik fonlarındaki çeşitlendirmeye (sabit getiri, döviz, hisse senedi, tahvil, bono gibi) minimum noktaya yaklaştırılabilecektir. Bu işlevi bireysel yatırımcının profesyonel destek almadan yapma olasılığı çok düşüktür. Yumurtaların hepsi aynı sepete konulmayarak risk minimize edilmeye çalışılmaktadır. Aynı zamanda katılımcı tutarlı yüksek getiri elde etme amacını da sürdürebilmektedir. (Karacabey ve Gökgöz 2005,s.24)

Bireysel emeklilik sistemi uygulandığı ülkelerde sadece sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olmamış aynı zamanda ekonominin kalkınmasına da yardımcı olmuştur. Toplam tasarruf düzeyinin yetersiz olduğu ülkemizde, finansal varlıklar ve finansal piyasalar henüz büyüme aşamasındadır. Finansal araçlara olan talep sınırlıdır ve bunun sonucu finansal piyasalar sığ kalmıştır. Ülkemizde söz konusu tasarrufların yastık altında bulunması, yatırımlara kanalize olacak yeterli fon birikiminin sağlanmasını engellemektedir. Bu noktada ülke içindeki küçük tasarrufların bir araya getirilerek fonların büyümesine olanak vermek finansal piyasalarda derinlik oluşması sağlayabilir. Hatta piyasalarda dalgalanmaların ve spekülasyonların önüne bile geçilebilir. Bu çerçevede son yıllarda bireysel emeklilik fonları, ülkenin fon birikiminin ve net tasarruf hacminin artmasına yardımcı olacak unsurlardan biri olarak gündemdedir (Korkmaz 2007, ss.220-221).

Sistemde gönüllülük esasına göre fon biriktirecek olan kişilerin alacakları ikinci emeklilik aylığı ile emeklilik dönemlerinde sahip oldukları yaşam standartlarını devam ettirmeleri mümkün olmakta ayrıca sistemde biriken fonların gerek makro ekonomik koşullara gerekse para ve sermaye piyasalarının gelişimine olumlu katkıları görülmektedir.(Demir ve Yavuz 2004, s.281)

-Zaman ve Bilgi Tasarrufu: Kurumsal bir yatırım mahiyetinde olan bireysel emeklilik katılımcıya zaman ve bilgi açısından tasarruf sağlar. Katılımcının zamanını verebileceği birçok işi varken, ya da finans alanında hiçbir bilgi birikimi olmama olasılığında dahi profesyonel portföy yönetim şirketinin profesyonel yatırım uzmanları, katılımcıya fazla bir emek harcamadan kazanç elde etmeyi sağlamaktadır. (Karacabey ve Gökgöz 2005, s.24)

-Yatırımda Ölçek Ekonomisi Avantajı: Fonların büyüklüğü ve birçok başka katılımcının da fonları kullanması dolayısıyla fonlar minimum risk ile maksimum getiri ikilisine yakın olmaya gayret etmelidir. (Karacabey ve Gökgöz 2005,s.24)

Bireysel emeklilik sisteminde bazı yönlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Sistemden erken ayrılmak isteyen katılımcılardan daha düşük kesinti yapılmalıdır. Devlet katkısı hak ediş süresinde değişiklikler yapılabilir. Bu süre minimum noktası 3 yıldan daha az bir süreye indirebilir. Örneğin; bireysel emeklilik sisteminde 1 yılını dolduranlar için devlet katkısı hak ediş tutarı %5, 2 yılı dolduranlar için devlet katkısı hak ediş süresi %10 vb. düzenlemeler yapılabilir. Böylelikle sisteme katılım daha cazip hale getirilerek sistemin büyüme trendi ve hacmi daha hızlı artırılabilir. Bireysel emeklilik sisteminde aynı zamanda katılımcılar istedikleri zaman birikimlerin kullanmaları sağlanmalıdır. Şuan ki sistemde katılımcılar birikimlerini almak istediklerinde sistemden ayrılmaları gerekmektedir. Bu sistemdeki katılımcı sayını düşürmekte aynı zamanda da katılımcı tekrar sisteme girmek istediğinde emeklilik sözleşmesine sıfırdan dahil olmaktadır. Bu durum katılımcı için hem zaman kaybına neden olmakta hem de fonlarının gelirinden elde edeceği kazanç sona ermektedir. Sistem de katılımcı birikiminden bir miktar kullanmak istediğinde sistemden ayrılmadan bunu gerçekleştirebilmelidir.

Çalışma Türkiye de 2008 yılından sonra bireysel emeklilik sisteminde bono tahvillerinin kaldırılması sonucu bireysel emeklilik sistemindeki değişimleri ve faizsiz emeklilik sisteminin ortaya çıkışını incelemek amacını taşımaktadır. Faizsiz bireysel emeklilik sisteminin sektörde geçmişinin uzun bir döneme dayanmaması, kaynak sayısının kısıtlı olması ve henüz bu alanda çok sınırlı sayıda çalışma yapılması çalışmanın kısıtları arasındadır.

Sonuç olarak 2008'ten sonra bireysel emeklilik sistemi içinde en az %30 oranında Devlet Tahvili Hazine Bonosu bulunma şartı kaldırılmasıyla katılım bankacılığında faizsiz bireysel emeklilik sistemi ortaya çıkmıştır. Faizsiz bireysel emeklilik sistemi ile birlikte emeklilik sistemine 59 adet faizsiz bireysel emeklilik fonu eklenmiştir. 62 milyar 289 milyonluk tüm emeklilik fonlarının 3 milyar 428 milyonu faizsiz fonlardan oluşmakta olup faizsiz fonların toplam emeklilik fonları içindeki payı %5,49'dur.

Tablo 6.1: Bireysel Emeklilik Rakamları

(19.05.2017)	
Katılımcıların Fon Tutarı:	59.206,0 milyon TL
Devlet Katkısı Fon Tutarı:	8.422,5 milyon TL
Şirketlerin Katılımcılarının Toplamı:	6.775.135 kişi
Katkı Payı Tutarı:	47.101,3 milyon TL
Yatırıma Yönelen Tutar:	46.423,5 milyon TL

Kaynak: www.egm.org.tr

Faizsiz Bireysel emeklilik sistemi ile bireysel emeklilik sisteminin arasında şekil itibariyle farklılık bulunmamaktadır. Ancak içerik olarak iki noktada farklılık mevcuttur:

- Bunlardan birincisi emeklilik yatırım fonlarıdır. Faizsiz BES’ de faiz içermeyen enstrümanlara dayalı emeklilik yatırım fonları mevcuttur.
- İkinci olarak da emeklilik aylığına hak kazanan katılımcılar için faiz unsuru içermeyen yıllık gelir sigortası yaptırarak emeklilik aylığı bağlanmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi ile ilgili olarak Türkiye’de yapılmış olan lisansüstü çalışmalar incelenecek olursa 2013-2016 yılları arasında 33 adet tez yazıldığı belirlenmiştir.¹⁹⁷ Konu ile ilgili çalışma sayısının son yıllarda artış göstereceği bunların yeterli sayıda olmadığı ifade edilebilir. Bireysel emeklilik sisteminin mevzuat ve yönetmeliklere göre işlemesi yararlanılan kaynakların çoğunluğunda bu yönetmeliklerin ve kanunların olmasından dolayı bu alanda ki çalışmalarda bilimsel kaynak sayısının az olması, az olan bu bilimsel kaynaklarında yönetmelik ve kanunlara yer vermesi yine çalışmanın kısıtları içerisinde.

Bireysel emeklilik sistemi ve özellikle 2008’den sonra bireysel emeklilik sistemine katılan faizsiz bireysel emeklilik sisteminin sektörde uzun yıllara dayanmaması ve bu alanda sınırlı sayıda çalışma bulunması nedeni ile araştırmanın konu ile ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelecekte bireysel emeklilik sistemi ve faizsiz emeklilik sisteminin farklı disiplinler açısından incelenerek çalışmalar yapılması önerilmektedir.

¹⁹⁷ www.yok.gov.tr

KAYNAKÇA

Kitaplar

Alper, Y. ve Tuncay, C. (1997) *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılanma: Sorunlar, Reform İhtiyacı, Arayışlar, Çözüm Önerileri*, TÜSİAD Yayınları, Yayın No: TÜSİAD-T/97- 10/217.

Alper Y 2003, *Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar*, 4. Baskı, Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları s. 4.

Berk, N, 2005 *Finansal Yönetim*, İstanbul: Türkmen Kitabevi, Sekizinci Baskı, s.328

Çelik A, 2002 *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Dönüşümü ve Türkiye*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s.7.

Dilik S 1992 , *Sosyal Güvenlik*, Ankara : Yüksek Öğretim Matbaası, I.Basım s.1.

Dilik S, 1972 *Türkiye’de Sosyal Sigortalar İktisadi Açından Bir Tahlil Denemesi*, Ankara,:Ayyıldız Matbaası, s.38-39

Ergenekon Ç, 2000 *Emekliliğin Finansmanı*, TÜGİAD Ekonomi Ödülleri Kitapları-2, İstanbul: Rota Yayın, , s.183

Erol, A, ve Yıldırım, E., (2004), *Tüm Yönüyle Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yaklaşım Yayınları, 2.Baskı, İstanbul

Erol A, ve Yıldırım A, E, 2003 *Tüm Yönleriyle Bireysel Emeklilik Sistemi*, İstanbul: Yaklaşım Yayınları, Aralık s.358

Güzel A, ve Okur A, R, 2004. *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul: Beta Basım, s.612.

Güven S 2001, *Sosyal Politikanın Temelleri*, 3. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi, Eylül s.144.

Kaderli İ, 1998 *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Çalışma Mevzuatı*, Antalya: Eğitim Yayınları, s.190.

Karacabey, A, A, ve Gökgöz, F, 2005 *Emeklilik Fonlarının Portföy Analizi*, Ankara: Siyasal Kitabevi, s.23-24.

Koray M, 2000 *Sosyal Politika*, Bursa : Ezgi Kitabevi, , s.269-270

Makal A, Osmanlı İmparatorluğu'nda Çalışma İlişkileri 1850-1920 Türkiye Çalışma İlişkileri Tarihi, Ankara : İmge Kitabevi, s. 211.

Oral A.İ, 2002. *Dünya'da ve Türkiye'de Sosyal Sigortalar Kapsamında Sağlık Sigortaları Uygulamaları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1331, s.7

Oktay A N, 2007 *Emeklilik Ödenekleri ve Vergilendirilmesi (Avrupa Birliği ve Türkiye)* Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 1.Baskı s.29

Özbolat M 2004, *Türkiye'de Hayat Sigortaları ve Bireysel Emeklilik Sistemi*, Ankara: Detay Yayıncılık, 1.baskı s.66

Richard Ippolito 1986, *Pensions Economics and Public Policy*, Pension Research Council, USA, s.6

Sarıaslan, M, 2015. *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Muhasebesi*, 1. Baskı Ankara: Seçkin Yayıncılık A.Ş

Sözer A N 1998, *Türkiye'de Sosyal Hukuk*, II. Baskı, İzmir: Barış Yayınları, Fakülteler Kitabevi, s.15.

Şakar M 2002, *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, 6. Baskı, İstanbul: Beta Basım, s.6.

Şen, M., Memiş, T. 2000. *Özel Emeklilik ve Türkiye İçin Sistem Önerisi*. İstanbul: Rota Yayınları.

Talas C, 1997 *Toplumsal Politika*, Ankara: İmge Kitapevi, s.214

Tantan S 2001, Sosyal Güvenlik Kapsamında Emeklilik Sisteminde Reform Arayışları ve Özel Emeklilik Fonları, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. s. 11.

Tezel A ve Ş 2004, *BAG-KUR Mevzuatı*. İstanbul; Yaklaşım Yayınları, 1.Baskı, Haziran, s.22

Tunçomağ K 1990, *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar*. İstanbul; 5. Basım, Beta Basım,İ.Ü. Yayınları, ss.16.

Ufuk A, 1999 Sosyal Güvenlik Çözümünde Özel Sigortalar (Rapor No:1117), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Uralcan, G, Ş, 2005. *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Altyapısı*, İstanbul: Beta Basım, Kasım, s.76.

Yazgan T 1992 , *İktisatçılar İçin Sosyal Güvenlik Ders Notları*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, s. 18.

Yelekçi M 2002, *Sosyal Güvenlik Hukuku Kavramı-Tanımı ve Sonuçları*. Ankara; Yargı Yayınevi, s.192.

Sürekli Yayınlar

- Acar, İ. A. ve Kitapçı, İ. (2008) “Sosyal Güvenliğin Demografik Boyutu: Türkiye’deki Emeklilik Sistemindeki Değişim”, *Maliye Dergisi*, 154, 77-98.
- Akgeyik, T. (2006) “Sosyal Güvenlikte Reform Eğilimleri: Geleneksel Sistemlerden Bireysel Emeklilik Programlarına Dönüşüm”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, ss.51, 47-99.
- Aras, Güler ve Alövsat Müslümov. ‘Türk Sigorta Sektörünün Özel Emeklilik Reformu Sürecinde Değişen Rolü: Fırsatlar ve Tehditler’, *Doğuş Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, İstanbul, 2003,1-22*.
- Bayraktutan Yusuf – Mustafa Şahin, Bireysel Emeklilik Sektörünün Gelişimi ve Bilgi – Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 2007, Cilt: II Sayı: II, s.97*
- Can Y 2010, Bireysel Emekliliğin Türkiye’deki Durumu ve Gelişimi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, ss.139.
- Cansızlar D 2003, Bireysel Emeklilik Sistemi ve Yatırım Fonları. *İşveren Dergisi*, C.42, S:2, Kasım, s.5.
- Çanakçı H, 2003 Emeklilik Yatırım Fonları Piyasalara Uzun Vadeli Bir Fon Akışı Sağlayacaktır, *Çimento İşveren*, C.42, s.4.
- Dağalp N 2005, Bireysel emeklilik Sistemi ve Son Gelişmeler Banka, Mali ve *Ekonomik Yorumlar Dergisi*, İstanbul, Nisan, s.2
- Dalgar, H. (2007). Kurumsal yatırımcılar olarak emeklilik yatırım fonları ve performanslarının değerlendirilmesi. İstanbul: *Türk Bankalar Birliği Yayınları*.

Demir ve Yavuz 2004, Bireysel Emeklilik Sisteminin Sermaye Piyasalarına Etkisi ve Sistemin Geliştirilmesinde Vergisel Teşviklerin Önemi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi* Cilt:9,Sayı:1, s. 284-286

Derelioğlu D, 2000, *Türkiye’de Özel Emeklilik Fonu Uygulamaları* İstanbul:TÜGİAD, s.18

Derelioğlu D. (2001). Özel emeklilik fonu uygulamaları: Dünya’da özel emeklilik fonu uygulamaları ve Türkiye için öneriler. İstanbul: *Türkiye Genç İşadamları Derneği*.

Dünya Bankası (2012).Yüksek Büyümenin Sürdürülebilirliği: Yurtiçi Tasarrufların Rolü, *Türkiye Ülke Ekonomik Raporu. Dünya Bankası ve T.C. Kalkınma Bakanlığı, Rapor No.66301-TR ss. 45.*

Emeklilik Gözetim Merkezi (2004). *Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu*. Ankara: Emeklilik Gözetim Merkezi.

Emeklilik Gözetim Merkezi (2005) *Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu*

Elveren H, 2003 Bireysel Emeklilik Sisteminin Makro Ekonomik Etkileri, *Çimento İşveren, C:41, , s:8*

Fisunoğlu M H 1998, Emeklilik Ekonomisi: Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemleri. Sigortacılık Sektörü Bilimsel Çalışma Yarışması ss.19

Gökçe D 2003, Özel Emeklilik Başlarken , *Akşam Gazetesi*

İşverenoğlu G ve Hatunoğlu Z, (2012) Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Makro Ekonomik Dinamiklere Etkisi Kapsamında Swot Analizi *Muhasebe ve Finansman Dergisi* ss.161

- Karadeniz O, 1999 “Sosyal Güvenlik Sisteminde Primli Sistemden Primsiz Sisteme Kaçış”, *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, Sayı:2, Temmuz –Ağustos – Eylül, s.43
- SPK, (2007), Bireysel Emeklilik Sistemi, *SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-7*, Ankara, s.4
- Sapancalı F 2001, “Ekonomik Kriz ve Sosyal Güvenlikte Yeniden Yapılanma”, *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, Nisan, s.19-22
- Sözütek A 2007, “Bireysel Emeklilik Sistemi, Küçük Yatırımcının Büyük Yatırımıdır”, *Kobi Finans Dergisi*, S.19, s.2.
- Tuncay, Can (2004) Bireysel Emeklilik Sistemi Neler Getiriyor? İstanbul; *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1 ,S.1,s.343
- Uğur S, 2004, “Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi”, *Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu* Yayın No: 244, Ankara, s.248
- Uğur, S. (2004). Özel Emeklilik Türleri ve Bireysel Emeklilik. *Çimento İşveren Dergisi*, ss.18,19.
- Zor İ, ve Aslanoğlu S, 2005, “Kurumsal Yatırımcı Olarak Özel Emeklilik Fonları: Türkiye’de Oluşturulan Sisteme Yönelik Değerlendirme ve Geleceğe Yönelik Bir Tahmin” *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 2005 Sayı 26 ss.184-19
- William Lamb 2003 , Şirketimizin Dünya Çapındaki Tecrübesini Türkiye’de Bireysel emeklilik Alanına Yansıtmaya Hazırlanıyoruz *İşveren Dergisi*, Kasım , s.17

Diğer Yayınlar

Akpınar, O. (2007). *Bireysel emeklilik sistemi ve Türkiye’deki emeklilik yatırım fonlarının performans çözümlemesi* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Anadolu Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 20.07.2016]

http://www.anadoluhayat.com.tr/bireysel_urunler/bireysel_emeklilik/emeklilik_yatirim_fonlarimiz/fon_bilgileri/alternatif_kazanc_fonu.aspx,

Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş ,[online] [erişim tarihi 22.09.2016]

<http://www.asyaemeklilik.com/surekli-bilgilendirme-formlari.aspx?pageID=699>

Bağlan, C, (2006), “*Dünyada ve Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi*”, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı,

Bayram, K, (Şubat, 2013) *Katılım Bankalarında Bireysel Emeklilik Sistemi Ve İşleyişi* Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi

Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462

Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.7

Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.11

Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Hakkındaki Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28512 md.4

Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete Sayı:28462 md.17

Çağlı, Ali İ, (2010) *Genel Yapısı Ve Emeklilik Şirketlerinin Fon Performanslarına Göre Topsis Yöntemi İle Değerlendirilmesi* Yüksek Lisans Tezi İstanbul

Emeklilik Gözetim Merkezi [online] <http://www.egm.org.tr/?sid=70> [erişim tarihi 05.04.2016]

Emeklilik Gözetim Merkezi, [online] <http://www.egm.org.tr/?pid=491>[erişim tarihi 22.11.2016]

Emeklilik Gözetim Merkezi, [online] <http://emeklilik.egm.org.tr/?sid=48> [erişim tarihi 22.11.2016]

Emeklilik Gözetim Merkezi, <http://www.egm.org.tr/?sid=16> erişim tarihi: 15.07.2016

Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş, *Garanti Emeklilik esnek alternatif emeklilik yatırım fonu tanıtım formu*

Güneş, H, (2015) *Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Tutum Ve Davranışları Karabük İlinde Bir Alan Araştırması* Yüksek Lisans Tezi

Hazine Müsteşarlığı [online] erişim tarihi: 25.08.2016
<https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Denetim-Otoritesi-Hakkinda>

Heidarpour, S, (2014) *Bireysel Emeklilik Türkiye’de Sigortası Pazarının Gelişim Süreci ve OECD Ülkeleri Karşılaştırılması* Yüksek Lisans Tezi İstanbul, s. 11-12

İşbilen E., (2008) “Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye Uygulaması” *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İşletme Yönetimi Programı,

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş [online] <http://www.katilimemeklilik.com.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-sistemi-hakkinda/faizsiz-bireysel-emeklilik-sistemi-nedir> [erişim tarihi 05.09.2016]

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, *Katılım Emeklilik Teklif Formu*

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 05.09.2016]

Katılım Emeklilik KEB Tanıtım Formu,
https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEB_TANITIM_FOR_MU-269.pdf

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 05.09.2016]

https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEH_TANITIM_FOR_MU-269.pdf

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 08.09.2016]

https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEG_TANITIM_FOR_MU-83.pdf

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 05.09.2016]

https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEF_TANITIM_FOR_MU-169.pdf

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 09.09.2016]

https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEA_TANITIM_FOR_MU-59.pdf

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 09.09.2016]

https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KEK_TANITIM_FOR_MU-126.pdf

Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş, [online] [erişim tarihi 09.09.2016]

https://www.katilimemeklilik.com.tr/Sites/1/upload/files/KES_Tanitim_Formu-136.pdf

Kaydu Z., 2006, “*Bireysel Emeklilik Sisteminde Tüketici Profillerinin Farklılaşması: Antalya ve Isparta İllerinin Karşılaştırılması Örneği*” Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta

SGK (2014) Kurumsal Tarihçe <http://www.sgk.gov.tr/> [online] [erişim tarihi 10.04.2016]

Türkiye Radyo Televizyon

<http://www.trthaber.com/haber/ekonomi/otomatik-katilimdan-yaklasik-690-bin-kisi-caydi-301001.html> [erişim tarihi 29.05.2017]

Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş., *Vakıf Emeklilik Gelir Amaçlı Gelire Endeksli Senetler Emeklilik Yatırım Fonu Performansı Formu*

Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş., [online] [erişim tarihi 12.10.2016]

<http://www.vakifemeklilik.com.tr/BireyselEmeklilikGAGESEYF.php>

Yüksek Öğretim Kurulu erişim tarihi [online] [erişim tarihi 12.05.2016] www.yok.gov.tr

1479 Sayılı *Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu* (1971, 2 Eylül) T. C. Resmi Gazete, 13956.

506 Sayılı *Sosyal Sigortalar Kanunu* (1964, 31 Temmuz) T. C. Resmi Gazete, 1176611779.

28622 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.1

4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.4

- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.5
- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.6
- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.7
- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.8
- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.10
- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.22
- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001), T.C. Resmi Gazete, 24366, 7 Nisan 2001, md.3
- 4632 Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kanun No:6740 Resmi Gazete Sayı:29812
- 5434 *Sayıli Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu* (1949, 8 Haziran) T. C. Resmi Gazete,7235.

